

TED PUSULA

Sosyal Bilimler Dergisi

Eylül 2021 • Sayı 7

YAŞAMI

BİLİNÇLE

KEŞFET

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

#CumhuriyetRuhuylaDaima

Editörden

Sevgili Kolejliler,

Dünyayı kendisine esir eden bir virüs salgını, yapay zekanın insan tarafından kontrolünün nasıl sağlanabileceğine dair belirsizlikler, küreselleşmenin zihinlerde bıraktığı sorular, savaşlar, ekonomideki dalgalanmalar, insan hakları arayışları... Günümüz dünyasını oldukça meşgul eden konulardan bazılarıdır.

Doğa bilimlerinin hız kesmeden ilerlemesiyle teknolojideki gelişmelerin bambaşka bir dünya inşa ettiği günlere geldi insanlık. Her yeni buluşla heyecanlanıyor, Evren'in sır perdesini biraz daha aralıyor, sağlıktaki gelişmelerle insan ömrünü uzatıyoruz. Tüm bunlar gösteriyor ki; teknolojideki her yeni gelişmeyle ortaya çıkan toplumsal problem ve değişimlere yönelik olarak da sosyal bilimcilere duyulan ihtiyaç artıyor. Bunun en iyi örneklerinden biri Microsoft'un başkanı Brad Smith'in yaptığı açıklamadır. Brad Smith, dünyanın her yerindeki yasa koruyucularının halkı yapay zekanın zararlı etkilerine karşı koruyacak gerekli düzenlemeleri yapmamaları durumunda, gelecekte insanları George Orwell'in distopyası olan "1984" romanındaki gibi bir dünyanın beklediği konusunda uyarıyor. Bilindiği üzere George Orwell bu eserinde her şeyin sürekli gözetim altında bulunduğu, mahremiyet kavramının kalmadığı bir dünyadan bahsediyordu. Böyle bir dünyanın oluşmaması için yeni gelişmelerle bireyler arasındaki dengeyi kurabilecek yeterliliğe sahip sosyal bilimciler ihtiyacı vardır.

Nüfus artışı, tüketim çılgınlığından dolayı yapılan fazla üretim, fabrikaların yeterince denetlenmemesi, küresel ısınma gibi etkenlerle yaşadığımız coğrafyaları da olumsuz yönde etkilemekteyiz. Bunun nedeni olan insan, aynı zamanda çözümü oluşturacak olandır. Bu çözüm, işini iyi yapan insanlarla kurulu bir dünyayı yaratmakla sağlanır. Görev bilinci yüksek bireyler yetiştirmek de eğitim kurumlarının sorumluluğundadır. Ayrıca geleceği öngörebilmek bir ölçüde de tarih biliminin yol gösterici doğasıyla mümkün olacaktır.

TED Ankara Koleji olarak her dönemin yol göstericisi Mustafa Kemal Atatürk'ün fikirlerini gelecek için birer ışık olarak görmekteyiz. Eğitim ordusunun yılmaz askerleri olan biz eğitimciler onun şu sözlerini kendimize hedef edindik:

"Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız."

Geleceğin aydınlık fertleri olan, ülkesindeki olaylar kadar Dünya'daki olaylardan da haberdar olan, zorlu pandemi koşullarında üretmekten vazgeçmeyen, bilimsel bakış açısını kendisine rehber eden öğrencilerimizin yazılarını keyifle okumanızı umut ederiz.

TED PUSULA Yayın Ekibi

Yıldız KOZALIOĞLU ELER

İsmet DUYAR

Rabia GÖYMEN

Zerrin CAN

COĞRAFYA

Doğal Sanat Eserleri	4
Güncel Sorunlarımızdan: KURAKLIK	8
Küresel İklim Değişikliği	10
Mars İkinci Bir Dünya Olabilir mi?	12
Radyoaktif Kirlenme	14
Coğrafya Zümresi Etkinlikleri	16

DİN KÜL.-AHLAK BİL.

Dinin İnsan Psikolojisine Etkileri	18
Din ve Doğru Bilginin Önemi	19
Pandemi ve İnanç	20
Pascal'ın Bahsi ve İslam	21

İçindekiler

TED
Pusulula

TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi
Coğrafya-Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi-
Felsefe Grubu-Tarih Zümreleri
Ortak Yayınıdır.

TED Ankara Koleji Vakfı Okulları
Taşpınar Mah. 2800.Cadde No:5

06830 İncek, Gölbaşı / Ankara
Telefon: (312) 586 90 00
Faks: (312) 586 90 37
www.tedankara.k12.tr
info@tedankara.k12.tr

Tasarım: Can Yeşil

PSİKOLOJİ-SOSYOLOJİ

"COVID 19 Pandemisinin" yansıması.....	22
Serebral Palsili Çocuğa Sahip Annelerin Depresyona Yakınlığının Analizi.....	25
Ecenaz.....	26
Felsefe, Psikoloji ve Logoterapi.....	28
Eşitlik Sözde Değil Eylemedir.....	30
Sebep ve Sonuç Olarak Küreselleşme.....	32
Ülkemizde ve Dünya Ölçeğinde Kadın & Kadın Hakları.....	35
Animeler Üzerine Sosyolojik bir Çalışma.....	37
Benim Organım, Senin Hayatın.....	40
Yeni Dünya ve Küreselleşme.....	43
Sanayi Devrimi'nin Toplumlar Üzerindeki Etkisi.....	45
Sosyal Medya Platformlarında Nesil Farklılığı.....	47
Hukuk ve Demokrasi Üzerine.....	49

TARİH

I. Dünya Savaşı'nda Güvercinler.....	52
I. Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğu ve İttifak Devletleri Propaganda Posterleri Analizi ve Kullanım Sebepleri.....	55
Karayip Korsanları.....	62
Kösem Sultan.....	64
Yeni Doğan Güneş.....	66
Patrona Halil İsyanı-Hamamdan Saraya Yolculuğu.....	67
Pearl Harbor Komplosu.....	71
Rönesans Dönemi ve Olağanüstü Sanatı.....	73
Sessiz Çıgıllıklar.....	76
Tarihin En Gizemli Ritüeli.....	72
Zerdüştlük Tarihi.....	80

DERGİ İLETİŞİM

DERYA ORGUN
dorgun@tedankara.k12.tr

ZERRİN CAN
zcan@tedankara.k12.tr

İSMET DUYAR
iduyar@tedankara.k12.tr

RABİA GÖYMEN
rgoymen@tedankara.k12.tr

DOĞAL SANAT ESERLERİ

Beren ÖZKÖK 10/B 90037

Coğrafya bilimi, yeryüzünün yapısını, yeryüzündeki şekil ve oluşumları ve tüm bu oluşumların etkisini inceler. Dünyamız diğer gezegenlerle karşılaştırıldığında sadece içinde barındırdığı yaşamla farklılık göstermez. Dünyayı özgün kılan içindeki yaşamdır ancak bu yaşamın oluşumu coğrafi etmenlerin mükemmel bir şekilde birleşmiş olmasıyla mümkün olmuştur.

Coğrafi şekiller kıtadan kıtaya, ülkeden ülkeye, şehirden şehre farklılık gösterebildiği gibi aynı da olabilir. Belirli bölgeler birbirlerine coğrafi anlamda benzediklerinde bu o ülkelerin toplumsal yaşayışına da yansır.

Örneğin; sıcak ülkelerde yaşayan insanların moda algısı daha ince kıyafetlerden oluşur, soğuk ülkelerde yaşayanlarınki daha kalınlardan. Sıcak ülkelerde yaşayan insanlar daha arkadaş canlısı ve sıcak iken soğuk ülkelerde yaşayanlar toplumlarından kendilerini daha fazla soyutlar. Aynı şekilde ülkesinde fay hattı bulunan ülkeler sismoloji biliminde daha gelişmişken denize kıyısı olan ülkeler turizm alanında gelişir.

Tüm bunlar coğrafyanın insanı yaşayışı belirlediğinin kanıtıdır. O hayatımızın kesinlikle her yerinde vardır ve hatta hayatımızın, varlığımızın kendisi; sebebidir.

Dünyada birbirinden farklı birçok kültürü birlik içinde yaşaması bu nedenden ötürü coğrafi çeşitliliğin bir kanıtı olarak nitelendirilebilir. Farklı sıcaklıklardan, basınçtan, akıntılardan, sismik ve volkanik hareketlerden etkilenen yeryüzü şekilleri kimi zaman günlük hayatta her zaman karşımıza çıkan ve bizim için normalleşmiş yapılardır. Kimi zaman ise bu yapılar fazlasıyla olağandışıdır.

Bu olağandışılık bir kere daha insanları etkileyecek ve bu yapıların içinde bulunduğu ülkelerde turizm noktaları olarak dikkat çekecektir.

Dünya gerçekten de güzel bir yerdir ve bu güzellikler bize doğa tarafından sunulduğunda coğrafi etmenlerin yüzyıllar boyunca gerçekleştirdiği aktivite, yaptığı sanat seyircisiz kalmayacaktır.

Travertenler kalker adı verilen kimyasal tortul kayalarla yakından ilgilidir. Yer altı suları, sıcak ve soğuk kaynaklar, kalkerli bölgelerde yani karstik arazilerde (ülkemizde en çok Akdeniz'de vardır) ilerlerken bu alanlardaki kalsiyum karbonatı bünyesindeki karbonik asit sayesinde eritir ve bu madde suya karışır. Sonrasında su yeryüzüne çıkar. Bu çıkışla birlikte basınç seviyesi düşer ve suda erimiş kalsiyum karbonat yeryüzünde katmanlar halinde birikir, bu birikme sonucu travertenler oluşur. Ülkemizde en güzel örneklerine Pamukkale'de rastlanırken içinde traverten bulunan mağaralar da vardır. Dünya'da ise travertenlere Çin'de Tibet'te ve birçok başka bölgede rastlanabilir. (1)

Peri bacaları iki bölümden oluşur. Gövdeleri tüften şapkaları ise bazalttandır. Oluşumları kayaç türlerinden de anlaşılacağı üzere volkanik kökenlidir. Volkanlar patladığında etrafa yayılan kül zamanla birikir, sıkışır ve daha dayanıklı hale gelir. Zamanla sular ve rüzgârın taşıdığı parçacıklar onları aşındırır ve sadece düzgün bir biçimde sıkışmış olan kısımları akıntıya karşı kendi varlıklarını devam ettirir. Özellikle yere yakın bölümler ve şapkalarının altı oluşan basınçtan ötürü dayanıklı hale gelmiştir. Ülkemizde Kapadokya bölgesindeki peri bacalarının içleri geçmişte yaşam alanı olarak kullanılmıştır. Tüf volkanik bir kayaç olmasının yanında kolayca kazınabilen bir materyaldir, bu durum insanların nasıl bu kayaçları istedikleri şekle getirdiklerini açıklar. Dünya'da peribacaları Fransa'da ve Kuzey Amerika'da görülebilir. (2)

İrlanda'daki Dev Geçidi, tor topografyasının en güzel örnekleri arasında bulunmaktadır. Ülkemizde de Aydın'da örnekleri bulunabilecek bu oluşumlar temelde derinlik kayaçlarıdır. Peki derinlik kayaçları neden yeryüzündeler? Bunun sebebi zamanla erozyona uğrayan topraklarda yerin derinliklerindeki volkanik oluşumlu kayaçlar yeryüzüne sütunlar, bloklar halinde çıkarak bu görünümü alıyorlar. (3)

Kalderalar volkanik oluşumludur. Volkanlar oluştuğunda volkanik maddenin yani kül ve lavın çıkış yaptığı bölüme krater adı verilir. Kalderalar da kraterlerin genişlemiş halleridir. Bazı kalderalarda Nemrut Kalderasında olduğu gibi içlerinde göl oluşan kalderalara Dünya'dan da Kanada'daki Kuzey Ontario'da bulunan

Sturgeon Gölü örnek verilebilir. Nemrut Kalderası kaynak ve kar suları ile beslenir. Göle bir zamanlar balıklar bırakılmıştır ve balıkların üremesiyle suyun canlı yaşamına uygun olduğu çıkarımı yapılmıştır. (4)

Vezüv Yanardağı Dünya'daki en ünlü yanardağlardan biridir. Bunun sebebi geçmişte bir faciaya yol açmış olmasıdır. Volkanik topraklar mineral bakımından zengin olduğundan bu bölgeler tarıma elverişlidir. Bu durum bölgelerde insan yerleşimini artırır. Bir zamanlar Vezüv Yanardağının yanında kurulmuş olan Pompei Şehri de bu duruma örnek gösterilebilir. Volkan patları ve şehir sıcak külle kaplanır. Facianın boyutları bize doğa tarafından sergilenir çünkü kül materyali insanlar öyle kaplamıştır ki aynı bir kalıp gibi iç bölgelerinde insan şeklinde boşluklar oluşmuştur (5)

Şelaleler belirli bir şekilde akış gösteren akarsuların yükseklik farkı sebebiyle yüksek bir yerden alçak bir yere düşen sularla mümkün olur. Sular yüksekten düşerler. Bu düşüş sıralarında düştükleri bölgenin zemini zamanla aşınır ve dev kazanı adı verilen büyük çukur oluşumu gözlemlenebilir.

Niagara Şelaleleri 51 metredir ve dakikada 336 bin metre küp su akmaktadır. Yılda 102 cm genişlemektedir. Niagara ismi "suların şimşegi" anlamına gelmektedir. Bir antlaşma ile (1950'de) Amerika ve Kanada arasında paylaşılmıştır. Şekli sebebiyle at nalı olarak da adlandırılan şelale, Kuzey Kutbundan gelen buz kütleleri ile oluşumlarını sergilemiştir. (6)

Antilop Kanyonu Arizona'nın doğusunda yer alır. 2 bölüme ayrılır: aşağı ve yukarı kanyon. Navaho dilinde Yukarı Kanyon'un ismi "Tsébig'hánílin"dir, suyun kayaların arasından aktığı yer anlamına gelir. Aşağı Kanyon'un ismi ise "Hazdistazi"dir spiral kaya kemerleri anlamına gelir. Navaho kumtaşı erozyon ile bu şekilleri oluşturmuştur. Bunun sebebi seller ve diğer hava olaylarıdır. Yerden 30 m yükseklikteki duvarları kırmızı tonlarının renkindedir. (7)

12 km genişliğindeki taş ormanı çeşitli kayaların su, erozyon, rüzgâr gibi aşındırıcı etmenler tarafından aşındırılmalarıyla oluşum göstermiş. Çeşitli hava durumlarında göre farklı renkler alabilen kayalar yağmur yağdığına griden siyaha durduğunda siyahtan griye dönüşüyor. UNESCO Dünya Miraslar Listesi'nde yer alan bu bölge Çin'de bulunmakta. 300 km²'lik bir alan kaplamakta. Kireçtaşlarının bulunduğu bölgenin milyonlarca yıl önce sığ deniz olduğu söyleniyor. Zaman içinde fiziksel tortul kum taşlarının üzerine kireç taşları çökelerek sonrasında tektonik hareketlerle yükselen bölge bu muazzam şekilleri ile zamanla turistik bir alan haline almış. (8)

Milyonlarca yıl önce bu bölge okyanus altındaydı, levha çarpışmaları sonucunda olan kıvrılmalarla dağlar oluştu ve deniz seviyesinin üstüne çıktı, bölgede nehirler oluştu ve kırmızı kumtaşı birikimi oldu. Farklı sediment kayalar oluştu ve barındırdıkları tuz miktarı farklılık gösterdiğinden farklı renkler aldılar. Aynı zamanda çevresel etmenlerle varyasyon gösteren renklere örnek olarak kırmızı, mor, gri, sarı, yeşil verilebilir. Bu oluşum binlerce yılda günümüzdeki halini aldı. Himalaya kuşağındaki hareketlenmelerden de etkilendi ve alan daha da yükseldi. Erozyon ile günümüzdeki hallerini aldılar. Rengarenk oluşumlarla bezeli bu bölge turistik bir atraksiyon noktası. Aynı zamanda 2010 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yerini almıştır. (9)

Sahra gözünün oluşumunun yaşamın başlangıcından bile daha eski olduğu varsayılıyor. Pangea ayrılmaya başladığı zaman Atlantik Okyanusunun suları bu bölgeye doğru akış gösterdi. İşte bu dönemde bir magma kabarcığı yüze çıkmadan önce patladı. Magma'nın sebep olduğu tektonik hareketlerle bu yuvarlak şekilli kubbe oluşum gösterdi. Kum taşı katmanları bu kubbeyi çevreledi ve erozyon magmatik kayaları ve kum taşlarını etkileyerek bu şekilde oluşumunda rol oynadı. (10)

Dünyamız gerçekten de milyarlarca ömründe milyonlarca yılda oluşmuş binlerce güzellikle bezeli bir gezegen. Ancak kimi zaman insani faaliyetlerimiz örneğin sanayi, tarım ve teknoloji çalışmalarımız bu güzelliklere ve içlerinde barındıkları canlı yaşamına zarar verebilir.

UNESCO Dünya Miras Listesi bu bölgeleri koruma altına alıp bu güzelliklerin zarar görmesini önlemeyi amaçlamakta, ancak ne yazık ki bu faaliyetler bile doğanın bize sunduğu bu sanat eserlerinin vandalizme uğramasına engel olamıyor.

Turistik atraksiyon noktalarında, mağara içlerinden peribacalarına ilgi çekici yer şekillerinin olduğu her yerde insanlar bu şekillere bakmakla kalmıyor bir iz bırakmak istiyorlar. Duvarları karalıyor, yazılar yazıyorlar.

Bu önüne geçilmesi gereken ciddi problemler arasında. İnsanlar olarak irade sahibi hayvanlar.

Eğer böyleyse içinde yaşadığımız Dünya da kendisi tarafından bize emanet edilen bir gezegen. Bu gezegen ne kadar bizimse içinde yaşayan diğer hayvanların, bitkilerin: tüm canlı ve cansız varlıkların. Ve bu varlıkları korumak bizim görevimiz.

Bu yüzden Dünya'nın sahip olduğu güzelliklere hayran kalırken onlara gerekli değeri vermeli, hassas olmalı ve doğanın düzenini bozmamalıyız. Unutmamalıyız ki biz de bu doğanın bir parçasıyız ve bir parça olarak bütüne zarar vermemeli onu korumalıyız.

KAYNAKLAR

- https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.kayayachting.com.tr%2Fen%2Fdaily-excursions%2Fpamukkale-hierapolis%2F&psig=AOvVaw0juxktcJfLUA_kkoh3S-NdS&ust=1613673637100000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCPjWhvfI8e4CFQAAAAAdAA-AAAAAJ
<https://dergipark.org.tr/en/pub/marucog/issue/470/3827>
- <https://kapadokyadahayat.wixsite.com/kapadokyadahayat/peri>
https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/52195721/KAPADOKYA_BLGESNDEK_TOPRAK_AINMASININ_AR20170317-10550-1lrey2a.pdf?1489802819=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DKapadokya_Bolgesindeki_Toprak_Asinmasini.pdf&Expires=1613592864&Signature=HFe0YMQm0TOC7nAtUyQUyil-Vx3xyOabuL93fkHO3IRspk~gurttHQUe90sjG6x8xLBS-16pIpDRdVnJsoGnxiVB6F5gSupjT3feGm~J9-eI7uyksKmJCcb0obf-QaeeOrzETSRhBhgQ54fB8iArfHsywgdwmTZLjWoX3nvAzO1MJweuo5yaQqTRyHz-h6Q34Xj~aSqE92FDv4cO1fZQAke0d2OCuppGiXTeCj-0N7ito7NXMzN0Kv17rspCMix4zTPXsYqXgU7poYjJuAauwqIDOn5vcSZo1h5IA3g-38a0wcEJxi5fO~whSTdwj-lWhAkCRLodzhD33QYP2B5ExLMRwA__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA
- https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.kayayachting.com.tr%2Fen%2Fdaily-excursions%2Fpamukkale-hierapolis%2F&psig=AOvVaw0juxktcJfLUA_kkoh3S-NdS&ust=1613673637100000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCPjWhvfI8e4CFQAAAAAdAA-AAAAAJ
<https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/2013JF002862>
- <https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/nemrut-kalderasi-unesco-agina-dahil-edilecek-41285102>
<http://www.tatvan.gov.tr/nemrut-krateri>
- <https://volcano.si.edu/volcano.cfm?vn=211060>
- <https://gezimanya.com/antelope-canyon>
- <https://www.niagarafallsstatepark.com>
- <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/seyahat/cindeki-dogal-labirent-tas-ormani/>
- <https://www.chinahighlights.com/zhangye/attraction/danxia-landform-geological-park.htm>
- <https://evrenatlası.com/2019/12/sahranin-gozu-sahra-colunde-merak-uyandiran-devasa-bir-goz/>
<https://kapadokyadahayat.wixsite.com/kapadokyadahayat/peri>
https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/52195721/KAPADOKYA_BLGESNDEK_TOPRAK_AINMASININ_AR20170317-10550-1lrey2a.pdf?1489802819=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DKapadokya_Bolgesindeki_Toprak_Asinmasini.pdf&Expires=1613592864&Signature=HFe0YMQm0TOC7nAtUyQUyil-Vx3xyOabuL93fkHO3IRspk~gurttHQUe90sjG6x8xLBS-16pIpDRdVnJsoGnxiVB6F5gSupjT3feGm~J9-eI7uyksKmJCcb0obf-QaeeOrzETSRhBhgQ54fB8iArfHsywgdwmTZLjWoX3nvAzO1MJweuo5yaQqTRyHz-h6Q34Xj~aSqE92FDv4cO1fZQAke0d2OCuppGiXTeCj-0N7ito7NXMzN0Kv17rspCMix4zTPXsYqXgU7poYjJuAauwqIDOn5vcSZo1h5IA3g-38a0wcEJxi5fO~whSTdwj-lWhAkCRLodzhD33QYP2B5ExLMRwA__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA
https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.kayayachting.com.tr%2Fen%2Fdaily-excursions%2Fpamukkale-hierapolis%2F&psig=AOvVaw0juxktcJfLUA_kkoh3S-NdS&ust=1613673637100000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCPjWhvfI8e4CFQAAAAAdAA-AAAAAJ
<https://dergipark.org.tr/en/pub/marucog/issue/470/3827>
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3249>
<https://odatv4.com/beton-skandalina-sorusturma-16082043.html>
<https://www.milliyet.com.tr/emlak/nefes-kesen-bir-guzellik-antilop-kanyonu-63184>
<https://www.goller.gen.tr/kaldera-golu.html>
<https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/niagara-selalesi-247>
<https://storia.me/tr/dunyanin-dort-bir-yanindan-en-guzel-travertenler-2kjbejs>
<https://seyahatdergisi.com/niagara-selalesi/>
<https://www.sozcu.com.tr/hayatim/seyahat/cindeki-dogal-labirent-tas-ormani/>
<https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/cinin-gokkusa-gi-daglari-41016730>
<https://evrenatlası.com/2019/12/sahranin-gozu-sahra-colunde-merak-uyandiran-devasa-bir-goz/>
<https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/ilginc-jeolojik-olusumlar>
<https://evrenatlası.com/2019/12/sahranin-gozu-sahra-colunde-merak-uyandiran-devasa-bir-goz/>

GÜNCEL SORUNLARIMIZDAN: KURAKLIK

Suzan R. HOFSTEDE | 10-S

Ülkemizde son günlerde sıkça konuşulan konulardan biri kuraklık... Çoğumuz gelecek nesillere yetecek kadar su kalmama korkusu içindeyiz. Ancak çok basit önlemlerle bu korkunç sorunun önüne geçebiliriz.

Kuraklık; normal yağış miktarının çok altına düşmesi ve su kaynaklarının tükenmesi anlamına gelmektedir. Bu sonucun ortaya çıkması için çok uzun bir süre boyunca yağış miktarının çok az olması gerekmektedir. Bu sorun aylar, mevsimler ya da yıllar sonucunda oluşmaktadır. Maalesef günümüzde hızla ilerleyen küresel iklim değişikliği nedeniyle kuraklık problemleri Dünya çapında artmıştır.

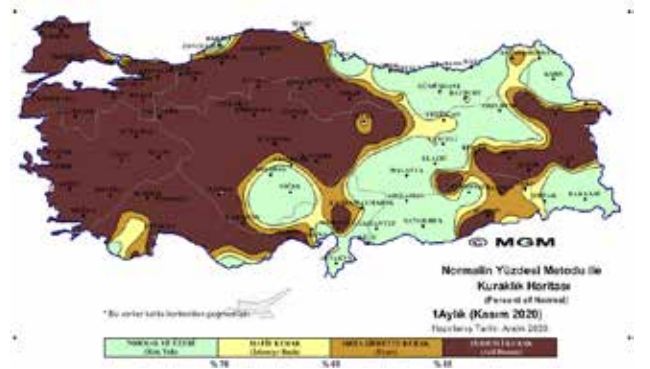
Yandaki haritada Türkiye'nin son bir aydaki kuraklık durumu belirtilmiştir. Özellikle Türkiye'nin batısında, İç Anadolu'da ve Doğu Anadolu'nun bir bölümünde şiddetli derecede kuraklık olduğu tespit edilmiştir.

Kuraklığın nedenleri arasında temiz su kaynaklarının boş yere harcanması, yeraltı sularının kirlenmesi, doğal su kaynaklarının bilinçsizce kullanılması ve ormanların yokedilmesi sayılabilir.

Düşündüğümüz zaman, büyük bir çoğunluğumuzun su kaynaklarını bilinçsizce kullandığımızı fark ediyoruz. Önlenmesi son derece basit olan bu sorun, çok ciddi problemlere yol açmaktadır.

Kuraklık en başta "su kıtlığı" problemini oluşturur. Bunun yanı sıra ekolojik denge ciddi anlamda bozulur. Bu durumdan toprak ve bitki örtüsü de etkileneceğinden erozyonlar gerçekleşir. Ormanlık alanların tahrip edilmesi ve ekonomik dengenin bozulması sonucunda hayvanların yaşam alanları da korkunç bir şekilde etkilenir.

Ayrıca sadece çevre ve canlılar değil, insanlar da bu durumdan etkilenirler. Susuz kalmanın yanı sıra ekonomik problemlere de yol açar. Su kıtlığı yanında yiyecek kıtlığını da beraberinde getireceğinden toplumsal ve ekonomik problemler ortaya çıkar. Beslenememeden dolayı yoksulluk olur ve göçler gerçekleşir. Sağlık sorunları ortaya çıkar ve teknolojik anlamda gelişme yavaşlar. Bu durumlar hem kent hayatını hem de eko-

nomiyi sarsar.

Kuraklıktan en çok etkilenen yerler Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri'nin Teksas ve Oklahoma eyaletleri, Çin, Brezilya, Hindistan, Avustralya ve Afrika ülkelerinden bir çoğudur.

Bu korkunç olayı önlemek aslında oldukça basit. Hepimizin ilkokuldan hatta anaokulundan beri öğrendiği birkaç kuralı uygulamamız yeterli: Suları boşa harcamamak ve su kaynaklarını bilinçli bir şekilde kullanmak. Bunun yanı sıra, devlet ve belediyelerde mevcut suların etkin kullanımı için projeler geliştirilmeli ve planlamalar yapılmalıdır. Ayrıca kullandığımız suları antarak da doğaya ve kendimize büyük bir katkıda bulunmuş oluruz.

KAYNAKÇA

1- <https://mgm.gov.tr/veridegerlendirme/kuraklik-analizi.aspx?d=yontemsinif> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

2- <https://onedio.com/haber/10-soru-10-cevap-turkiye-de-kurakligin-ve-su-kitliginin-sebepleri-323557> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

3- <https://www.wwf.org.tr/?2620> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

4- <https://bilgihanem.com/kuraklik-nedir/#:~:text=Kurakl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20hem%20insan%20hem%20de,kurakl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20do%C4%9Fa%20denge%20%C3%BCzerindeki%20etkileridir.> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

5- <https://www.bloomberght.com/analiz/haber/1601593-analiz-dunyanin-basi-kuraklik-tehlikesi-ile-belada> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

6- <https://350ankara.org/kurakliga-11-cozum/> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[1] https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.akdenizgercek.com.tr%2Fhaber%2F19221-kuraklik-kapimizda&psig=AOvVaw1wvSJ6q0RwqwSyM_Zf-meqz&ust=1608744122695000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCNi63YyN4u0CFQAAAAAdAAAAABAD (Erişim tarihi: 21.12.2020)

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.mgm.gov.tr%2Fveridegerlendirme%2Fkuraklik-analizi.aspx%3Fd%3Daylik%26k%3Dpni&psig=AOvVaw1Qp-g2xvRROlthFto6SFyr4&ust=1608744572808000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTC-Mjp4duO4u0CFQAAAAAdAAAAABAK> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[2]

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.aktuelbilgiler.com%2Fkuraklik-nedir%2F&psig=AOvVaw1wvSJ6q0RwqwSyM_Zf-meqz&ust=1608744122695000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCNi63YyN4u0CFQAAAAAdAAAAABAJ (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[3]

https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwww.gazetevatan.com%2Ftarih-verildi-turkiye-de-kuraklik--1074502-gundem%2F&psig=AOvVaw25qUjl-bc61qFKN645lwGkp&ust=1609680020625000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCO-ij_Nkr_e0CFQAAAAAdAAAAABAD (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[4]

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.gazetevatan.com%2Ftarih-verildi-turkiye-de-kuraklik--1074502-gundem%2F&psig=AOvVaw25qUjl-bc61qFKN645lwGkp&ust=1609680020625000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCO-ij_Nkr_e0CFQAAAAAdAAAAABAD (Erişim tarihi: 21.12.2020)

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Nehir DELİCE 10/N 163797

Küresel ısınma; karbondioksit gibi ısıyı tutan gazların atmosferde yoğunlaşmasıyla ve atmosfere salınan sera gazlarının neden olduğu düşünülen sera etkisinin sonucunda da Dünya üzerinde yıl boyunca kara, deniz ve havada ölçülen sıcaklıklarda görülen artıştır. Bu sıcaklık artışı sonucunda da dünya ikliminde değişiklikler meydana gelir.

Küresel iklim değişikliğinin ana nedenleri arasında nüfus artışına paralel olarak sanayinin genişlemesi ve bunun sonucunda fosil yakıt tüketimi, arazi kullanımı, uluslararası ticaret ve ulaşım gibi diğer insan faaliyetlerindeki artış yer almaktadır. Karbondioksit (CO₂), Metan (CH₄), Nitröz Oksit (NO₂), Hidroflorür karbonlar (HFCs) gibi atmosferde kızıl ötesi ışınları tutarak atmosferin ısınmasına neden olan gazlara ya da bileşiklere sera gazı denir. İnsan faaliyetlerinin sera gazı emisyonunu arttırmasıyla meydana gelen küresel ısınmanın, iklim değişikliğine neden olan birincil faktör olduğu söylenebilir. Karbondioksit en önemli sera gazı olup; araç egzozlarından, ısınma amaçlı yakılan yakıtlardan, fabrika bacalarından atmosfere bırakılmaktadır.

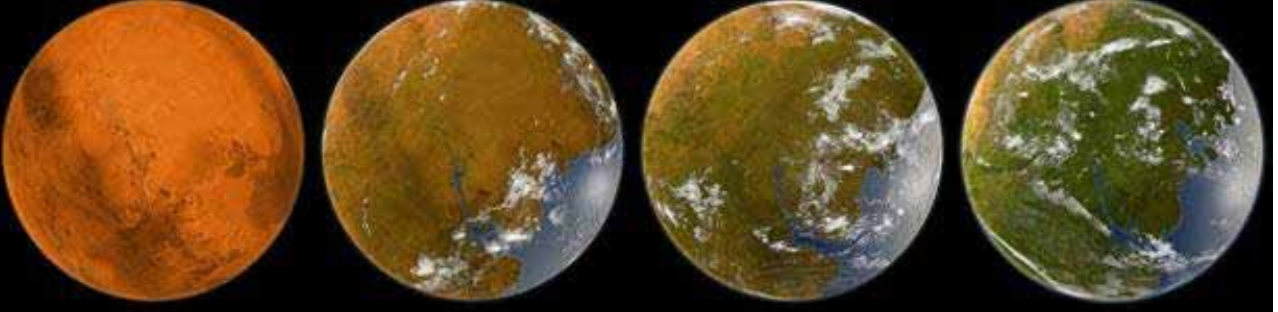
İklimdeki değişikliklerin neden olduğu birçok olumsuz sonuçları vardır. Bunları buzulların erimesi, yağmur miktarındaki sağanak şeklinde yağışlarda artış, denizlerin su düzeyinde yükselme, fırtına ve sel hasarlarının artması, tundraların erimesi, buharlaşma miktarında artış, kuraklık ve çölleşme olarak sıralamak mümkündür. Bunun haricinde +2 °C'de su sıkıntısının başlayacağı, Kuzey Amerika'da kum fırtınalarının tarımı yok edeceği, deniz seviyelerinin yükseleceği, Peru'da 10 milyon kişinin su sıkıntısı çekeceği, mercan kayalıklarının yok olacağı, gezegendeki canlı türlerinin yüzde 30'unun yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağı öngörülmektedir. Ayrıca + 5 °C'de deniz seviyesi ortalamasınının 70 metre olacağı, Dünya'nın yiyecek stoklarının tükeneceği; + 6 °C' ise göçlerinin başlayacağı,

yüz milyonlarca insanın uygun iklim koşullarında yaşamak umuduyla göç yollarına düşeceği söylenmektedir.

Peki sera gazı emisyon miktarlarının azaltılması için ne gibi önlemler alınmalıdır? Her yere ağaçlar dikilmeli, atık sular arıtılmalı, teknolojik aletler dünyaya zarar vermeyecek şekilde yenilenme, ulaşımında ve taşımacılıkta toplu taşımaya teşvik edilmeli ve araçların buhar gücüyle veya güneş enerjisiyle çalışanları üretilmeli, daha az enerji ile ısınma sağlanmalı, endüstride daha az enerji tüketen teknoloji sistemleri kullanılmalı, enerji tüketimi yüksek prosesler, daha az enerji tüketenler ile değiştirilmeli, enerji tüketimi yoğun olan endüstriyel tesislerde sera gazı emisyon sınırlaması ile ilgili çalışmalar yapılmalı, atmosfere bırakılan metan ve karbon dioksit oranının düşürülmesi için alternatif enerji kaynaklarına yönelmeli, fosil yakıtlar yerine örneğin bio dizel yakıt kullanılmalı, termik santrallerde daha az karbon çıkartan sistemler, teknolojiler devreye sokulmalı, güneş enerjisinin önü açılmalı ve nükleer enerjide karbon sıfır olduğu için dünyada bu enerji ön plana çıkarılmalı, çöplerin vahşi depolanmasına son verilmeli ve düzenli depolama alanları kurulmalı, geri kazanılabilir atıkların geri dönüştürülmesi sağlanmalı, yalıtımsız binalara yalıtım zorunluluğu getirilmeli, enerjiyi verimli kullanan aletler ve ekipmanlar teşvik edilmeli, şehirlerde iş yerine ve okullara gitmek için bisiklet yolları yapılmalıdır.

MARS İKİNCİ BİR DÜNYA OLABİLİR Mİ?

Zeynep İdil UZMAN 10-C

Yaşadığımız gezegen bize asırlardır ev sahipliği yapmaktadır. Ancak nüfus arttıkça doğal kaynaklar azalmakta ve insanoğlunun atıkları yüzünden gezegenimiz yavaş yavaş yaşanamaz hale gelmektedir. Eylemlerimizin en büyük ve en yıkıcı sonuçlarından biri küresel iklim değişikliğidir. Yapılan araştırmalar biz bu konuda ne yaparsak yapalım Dünya'nın ortalama sıcaklığının 2030'da 1.5°C artmış olacağını gösteriyor. Ancak bu artışı 1.5°C'de sabitleyebiliriz. Bunun için de 2030 yılına kadar atmosfere saldıığımız sera gazlarını 2010'daki seviyenin yansına indirmemiz ve 2050'de de sıfırlamamız gerekmektedir. Ancak insanların bu konuda bilinçlendirilmemesi, ABD ve Çin gibi sanayi ülkelerin bunun için yeterince uğraşmamları bunu zorlaştırmaktadır.

Peki bu insanlar tehlikenin farkındalar mı? Evet. O zaman neden gerekeni yapmak için uğraşmıyorlar? NASA (Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi) gibi uzay ajansları gözlerini Mars'a dikmiş durumdadır. Mars'ta bir zamanlar yaşam olduğunu düşünüyor ve bunun kesin kanıtlarını bulmaya çalışıyorlar. Henüz kanıtları bulamamaları da Mars'taki donmuş su, Mars'ın Dünya'dan daha erken soğuması ve bununla yaşama daha erken elverişli hale gelmesi gibi bulgular bu teoriyi destekliyor. Soruları şu: Eğer bir zamanlar Mars'ta yaşam varsa tekrar olabilir mi? Mars'ı Dünya-laştırmak mümkün mü? Mümkünse nasıl yapılır?

Yaşam için gerekli malzemeler; su, atmosfer, toprak, manyetik alandır. Mars'ta bütün bunlar ne durumdadır?

Mars'ın atmosferi çok ince olduğu için güneş ışınları gezegende hapsolamamaktadır, bu nedenle sıcaklık uygun seviyede değildir. Yüzey sıcaklığı -143°C'den 35°C'ye kadar değişebilir. Atmosferin inceliği yeterli miktarda oksijen veya karbondioksit de bulunmadığını gösterir. Ancak bunun hep böyle olmadığı düşünülmektedir. Mars'ı incelediğimizde kuzey yarımkürenin güneyinden daha küçük olduğunu görürüz.

Bunun sebebi 4,5 milyar yıl önce, Güneş Sistemi asteroitlerle doluyken Plüton büyüklüğünde bir göktaşının Mars'a çarparak (Borealis Çarpışması) gezegenin bir kısmını koparması ve bununla beraber atmosferinin de uzaya saçılmasıdır.

Ne yazık ki Borealis Çarpışmasının atmosferi etkileyişi bu kadar değildir. Bir gezegenin atmosferinin bütünlüğünü sağlamak için Güneş rüzgarlarından korunmaya ihtiyacı vardır. Dünya'mızın hareketli bir çekirdeği ve bunun sayesinde güçlü bir manyetik alanı vardır. Bu manyetik alan Güneş rüzgarlarının atmosferi aşındırmasını engeller. Mars'ın manyetik alanı ise yetersizdir. Borealis Çarpışmasının gezegeni, çekirdeğine kadar sarıması nedeniyle çekirdek hareketi yavaşlamış, manyetik alanı gücünü kaybetmiştir.

Borealis Çarpışmasından doğan atmosfer kaybı ve manyetik alan yetersizliği Mars'taki suyu da etkilemiştir. Atmosfer uzaya saçıldığı için okyanuslar buharlaşmıştır. Sıcaklık farkı da suyun sıvı halde bulunmasını zorlaştırmıştır ama yer altında tuzlu su ve donmuş su bulunmaktadır.

Ne yazık ki kızıl gezegenin başka bir sorunu da istikrarsızlığıdır. Nasıl bir istikrarsızlık? 2008'de NASA'ya ait bir uydu gezegenin ekvatorunda kalınlığı bir kilometre, 4000 km² alan kaplayan bir buzul tespit etmiştir. Normal koşullarda bu tür bir buzul sadece kutuplarda oluşabilir. Peki Mars ekvatorunda bu buzullar nasıl oluştu? 3,9 milyar yıl önce Mars'ın eksenini yaklaşık 80° bir açıyla yan yatmış, ekvator ve kutuplar yer değiştirmiştir. Mars'ın eksen eğikliği her 120 000 yılda bir değişir. Aşırı sıcak yazlara ve aşırı soğuk kışlara sebep olur.

Dünya'da neden böyle bir olay gerçekleşmemektedir? Ay'ın Dünya'mızın üzerindeki güçlü çekim kuvveti sayesinde gezegenimizin eksenini ve mevsimleri istikrarlıdır. Mars'ın iki uydusu vardır: Phobos ve Demios. Bu uydularsa Mars'ı etkileyecek kadar büyük değillerdir.

Nereden başlamalı?

Mars'ı Dünyalaştırmak manyetik alanından başlıyor. Manyetosfer sağlamak için Mars yörüngesine elektro mıknatıslarla dolu bir halka inşa edilebileceği düşünülüyor. Manyetik alan hallolduktan sonra sıra atmosfere ve suya geliyor. Mars'ın kutuplarında bulunan kuru buz yani katı CO₂, sera etkisini artırmak ve atmosferi kalınlaştırmak, ısıtmak için kullanılabilir. (Atmosferi ısıtmak için başka fikirler de ortaya atılmıştır: Mars'a atom bombası atmak, dev aynalar kullanmak, atmosfere amonyak katmak gibi.) Karbondioksit artışı aynı zamanda sıcaklığı artırır ve donmuş suyun erimesini sağlar. Nehirler, durgun su birikintileri oluşur.

Toprak... İnsanlar için de bitkiler için de olmazsa olmazdır. Ancak Mars toprağı verimli değildir. Elbette patates yetişir ama kimse hayatının sonuna kadar patates yemek istemez. Hem toprağın verimini hem

de oksijen seviyesini artırmak için algler, yosunlar ve cyano bakteriler kullanılabilir. Bu canlılar hem toprak zenginliğini artırarak hem de fotosentez yaparak katkı sağlayabilirler. Atmosferde belli miktarda oksijen bulunduğu zaman ortam bitki yetiştirmeye uygun olacak, gezegen ormanlarla kaplanacak ve oksijen üretimi artacak.

Atmosfer ve manyetik alan yetersizliği gezegeni U.V. ışınlar karşı da savunmasız bırakmıştır. Ancak bu iki sorunu çözmek radyasyon tehlikesini azaltır. Dünya'da aldığımızdan daha fazla olsa da bilim insanları o radyasyon oranının ölümcül olmadığını belirtmiştir. Bitkiler ise Çernobil'e bakarak anlayabiliriz ki bu radyasyon seviyesinden olumsuz etkilenmeyeceklerdir.

Düşük yerçekimi de Mars'ta yaşamak isteyen biri için ilk başta bir sorun oluşturabilir. 3,711 m/sn² olan kütle çekim kuvvetiyle Mars'ta bir koloni kursak bile Dünya'da yaptıklarımızı orada yapabilmemiz epey zor olacak. Ancak bilim insanları, zamanla Mars'ta yaşayan insanların bu yerçekimi seviyesine adapte olacağını düşünüyorlar.

Sonuç olarak, teoride Mars'ı Dünyalaştırmak mümkün ancak bu yüzlerce yıl sürebilir ve çok fazla para gerektirecektir. Bu gerçekleştirildikten sonra bile oradaki hayat ile Dünya'daki hayat arasında ciddi farklar olacaktır.

Kaynakça

1. https://www.youtube.com/watch?v=U__bo37_RJ8
2. <https://www.youtube.com/watch?v=jnRTaRCbFxs>
3. National Geographic Kids Temmuz 2017, sayfa 14-15.
4. <https://www.youtube.com/watch?v=HStCv8ixyWg>

RADYOAKTİF KİRLENME

Öykü ACARTÜRK 10/G 163833

RADYOAKTİF KİRLENME NEDİR?

Radyoaktif kirlenme, günümüzün en büyük problemlerinden birisi hâline gelmiştir. Bulunulması istenilmeyen radyoaktif maddelerin doğada dağılması olayına radyoaktif kirlilik denir.

RADYOAKTİF KİRLENMENİN FAKTÖRLERİ

Radyoaktif kirlenmeye etki eden belli başlı faktörler vardır. Bunları bazıları doğal ve bazıları da yapaydır.

1. Doğal Faktörler

Radyoaktif kirliliklerin oluşmasında doğal faktörler önemli bir etkiye sahiptir. Doğal faktörlere verilebilecek örneklerden bazıları şunlardır: Kozmik ışınlar ve doğada bulunan radyoaktif elementlerdir. Kozmik ışınlar oldukça yüksek enerjili bir parçacık yağmurudur ve doğal radyasyonu arttıracak düzeydedir. Doğada uzun süreli bulunan radyoaktif elementler ise uranyum, toryum ve potasyumdur. Manto üzerinde uzun süre etkisi bozulmadan kalabilirler.

2. Yapay Faktörler

Radyoaktif kirliliklerin oluşmasında insanların da etkisi büyüktür. Bu kirliliğe etki eden faktörler şunlardır: X ışınları, radyoaktif izotop kullanımı, nükleer bomba, nükleer reaktörler, nükleer testler, nükleer reaktörden çıkan yakıtın işlendiği ya da depolandığı tesislerdir. Alman fizikçi Roentgen, X ışınlarının elektronların çarpışmasından kaynaklandığını ve elektromanyetik dalgalar olduğunu anladı. Bu durum yapay radyasyonla ilişkili bir durum olduğunu göstermektedir. Yapay radyoaktivite günümüzde tıp, endüstri, madencilik ve askeri gibi pek çok alan da kullanıldığı için evrenimizi kirletmektedir.

RADYOAKTİF KİRLENMENİN OLUMSUZ ETKİLERİ

1. Çevre Üzerinde

Manto üzerinde bulunan radyoaktif maddeler toprağın içine karışıklarında, toprak altında bulunan pek çok maddeye ve bitkiye ulaşırlar. Bitkinin biyolojik yapısına olumsuz etki ederler ve bitkilerin verimliliğini düşürürler. Bitkiler besin zincirinin ilk basamağında buldukları için onların zarar görmesi besin zincirindeki diğer canlıları da olumsuz etkiler. Bunun dışında radyoaktif maddeler her canlının temel ihtiyacı olan suya da etki edebilir ve suyun yapısını da olumsuz etkileyebilir. Bu durum su bulduran besinlerin de zehirleneceğini gösterir. Bu bağlamda besin zincirinde ilerledikçe radyoaktivite seviyesi artar, bu nedenle besin zincirinin en tepesinde bulunan insanlar bu kirlenmeden daha fazla etkilenirler.

2. İnsan Üzerinde

Radyoaktif kirlilik insanları pek çok açıdan olumsuz yönde etkiler. Etkileri ölüme götürebilecek kadar büyük bile olabilir. Radyoaktivite düzeyine ve maruz kalma süresine göre zarar görme riski değişkenlik göstermektedir. Radyoaktivite düşük seviye de ve bölgesel gerçekleşirse yüzeysel ölçüde zarar oluşur. Radyoaktivite insan sağlığında

ciddi sorunlar oluşturabilir. Buna cilt tahrişi, uzun süreli ama düşük seviye de rastlanırsa ishal, kusma, mide bulantısı, deri alt kanaması gibi rahatsızlıklar görülebilir. Yüksek düzeyde radyasyona maruz kalma kanser ve mutasyona sebebiyet verebilir.

6 AĞUSTOS 1945 "HİROŞİMA"

İnsanların nükleer radyasyona maruz kalırlarsa bir sonraki jenerasyonlar da bundan etkilenir. Örneğin 6 Ağustos 1945'te ABD tarafından Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan 2 tane radyoaktif atom bombası orada yaşayan insanları ağır bir radyasyona maruz bırakmıştır. Bu olaydan dolayı günümüzde bile yüzlerce çocuk hem fiziksel hem zihinsel anormalliklerle doğmaktadır.

26 NİSAN 1986 "ÇERNOBİL"

Çernobil faciası tarihin en korkunç nükleer kazalarından biridir. Çernobil'de bulunan nükleer enerji santralindeki bir reaktörde bulunan hidrojen patlaması sonucunda 200 tondan fazla radyoaktif madde çevreye salınmıştır. Çernobil faciası yaklaşık 200 bin kişinin doğrudan ya da dolaylı biçimde ölümüne neden olmuştur. Patlamanın sonucunda radyoaktif madde yüklü bulutlar çevreye yayılarak pek çok ülkeyi etkilemiştir ve buna Türkiye'de dahildir. Facianın etkileriyle yüz binlerce bebek mutasyona uğramıştır. Bununla beraber kanser vakaları da oldukça sık görülmüştür ve günümüzde de etkisini hâlâ sürdürmektedir.

RADYOAKTİF KİRLENME İÇİN ALINABİLECEK ÖNLEMLER

Radyoaktif kirlenme oldukça ciddi bir sorundur ve eğer bir yerde meydana gelirse kontrol altına alınması çok zordur. Bu nedenle bunu engellemek için radyoaktif kirlenmeye karşı belli önlemler alınmalıdır. Bu önlemlerin başında radyoaktif atıkların yönetimi yer almaktadır. Bunu gerçekleştirmek için radyoaktif atıkları diğer malzemelerden ayrılabilir, hacimlerini azaltabilir veya daha kolay kontrol edilebilmeleri için katı formlarına dönüştürebiliriz. Bu radyoaktif atıklar uygun kapların içinde izole edilmiş sitelerde saklanabilir veya denizin derinliklerine gömülmesi tercih edilebilir. Radyoaktif kirlenmenin diğer ana kaynaklarından biri ise nükleer santrallerdir. Nükleer santraller, atıkların çevreye salınmasını önleyecek bir biçimde inşa edilmelidir. Santrallerde istenmeyen kazaların meydana gelmemesi için çalışanların gerekli eğitimi almış olması da önemlidir. Aynı zamanda çalışanların giysilerden ekipmanlarına kadar yeterli korunmaya sahip olmaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra nükleer santraller, radyoaktivitenin yayılma riskini düşürmek için şehir merkezlerinden en az 300 km uzakta inşa edilmelidir. Bu santrallerde üretilen nükleer enerjinin çevreye verdiği zarar ve tehditler göz önünde bulundurulduğunda kullanımının durdurulmasının ve dünyanın güneş, hidroelektrik gibi yenilenebilir ve çevre dostu enerji kaynaklarına yönelmesi radyoaktif kirlenmeyi önlemek için etkili bir çözüm olabilir. Nükleer enerjinin oldukça yıkıcı gücü vardır. Bunun üzerine bu enerjiyi geliştirmek için yapılan nükleer testler radyoaktif maddelerin varlığına büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple radyoaktivitenin çevreye yayılma riskini azaltmak için nükleer testlerin yapılması yasaklanmalıdır.

KAYNAKÇA

<https://www.bilgiustam.com/radyoaktif-kirliligin-etkileri-nelerdir/>

<https://tr.warbletoncouncil.org/contaminacion-radiactiva-1025#menu-11>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Radyoaktif_kirlilik

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/62787/mod_resource/content/0/10.pdf

<https://www.cnnturk.com/turkiye/cernobil-faciasi-neydi-turkiyeyi-nasil-etkilemist>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hirosima-ve-nagazakinin-uzerinden-74-yil-gec-ti/1549776>

COĞRAFYA ZÜMRESİ ETKİNLİKLERİ

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

28 Aralık 2020 tarihinde, 19:00 – 20:00 saatleri aralığında, Coğrafya Zümresi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Barbaros Gönençgil'in iş birliği ile "Küresel İklim Değişikliği ve Coğrafi Sohbetler" başlıklı Webinar düzenlenmiştir. Etkinliğe Coğrafya zümre öğretmenleri ve 250 öğrenci katılmıştır. Küresel İklim Değişiklikleri ve Sonuçları öğrencilerinde aktif katılımıyla sohbet havasında ilerlemiştir.

DOĞAL AFETLERİ ANLAMAK

7 Ocak 2021 tarihinde Coğrafya Zümresi ve Türk Coğrafya Kurumu Başkanı ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Ahmet Ertek'in iş birliği ile "Doğal Afetleri Anlamak" başlıklı Webinar düzenlenmiştir. 19:00-20:00 saatleri arasında gerçekleştirilen etkinliğe coğrafya öğretmenlerinin yanı sıra 250 öğrenci katılmıştır. Günümüzün önemli sorunlarından kuraklık ve su kaynaklarında yaşanan ciddi azalmanın nedenleri ve sonuçları hakkında öğrenciler bilgilendirilmiştir.

PARADAN BİTCOİNE TARİHSEL YOLCULUK

20 Ocak 2021 tarihinde Tarih, Coğrafya ve Felsefe Zümrelerinin ve TED Üniversitesi, Dekan Yardımcısı, İşletme Bölüm Başkanı Doç. Dr. İbrahim Ünalmiş'in iş birliğiyle "Paradan Bitcoine Tarihsel Yolculuk" başlıklı etkinlik düzenlenmiştir. 11:00 – 12:00 saatleri aralığında gerçekleştirilen etkinliğe farklı zümre öğretmenlerinin yanı sıra farklı seviyelerdeki öğrencilerin katılımı olmuştur.

TED OKULLARI ARASINDA I. COĞRAFYA ÇALIŞTAYI

ÇALIŞTAY

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

**TEKNOLOJİ TABANLI
ON-LINE COĞRAFYA EĞİTİMİ**

#YAŞANAN SORUNLAR ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

21-22 Nisan 2021 / 17:00-19:00

TED OKULLARI

TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi Coğrafya Zümresinin ev sahipliğinde, 21-22 Nisan 2021 tarihinde, 17 TED Okulunun katılımıyla Teknoloji Tabanlı On-line Coğrafya Eğitimi Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. 25 Coğrafya Öğretmeninin katılımıyla gerçekleşen etkinlik 2 gün süreyle 17:00-19:00 saat aralığında yapılmıştır. Çalıştay, Okul Müdürümüz Sayın Sedef Eryurt'un açılış konuşmasıyla başlamıştır. Çalıştayı birinci oturumunda Coğrafya Zümre Başkanı Aylin Ergül "Nearpod ile 9. Sınıf Ders Uygulaması: Atmosfer ve Özellikleri" adlı ders sunumunu gerçekleştirmiştir. TED Ankara Koleji Coğrafya Zümresi Öğretmenlerinden Aylin Ergül ve Mustafa Yavuzer "Etkinlik Hazırlama Süreci: Akış Şeması" adlı sunumu gerçekleştirmiştir.

Etkinliğin ikinci oturumunda TED Ankara Koleji Coğrafya Öğretmeni Hediye Yalçın Ateş "Çevrimiçi Çoklu Öğrenmede Thinklink Uygulaması: 10. Sınıf Dünya Gölleri" ders sunumu gerçekleştirmiştir. TED Alanya Kolejinden İsmet Cücen "Coğrafya Derslerinde Nearpod Kullanımı" etkinliğini gerçekleştirmiştir. TED

Adana Kolejinden Aysun Eyi "Online Coğrafya Eğitiminde Hazırlık Çalışmaları ve Uygulama Örneği: Dünya'nın Şekli ve Sonuçları" etkinliğini gerçekleştirmiştir.

Çalıştayı üçüncü oturumunda TED Ankara Koleji Coğrafya Öğretmeni Zerrin Can "Nearpod Uygulamasında İlk Kültür Merkezleri ve Özellikleri" adlı sunumu gerçekleştirmiştir. TED Aliağa Kolejinden İslam Karasatılmış "Harita Bilgisi Dersinde Oryantiring Uygulamaları" etkinliğini gerçekleştirmiştir. TED Ankara Koleji Coğrafya Öğretmeni Mustafa Caner Dinçer "Eğitimde Yeni Araçlar: İnShot Uygulaması ile İklimin Temel Elementi: Sıcaklık" adlı sunumu gerçekleştirmiştir.

Çalıştayı son oturumunda ise TED Bursa Kolejinden Meral Dinç "Online Eğitimde Coğrafya Dersi Uygulamaları" adlı sunumunu gerçekleştirmiştir. TED Ankara Koleji Süreç Uygulamaları – Performans Çalışmaları etkinliği değerlendirilmesi yapılmıştır. Etkinliklerin sonunda yapılan çalışmalar değerlendirilmiş, yaşanan sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

DİNİN İNSAN PSİKOLOJİSİNE ETKİLERİ

Aykut Mert İRAVUL 9/B 132436

İnsanlar doğdukları andan itibaren güvenme, sığınma, korunma ihtiyacı duyarlar. Bu duygular hisseden insan farklı çözüm yolları geliştirebilir. Tarih boyunca insanların bu duygulardan yoksun kalmamasını sağlayan en önemli düşünce kendinden daha büyük ve daha güçlü bir yaratıcıya inanç olmuştur. Bu inanç insanın psikolojisini bir süre farklı yönde etkilemiştir.

Bir tanrıya inanmanın insanın psikolojisine en büyük etkilerinden biri insana bir yaşama amacı sunmasıdır. İnsanlar hep neden dünyaya geldikle-

Dinin insan psikolojisine bir diğer etkisi ona zor zamanlarında bir yardımcı, güçlü bir tanrı sunmasıdır. İnsan hayatı boyunca kendi başına üstesinden gelemeyeceği problemlerle veya üstesinden gelebileceği fakat çok zor problemlerle karşılaşır. Böyle durumlarda yanında güçlü bir tanrı hissetmek insana umut ve güven ve devam etme gücü verir. Herhangi bir dine inanmayan kişilerin bir dine inanan kişilere göre anksiyete bozukluğuna yakalanma olasılıklarının daha az olduğu gözlemlenmiştir. Tanrı inancı insanların yaşadıkları problemlere karşı ayakta durabilmelerini sağlamaktadır.

Sonuç olarak din ya da tanrı inancının insan psikolojisine büyük etkileri vardır. Din insanlar için bir hayat amacı, güven kaynağı ve destektir. İnsanlara yaşamaya devam etmek için bir neden ve yaşamaya devam etmek için güç verir. Tarih boyunca dinin insan psikolojisine büyük etkileri olmuştur ve günümüzde de aynı etki devam etmektedir.

rini, neden yaşadıklarını sorgulamaktadırlar ve bu soruya cevap bulmak kolay bir iş değildir. Bir tanrı inancı bu soruya cevap sunar. Yapılan araştırmalara göre bir dine inanmayan kişilerin hayatta bir amaç bulamama olasılığı daha yüksektir. Bunun sonucunda intihar oranlarında bir artış gözlemlenmiştir. İnsanların bir hayat amacı bulmaları büyük önem taşımaktadır çünkü bu hayata daha sıkı tutunmalarını sağlar ve din de tam olarak bunu sağlamaktadır.

Kaynakça:

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3956626/>

<https://ajp.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/appi.ajp.161.12.2303>

<https://www.jstor.org/stable/27512816?seq=1a>

DİN VE DOĞRU BİLGİNİN ÖNEMİ

Cenk KULEOĞLU 9/B 142836

Günümüzde teknolojinin ilerlemesi ve gelişmesi, haberlere kolay ulaşma imkânını da beraberinde getirmektedir, bununla birlikte medyadaki yanlış haber sayısı da artmaktadır. Yanlış haberlerin sayısının artması da insanların yanlış bilgilendirilmesine ve yanlış yönlendirilmesine yol açmaktadır. İnsanların yanlış bilgilendiği konuların başında dinsel konular gelmektedir, bu nedenle de haberlerin teyit edilmesi günümüzde büyük önem arz etmektedir.

İnsanların dinsel açıdan yanlış bilgilendirilip yönlendirildiği konulardan biri inanışlardır. Bazı haberler Dünyada bulunan çeşitli inanışlar hakkında karalayıcı bilgiler vermekte, bazı olayları yanlış yorumlayarak farklı yerlere çekmektedir. Bu yapılanlar da insanların inanışlarına zarar vermekte ve onların kafasına girerek insanları inanışları hakkında şüpheye sevk etmektedir.

İnsanların dinle alakalı yanlış bilgileri okuyarak hatalara düşmeye başladığı bir diğer konu da insanların davranışları ve yaşam biçimleridir. İnsanın okuduğu bazı haberler insanların yaşam biçimlerinin nasıl olması gerektiğini din ile yanlış şekilde bağdaştırarak insanlara yanlış alışkanlıklar kazandırabilmektedir. Bu da insana psikolojik, fiziksel, sosyal yönden çok zarar vermektedir.

Bazı bilgilerin din hakkında bize yanlış bilgi vermesini önlemek için aslında çeşitli tedbirler alınabilmektedir. Örneğin edinilen bilgilerin teyit edilebilmesi için Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesi gibi çeşitli çevrimiçi ya da normal kütüphaneler mevcuttur ve her türlü bilgiye kolayca ulaşım sağlanabilmektedir. Bunun dışında haberlerin doğruluğu için birtakım teyit siteleri mevcuttur.

Buradan anlamamız gereken şudur ki gelişen ve ilerleyen teknoloji ile haberlerin yayılması kolaylaşmış ve yalan haberlerin sayısı artmıştır. Artan yanlış haberler de insanların yanlış bilgiler öğrenip yanlış yönlendirilmesine neden olmaktadır. Bu yüzden de dinî konularla ilgili bilgilerin doğruluğu tehlikeye girmiştir, bu da beraberinde bilgilerin birçok farklı kaynaktan yararlanılarak kontrol edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Kaynakça

<https://www.savassakar.com/projelerde-bilginin-onemini-anlamak/>

<https://www.webtekno.com/sosyal-medyadaki-bilgiyi-teyit-etme-yollari-h107857.html>

PANDEMİ VE İNANÇ

Gülizar Nehir GÜLKANAT 10/K 121749

İnsanlar genelde bir yaratıcıya çaresizlik anlarında başvururlar. İnanan insanların çoğu inandıkları herhangi bir dinin gereklerini gün içinde dillerinden ve ellerinden sakınırken bir hastane odası önündeki çaresiz bekleyişte inandıkları tanrı tek çıkış yollarıdır. Özellikle 2019 yılının son aylarından beri hiçbir din, dil, ırk veya statü fark etmeksizin her insanı tehdidi altına alan salgın sürecinde birçok insan bu dönemdeki ruhsal yolculuklarını daha önce pek de önemsemedikleri tanrıya yönelerek sonuçlandırdılar. Dünya nüfusunda azalma olan bir süreçte en çok Hristiyanlık ve İslam'a inanan sayısı artmış oldu. Özellikle bu insanların çoğu yine daha önce de bahsettiğim gibi ölüm ve yaşam arasındaki ince çizgide yaşayan taraf olabilmek için tek çare olarak tanrıyı gördüler.

gerektiğine inandıkları ikonlarını kırmaya başladılar. Zor durumlar bazı insanları tanrıya yaklaştırdığı gibi Hindistan örneğindeki gibi kötü bir yönetimde tanrıları suçladılar.

Hindistan'da yaşanan bu durum aynı veba salgını sürecinde birçok insanın hayatını kaybetmesi sonucu kilisenin sorumlu tutulmasına benzetilebilir. İki örnekteki insanlar da krizin kötü yönetilmesini inandıkları dinin dünyadaki temsilci ve eğiticilerine bağlamışlardır. Fakat esas olan şudur ki insan hangi dine veya inanışa mensup olursa olsun başına gelen "felaketleri" inandığı maneviyattan ayrı değerlendirmeli ve kendi tanrısını sorumlu tutmamalıdır.

İnsanoğlunun hayatta en küçük şeyin bile anlamlı olduğunu fark ettiği, her şeye şükrettiği bir dönemde manevi inanç içerisine giren insanlar olduğu gibi inançlarından uzaklaşan, başına gelen felaketleri inandığı yaratıcıya mâl edenler de oldu. Özellikle 2021 yılının nisan ve mayıs aylarını salgında en çok darbeyi alarak geçiren Hindistan'da insanlar tedavi olacak hastane bulamamanın yanında inancı gereği yakılan ölümler toplu hâlde yakıldı. Bunun üzerine Hindistan'daki kadınlar kendilerini ve ailelerini koruması

KAYNAKÇA

- <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fbilimvegelecek.com.tr%2Findex.php%2F2020%2F02%2F29%2Financ-uzerine%2F&psig=AOvVaw2Lfc10T5bD6QKpp00grAmS&ust=1623009654844000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCJDfv6SkgeECPQAAAAAdAAAAABAJ>
- <https://www.haberler.com/hindistan-da-bizi-koronadan-koruyamadilar-diyen-14103338-haberi/>
- https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.aa.com.tr%2Ftr%2Fdunya%2Fdunya-pandemi-sonrasi-daha-fazla-kutuplasma-daha-sert-rekabet-gorecek-%2F1852135&psig=AOvVaw20jv6K6Kq_e6jSLffwGPLT&ust=1623079562307000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCNDV0tuog_ECFQAAAAAdAAAAABAJ

PASCAL'IN BAHSİ VE İSLAM

Gülşah TÜZÜN 11/G 111135

Blaise Pascal, Fransız matematikçi, fizikçi ve düşündürdür. Hayat koşulları nedeniyle tasarım ve buluşlarına küçük yaşlarda başlamış, daha sonra Mersenne Akademisi'nden kabul alarak öğretim hayatına ilk adımını atmıştır. Pascal, pozitif bilimlerin yanı sıra felsefe ve din felsefesi alanlarında da çalışmalar yapmıştır. En çok bilinen argümanlarından biri "Pascal'ın Bahsi'dir.

Pascal'ın Bahsi temelde kumar oynamaya benzer. Pascal'ın hayatlarını önemli derecede etkileyen inanç kavramını bir oyuna indirgeyerek anlatmış olması ironik ve düşündürücüdür. Kumar, aslında din ve akli bir araya getiren bir düşünme sürecidir. Pascal orijinal halinde bu düşünme sürecini Hıristiyanlık dinine göre yürütmüş olsa

da, burada İslam'a uyarlanarak değerlendirmeye çalışılacaktır. Tanrının varlığıyla ilgili İki farklı durum için ikişer farklı seçenek bulunur. İlk seçenek tanrının olmamasıdır. Tanrı yoksa, ve biz varlığına inanıyorsak, bunun sonucu yararlıdır, çünkü kişi iyi bir insan olmuş, kötü alışkanlıklardan, zararlı şeylerden sakınmıştır. Bu durumda davranış tamamen bireyin yararına ve kişi bazı dünyevi zevklerden mahrum kalmak dışında herhangi bir şey kaybetmez. Yine eğer tanrı yoksa ve biz olmadığına inanıyorsak, bu durumda da başımıza o kadar kötü şeyler gelmeyecektir. Evet, iyi bir insan olmamış ve nefsimize fazlaca uymuş olabiliriz ama bunun sonucunda herhangi bir cezalandırma yapılmayacaktır. Bu yalnızca tutum olarak kişinin kendisine ve etrafındakilere zararlıdır. Herhangi kötü bir sonucu olmaz. İkinci ihtimalimiz ise Tanrının varlığıdır. Eğer Tanrı varsa ve buna inanıyorsak bunun sonucu kişi için çok iyidir, çünkü kutsal kitaplarda bu davranışa ödül olarak kişinin cennete gitmeye hak kazanacağı belirtilir. Fakat Tanrı varsa ve buna inanmıyorsak, o zaman sıraladığımız seçenekler arasında en zararlı olanına uymuşuz demektir. İslam dinine göre değerlendirirsek, bu davranışın sonucu cehennem yani kutsal kitaplarda anlatıldığı üzere sonsuz bir azaptır. Pascal'a göre bu durum bir bahse girmek gibidir, kişinin kendi pragmatizmi ve akıl süreçleri düşünüldüğünde tanrının varlığına inanmanın daha mantıklı olduğunu öne sürer. İstatistiksel olarak baktığımızda bu bahisten %75 ihtimalle çıkarız. Kalan %25'lik ihtimal ise büyük bir

cezayla karşılaşma ihtimalimizdir. Pascal'a göre bu risk alınmaya değermez bir risktir. Bu yüzden Pascal, Tanrı'nın varlığına inanmayı desteklemiştir.

Bahsettiğimiz argüman, inanç ve aklın bir olabilme olasılığına dayanarak geliştirilmiştir. İnsanların en fazla ayırma düştüğü nokta da buradadır zaten. İnanç ve akıl bir olabilir mi? Kur'an da akıl, "bilgi edinmeye yarayan güç" anlamında kullanılmıştır. Edindiğimiz bilgiler, davranışlarımızı, düşüncelerimizi, değer yargılarımızı ve hatta seçtiğimiz dini etkiliyorsa, inanç ve aklın bir olacağı bir nokta bu mantığa göre mutlaka bir şekilde bulunmalıdır. Bu süreçte kişinin bakış açısı, yaşanmışlıkları, önyargıları ve önceden edindiği bilgiler kişinin bu konudaki bireysel yorumunu büyük ölçüde etkiler. Din ve inancı kavramada uzun yıllardır konuşulan ve farklı düşüncelere ışık tutan Pascal'ın Bahsi, etrafımızı ve varoluşumuzu sorgulama açısından gerçekten de etkili bir argümandır. Bahsi açıklarken referans aldığımız İslam dini de Allah'a inanmayı, iyi ve güzel işler peşinde olmayı, yarar sağlamayı, güzel şeyler üretmeyi, hak yememeyi, zararlı davranışlardan kaçınmaya çalışmayı ve birçok güzel davranışı destekler. Sonuç olarak, dinimiz ne olursa olsun, Pascal'ın Bahsine göre, inanıp güzel işler peşinde olursak inancımız sonucunda kazanma ihtimalimiz çok yüksektir. Herkes kendi hayatında kendi bahsini oynuyordur aslında ve sonucu kimse bilmese de bu yolda kişinin bakış açısı ve düşünme süreçleri büyük önem taşır.

Kaynakça

<https://www.youtube.com/watch?v=j9K3Wgs1f-gQ&t=465s>
<https://islamansiklopedisi.org.tr/akil>
<https://www.haberturk.com/blaise-pascal-kimdir-pascal-in-hayati-hbrt-2520394>

“COVID 19 Pandemisinin” 14-19 yaş aralığında yer alan ergenlerin üzerinde yarattığı etkilerin “aile ilişkilerine” ve “günlük hayat rutinlerine” yansması

Deniz ERGÜN, 143616, 11-A

Aralık 2019'da Çin'in Wuhan şehrinde görülmeye başlayan yeni tip korona virüsün yol açtığı hastalık (COVID19) 3 aylık bir sürede komşu ülkelere ve takiben dünya geneline yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü Mart 2020'de hastalığın pandemi statüsüne ulaştığını belirterek 11 Mart 2020'de Pandemi ilan edilmiştir (WHO2020). Takiben tüm dünya maksimum alarm geçerek hastalığın yayılmasını önleme adına ciddi önlemler almaya başlamıştır. Bu durum günlük yaşamımızda hayal bile edilemeyecek, adeta film senaryolarını hatırlatan radikal değişikliklere yol açmıştır. Bu değişiklikler inanılmaz bir hızla gerçekleşmiştir. Sosyal mesafenin korunması gerekliliği ailelerin evlere kapanmasına, evde birlikte çok daha uzun süreler geçirilmesine yol açmıştır. Halka açık alanlar kapatılmış, birçok ülke değişen sürelerle tam kapanmaya gitmiştir. Yüz yüze eğitim yerine çevrim içi eğitime geçilmiştir. Tanımlanan tüm bu değişimler, dış etkenlere erişkinlere göre daha duyarlı olan ergenlerin hayatında birtakım olumsuzluklara yol açmış olabilir.

Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından COVID 19 hastalığının pandemi ilan edilmesiyle birlikte, hastalığın yayılma hızını durdurmak, en azından yavaşlatmak ve sağlık sisteminin çök-

mesine engel olmak için dünya genelinde sıkı önlemler alınmıştır. Bu durum günlük hayatın herkes için inanılmaz bir ivmeyle ön görülemez şekilde değişmesine yol açmıştır.

Bu projede ergenlerden oluşan örneklem grubunda, pandemi sürecinde mutsuzluk, huzursuzluk ve umutsuzluk gibi duygulara kapılma oranı %57 bulunmuştur. Bu projede, ergenlerde umutsuzluk, mutsuzluk gibi duygulara kapılma oranında anlamlı artışa yol açan bir faktörlerden birinin yakın aile bireyleri olan anneanne, teyze, dayı vs ile görüşme sıklığında azalma olduğu tespit edilmiştir. İnsan doğası gereği sosyal bir varlıktır ve diğer insanlarla iletişime geçmek için güçlü bir motivasyona sahiptir (Tomasello,2014). Evrimsel olarak insan yaşamının devam ettirilebilmesi ve bilişsel, duygusal, hatta hormonal

açından sağlıklı olmak ve sağlıklı bağışıklık sistemi için sosyal bağların kurulması şarttır (Ertel,2008). İnsanlar arasında sosyal bağların kurulabilmesinin olmazsa olmaz koşulu ise birbirleriyle fiziksel olarak yakın olmalarının gerekliliğidir (Dunbar,2010). Özel bir tehdit olmadıkça araya sosyal mesafe koymak insan türü için doğal bir durum değildir. Çalışmalar göstermiştir ki insan nasıl yiyecek açlığı gösteriyorsa sosyal açlık da gösterebilir (Tomova,2020) Örnekleme grubumuzda azalan sosyal iletişimin umutsuzluk, mutsuzluk duygularını artırması tüm bu bilgiler ışığında aslında doğal bir sonuçtur.

Ergenlik döneminde sosyalleşmenin yukarıda bahsi geçen faktörlere ek, ayrı bir işlevi vardır. Beyin henüz gelişmeye devam etmekte, çevresel uyaranlar ile sinir hücreleri arasında yeni bağlantılar oluşmakta ve yeni beceriler kazanılmaktadır. Sosyal becerilerin kazanılması, empati yapma gibi kavramların yerleşmesi için sosyal iletişim bu yaş döneminde ek bir öneme sahiptir. Ergenler bu tip sosyal becerileri akranlarıyla birlikte vakit geçirerek daha hızlı kazanırlar ve akranlarıyla olmayı ebeveynleriyle vakit geçirmeye tercih ederler, bu anlamda okul çok önemli bir işleve sahiptir. Okul rutinleri ve akranlarla geçirilen zaman ergenin kendilik kavramının oluşmasında, kendini iyi hissetmesini sağlamada oldukça etkilidir (Blakemore 2014, Larson 1991, Gorrese 2013). Akranlarından herhangi bir nedenle uzaklaşma, akran zorbalığı, akranları arasında kabul görme ve yalnız kalma depresyon ve öfke, korku, huzursuzluk gibi duygu durumlarına daha sık yol açar (Orben 2020). Türkiye de dahil olmak üzere halen birçok ülkede ergenler karantina önlemleri kapsamında okula gidemekte ve çevrim içi eğitim almaktadır. Bu durum sosyal ağların kurulmasında önemli bir boşluğa sebep olmuştur. Bu boşluk sanal iletişimle giderilmeye çalışılmaktadır. Sosyal medya ve diğer sanal iletişim yolları, birlikte çevrim içi oynanan oyunlar kısmen de olsa akranlarla olan sosyal iletişim ihtiyacını karşılamaktadır. Örnekleme grubunda ekran başında (bilgisayar, cep telefonu, tablet ve televizyon) geçirilen sürede artış tanımlayan ergen oranı %98,1dir.

Oranın bu kadar yüksek olmasının sebeplerinden birinin sosyalleşme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Bu projede çevrim içi eğitim için uygun ortamın sağlanamadığı %1,9'luk azınlıkta, aileyle yaşanan tartışmaların şiddet ve sıklığında anlamlı bir artış gözlenmiştir. Uygun çevrim içi

koşulların sağlanamaması sadece eğitimi değil akranlarla olan iletişimi de kısıtlayacaktır. Bu durum ergenin sosyal izolasyon hissini derinleştirip, öfkesini artırarak aileyle daha fazla çatışma yaşamasına yol açmış olabilir. Dolayısıyla internet imkanı sunulamayan ergenlerde veya internetin çok fazla kişiyle paylaşılması gereken kalabalık ailelerde ergenlerin sosyal iletişim açığını sanal yollarla da olsa kapatma imkanı bulamamasına ikincil daha fazla olumsuz duygu durumu yaşayacağını düşünüyorum. Bu nedenle ebeveynlerin ekran başında geçirilen süreyi kısıtlama anlamında pandemi öncesi döneme göre yaklaşımlarını değiştirmeleri zorunludur. Bu süreyi kısıtlayıp, pandemi öncesi dönemdekiyle aynı kurallarla yaşamayı dayatmak sosyal izolasyon hissinden kurtulma yolunu kapamak anlamına gelebilir. Örnekleme grubumuzda ekran başında geçirilen süredeki belirgin artışa bağlı olarak ergenler ve aileleri arasındaki çatışma sıklığında bir artış olmamıştır, dolayısıyla ebeveynlerin gerekli toleransı gösterdiği söylenebilir. Ancak bunu yaparken ekran başında geçirilen sürenin üretici yönde kullanılmasını sağlamak (akranlarla sohbet, eğitici ve endişe giderici videolar seyredilmesi vs), bu anlamda ergenleri tümüyle kendi başlarına bırakmamak rehberlik etmek gereklidir. Bir diğer soru sanal ortamda sosyalleşme ergenlerin ihtiyaçlarını ne düzeyde karşılayabilecektir? Sosyal dokunuş bilişsel, duygusal gelişim ve sağlıklı ilişkiler kurmayı öğrenmek için kaçınılmazdır. Dijital ortamda iletişim esnasında sese odaklanıldığı ve vücut diline yeterli dikkatin verilmediği dolayısıyla yüz yüze iletişimle aynı kalitede olmayacağı söylenmektedir (Cascio,2019).

Sosyal izolasyon hissini azaltmak için sanki onaylanmış gibi olduğum ekran başında geçirilen süredeki artışın beraberinde getirdiği olumsuz etkiler elbette göz ardı edilmemelidir. Örnekleme grubunda ergenlerde spor faaliyetlerinde azal-

ma oranı %50'dir. Okul, çocuk ve ergenlerin normal fiziksel aktivitede bulunmasını sağlayan en önemli ortamdır. Okula gidilemiyor olması, karantina nedeniyle dışarıda yapılan faaliyetlerdeki belirgin azalma gibi faktörlere bir de ekran karşısında uzun süre hareketsiz oturmanın eklenmesi şişmanlık gibi birçok fiziksel sorunu beraberinde getirecektir.

Birçok ailede ebeveynler evden çalışmak zorunda kaldıkları için ergenler aslında evde tümüyle yalnız kalmamıştır. Bu durum kendilerini tümüyle izole hissetmelerine engel olmuştur. Örneklem grubunda ergenlerin %79'unda aileyle birlikte geçirilen sürede artış olmuş ve bu artış birlikte yapılan sosyal faaliyetlerde (film seyretme, yemek yapma vs) anlamlı düzeyde artışa yol açmıştır. Ek olarak ailesiyle bir saatten daha fazla vakit geçiren ergenlerde, bir saatten az vakit geçirenlere göre aileyle yaşanan tartışmaların sıklığı ve şiddeti anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu durum daha kısa süre vakit geçirenlerde yaşanan daha yoğun izolasyon hissini öfke düzeyini artırdığı şeklinde yorumlanabilir. Sonuç olarak ergenlerin aileleriyle geçirdiği sürenin artışı kaliteli zaman geçirme yönünde olmuş ve bu artışla birlikte ev içi tartışmalar azalmıştır. Ek olarak örneklem grubunun %74'ünde aile bireylerinin ev işlerine katkı oranı artmış olup bu oran ergenler için %69'dur. Aile bireylerinde genel olarak katkının arttığı ergenlerde bu oran %85'e çıkmış, anlamlı düzeyde artış izlenmiştir.

Örneklemin diğer özelliklerine bakıldığında ekonomik kayıp yaşayanların oranı %25'dir. Yakın çevrede COVID 19 geçiren ve/veya bu nedenle kaybedilen hastası olan ergen sayısı 13 (%8) dir. %92,4 'ünde hane halkı ≤ 4 kişiden oluşmakta-

dır, %82'si tatil yapma imkânı bulmuştur. Pandemi sürecinden etkilenme düzeyi sosyoekonomik koşullar ile yakından ilişkilidir.

KAYNAKÇA:

1. https://www.google.com/search?q=pandeminin+gen%C3%A7ler+%C3%BCzerindeki+etkileri&tbm=isch&ved=2ahUKEwjJwra33ozxAhWhh_0HHYNGD5MQ2-cCegQIABA&oeq=pandeminin+gen%C3%A7ler+%C3%BCzerindeki+etkileri&gs_lcp=CgNpbWcQA1D98ARY194FYOPjBWgTcAB4AYAB8AGIAaUckgEHMTQuMTYuMpgBAKABAAoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&scient=img&ei=XNnBYMmkJqGP9u8Pg429mAk&bih=417&biw=911#imgrc=pMtxJbMkB85gBM

2. https://www.google.com/search?q=aile+b%C3%BCy%C3%BCklerinin+gen%C3%A7ler+%C3%BCzerindeki+etkileri&xsrf=ALeKk01x1jSDquGG4Ua11XwqmmVUQEj8zg:1623316823650&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwismIa13ozxAhUGshQKH-TCIAOAOQ_AUoAXoECAIQAw&bih=911&bih=417#imgrc=fpH8UKuQcwZbVM

3. https://www.google.com/search?q=pandeminin+gen%C3%A7ler+%C3%BCzerindeki+etkileri&tbm=isch&ved=2ahUKEwjJwra33ozxAhWhh_0HHYNGD5MQ2-cCegQIABA&oeq=pandeminin+gen%C3%A7ler+%C3%BCzerindeki+etkileri&gs_lcp=CgNpbWcQA1CBzAhYhfkIYMj9CGgAcAB4AIABygiIAY8nk-gEQMjEuNC4xLjAuMS4wLjEuMZgBAKABAAoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&scient=img&ei=XNnBYMmkJqGP9u8Pg429mAk&bih=417&bih=911#imgrc=rm58nkYMBimTxM

Tübitak Projesi

Serebral Palsili Çocuğa Sahip Annelerin Depresyona Yakınlığının Analizi

Elif CANDAN, 132241, 11- C

Zaman ilerledikçe ve teknoloji gelişim gösterdikçe tedavi edilebilir fiziksel hastalıklardan sonra artık ruhsal ve duygusal hastalıklar daha sık ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlardan en sık karşılaşılanı ise depresyondur. Yapılan çalışma; depresyona etki edebilecek birçok faktörden biri olan aile faktörünü, anne olan kadınların çocuklarında olabilecek serebral palsi sendromunun varlığında incelemek ve bu sendromun, anneyi depresyona daha yatkın hale getirip getirmeyeceğini araştırmak amacıyla hazırlanmıştır.

Serebral palsi (SP) çoklu engelliliğe neden olan (multipl handikap) bir rahatsızlıktır. Serebral palsinin belirti ve semptomları bebeklik veya çocukluğun ilk yıllarında ortaya çıkar. Serebral palsi, insan vücudundaki kasların davranışlarını, tonusunu veya vücudun duruşunu etkiler. Genel olarak hareket bozukluklarına ve bunlarla ilgili

normal olmayan reflekslere, uzuvların ve gövdenin gevşekliğine veya sertliğine, anormal pozisyonlarda durmaya, istemsiz hareketlere, kararsız yürümeye veya bunların bir kombinasyonuna neden olur. Bir çocuğa serebral palsi teşhisi konduğunda, ailesinin tüm bireyleri yeni zorluklarla karşı karşıya kalır. Özellikle ebeveynler çocuğun günlük bakımının yanında, sağlık bakım ekibinin de en önemli parçası haline gelir. (Acıbadem, 2020)

Yeni çalışmalarla zenginleştirilebilecek olmakla birlikte bu proje, serebral palsili çocuk velisi annelerin depresyona yatkınlığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu annelerin özel olarak ele alınması, düzenlenecek destek programları ile bu yatkınlığın azaltılması yönündeki faaliyetlerin kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve bireysel olarak herkesin görevi olduğu değerlendirilmektedir.

Kaynakça:

- <https://www.acibadem.com.tr/ilgi-alani/serebral-palsi> (Görüntüleme tarihi: 1-7 Şubat 2021)

- https://www.google.com/search?q=serebral+palsi&sxsr=ALeKk01t9KFBY-Mw-ChPx8nO0oUzr8TLqjw:1623999171400&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahU-KEwif2uetzKDxAhUGhv0HHZ5QDKAQ_AU-oAXoECAEQAw&biw=911&bih=417#imgrc=xn7-7sIbKOPQyM

- https://www.google.com/search?q=serebral+palsi&sxsr=ALeKk02VulkyEOPj-l1t5I5dZhLMGaNScuA:1623999629291&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahU-KEwi-mJOIzqDxAhW0_rsIHf5wCdMQ_AU-oAXoECAEQAw&biw=911&bih=379&dpr=1.5#imgrc=DDE1r4PMAv65rM

Tübitak Projesi

PANDEMİ SÜRECİNDE EVCİL HAYVAN SAHİBİ OLUP OLMAMANIN BİREYLERİN DUYGU DURUMLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİ İNCELEYEN BİR ÇALIŞMA: ÖRNEKLEM GRUBU 15-21 YAŞ ARALIĞINDAKİ ÖĞRENCİLER

Ecenaz TÜRE, 111215, 11-Z
Doğa AKIN, 153737, 11-Z

İnsanlar, yaşadıkları ortamın koşulları değiştiğinde endişeli ve güvensiz hissetme eğilimindedirler. 2020 yılında beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan Covid-19 virüsü ile uygulanan kısıtlamalar (karantina, sokağa çıkma vb.) bireylerde olumsuz duygu durumlarına yol açmıştır. Bu pandeminin [Covid-19] insanlar, sağlık ve ekonomiler üzerindeki etkisi, önceden var olan ruh sağlığı sorunları olan bireylerde olduğu kadar sağlıklı olanlarda da kaygı uyandırmıştır (Rubin & Wessely, 2020). Covid-19 pandemisine verilen psikolojik tepkiler; panikten, toplu histeriye kadar, umutsuzluk ve çaresizlik gibi birçok olumsuz duyguyu kapsar. Bunlar arasında akut stres bozuklukları, sinirlilik, uykusuzluk, duygusal sıkıntı ve davranış bozuklukları, depresif belirtiler, korku ve panik, maddi kaygılar, anksiyete, hayal kırıklığı ve can sıkıntısı, yalnızlık yer alabilir.

Evcil hayvan sahibi olmak bireye bir çok açıdan katkı sağlar. Hayvanlarla vakit geçirmek olumlu duygu durumunu artırır, bireyin motivasyonuna ve performansına katkı sağlar. Oksitosin, vücutta doğal olarak bulunan bir hormondur. Beynin tabanındaki küçük bir bölge olan hipotalamus tarafından üretilir ve

yakındaki hipofiz bezi tarafından salgılanır. Yapılan bir çalışmada da görüldüğü üzere evcil hayvanlarla etkileşim aynı zamanda dopamin, serotonin ve oksitosin miktarını artırır ve kortizol miktarını azaltarak olumlu duygu durumuna katkı sağlar. Bu etkileşim bireyin anksiyete ve stres seviyelerini azaltır (Beetz, Uvnäs-Moberg, Julius, & Kotrschal, 2012). Bunların yanı sıra "...kişinin motor becerilerin gelişmesinde de önemli bir etkidir." (Gee, Gould, Swanson, & Wagner, 2012; Gee, Harris, & Johnson, 2007; Nimer & Lundahl, 2007).

Elde edilen verilere bakıldığında, pandemi, karantina, izolasyon ve hızla değişen dünya hali bireylerin duygu durumunu olumsuz yönde etkilemiştir. Çoğu katılımcı bu süreç boyunca anksiyete bozukluğu ve depresyon belirtisi olan

üzüntü, umutsuzluk ve kaygı vb. hisleri yaşamış; motivasyon düşüklüğü, uykusuzluk, konsantrasyon problemleri vb. sorunlar çekmiştir. Evcil hayvan sahiplerinin, evcil hayvanlarıyla geçirdikleri zaman da, pandemi dolayısıyla azalan okul/kurs saatleri ve bunun sonucunda artan kişisel zamanlarıyla doğru orantılı bir şekilde artmıştır.

Katılımcılardan evcil hayvan sahibi olanlar ile olmayanlar karşılaştırıldığında ise, evcil hayvan sahibi olan bireylerin bir önceki paragrafta bahsedilen sıkıntıları çok daha düşük seviyelerde yaşadığı görülmektedir. Buna ek olarak evcil hayvan sahibi olmak, karantina sürecinde, bireylere özgüven vermiş, onları rahatlatmış ve mutlu etmiş, yalnızlık hislerini azaltmış, kendilerini değerli hissetmelerini sağlamış ve stres/kaygı hislerini kontrol altına almalarına yardımcı olmuştur.

Evcil hayvan sahibi olmayan öğrenciler, karantinanın beraberinde getirdiği duygusal problemlerle baş etmek için; film/dizi izlemek veya sosyal medya kullanmak gibi, kendilerine daha az fayda sağlayacak yollara başvurmuşlardır. Elde edilen bu sonuç, "Pandemi döneminde evcil hayvan sahibi olmak, bireylerin duygu durumlarına ve dolayısıyla psikolojilerine olumlu yönde etki etmektedir." hipotezimizi doğrulamaktadır. Aynı zamanda, ileride Covid-19 pandemisinin bu yaş aralığı (15-21 yaş) üzerindeki etkileri incelendiğinde, evcil hayvan sahibi olan bireylerin, evcil hayvan sahibi olmayanlara göre, travma, kaygı bozukluğu, depresyon vb. durumları yaşama olasılığının daha az olması beklenmektedir.

Yalnızlık duygusunun azalmasında ve bireyin huzurlu hissetmesinde hayvan varlığının ciddi bir katkısı olduğu bilinmektedir (Sable, 2013). Tedavisi uzun süren ve hastanede kalan hastalarda hayvan destekli tedavinin yalnızlık duygusuna etkisini değerlendirmek amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda hayvan destekli tedavi uygulanan hastaların, uygulanmayan hastalara oranla yalnızlık düzeyinde önemli bir azalma olduğu belirlenmiştir. Bu tespit de bir kez daha hayvanların bireylerin duygu durumlarına ve doğal olarak psikolojilerine sağladığı katkıyı vurgulamaktadır.

Bunlara ek olarak, evcil hayvan sahibi olmak, yalnızlık, stres ve kaygı vb. olumsuz duyguları azalttığı kadar, olumlu duyguların da artmasını sağlar. Evcil hayvan sahibi olmak; bireylerin kendilerini

daha değerli hissetmelerini, sorumluluk duygularının artmasını, empati duygularının gelişmesini, bireylerin daha sabırlı, mutlu, hoşgörülü olmalarını ve bunlara benzer daha birçok olumlu niteliklerin gelişmesini sağlar. Bu özelliklere sahip bireyler kendilerine ve topluma daha faydalı olacak davranışlar sergilerler. Bu nitelikte bireylerin çoğunlukta olduğu toplum daha fazla gelişir.

Evcil hayvanlar bireylerin duygu durumlarına olumlu yönde katkı sağlarlar. Bu yüzden küçük yaştan itibaren, okullarda evcil hayvan sahibi olmanın bireylere sağladığı faydalardan bahsedilmelidir. Hayvanlar bireylere, olumlu yönde birçok katkı sağlar, bu yüzden onları korumaya yönelik çalışmalar arttırılmalıdır. Ülkemizde hayvan hakları daha çok gündeme getirilmeli ve bu haklar bakanlıklarının yapacağı gerekli yasal düzenlemeler ile korunmalıdır. Yapılan anketlere göre, pandemi döneminde evcil hayvan sahibi olmayan 15-21 yaş aralığındaki bireylerin yüzde 75'i yaşadıkları problemlerle sosyal medya kullanılarak baş etmişlerdir. Bu oran ve sosyal medyada geçirdikleri sürenin uzunluğu göz önünde bulundurularak, gençleri ve genç yetişkinleri hayvan hakları konusunda bilgilendirmek ve bu konuda farkındalık yaratmak adına sosyal medyada, hayvan hakları ile ilgili bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir.

Kaynakça:

Resim 1:

https://www.google.com/search?q=evcil+hayvan&xsrf=ALeKk00JeE34eHLLA96s58I78wYGhmejaA:1623088213204&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiYgYzjiobxAhXq_7sIHd2LCYIQAUoAXoECAIAw#imgsrc=fksdPX1AgCqfHM

Resim 2:

https://www.google.com/search?q=evcil+hayvan&xsrf=ALeKk00JeE34eHLLA96s58I78wYGhmejaA:1623088213204&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiYgYzjiobxAhXq_7sIHd2LCYIQAUoAXoECAIAw#imgsrc=HPffAHzYcf230M

FELSEFE, PSİKOLOJİ VE LOGOTERAPİ

Suzan R. HOFSTEDE, 121615, 10-S

Felsefe, tüm bilim dallarının temelidir. Sosyal bilimler de, formel bilimler de, pozitif bilimler de felsefe sayesinde oluşmuştur ve gelişmektedir. Hem felsefe hem de psikoloji; insanın yaşamı, ruhu ve düşünceleri ile ilgilendiğinden ikisinin pek çok ortak yönü bulunmaktadır. Ortak noktalarından biri de "logoterapidir". Logoterapi, felsefe ve varoluşçu psikoloji tabanlı bir yaklaşımdır. İnsanlar bu yaklaşım sayesinde yaşadıkları ağır travmaları daha kolay atlatabilmektedirler. Tedavi yönteminin temel hedefi, insanlara hayata pozitif bakmayı öğretmek ve bu hayatta her zaman ümitlerinin olduğunu hatırlatmaktır. Bu tedavi yöntemi sayesinde, çok korkunç olaylar yaşamış olan insanlar kolay ve hızlı bir şekilde iyileşip tekrar hayata tutunabilmektedirler. Logoterapi psikolojik terapilerin bir çoğunda eklettik olarak da kullanılmaktadır. Ölümcül hastalıklarla mücadele edenlere destek sağlama, ağır travmaları atlama, bağımlılıklardan kurtulma ve stresi insanların hayatından uzaklaştırma gibi birçok olumlu etkisi vardır. Logoterapi ile insanların hayatlarındaki iyi ve pozitif yönleri bulmaları sağlanır. İnsanların özgüvenleri arttırılarak sorunlarla savaşma gücü

aşılır. Hayattaki zorluklarla "olumlu düşünerek" başa çıkma öğretilir.

Logoterapi, Viktor Emil Frankl tarafından oluşturulmuştur. Frankl, 1905 yılında Viyana'da dünyaya gelmiştir. Psikoloji ve felsefe ile lise döneminde ilgilenmeye başlamış 16 yaşında okullarda "hayatın anlamı" üzerine dersler vermiştir. 1923 yılında tıp eğitimine başlamıştır. 1932 yılında nöroloji ihtisasını tamamladıktan sonra hem nöroloji hem de psikiyatri alanında çalışmıştır. Frankl 1944'te Auschwitz toplama kampına gönderilmiştir. Eşi ve annesi toplama kamplarında öldürülmüştür. Frankl, toplama kamplarının ağır koşullarında bile çalışmalarını sürdürmüştür. O, İkinci Dünya Savaşı'nda bu Yahudi kamplarından kurtulan, o kamplarda bile çalışmalarına devam eden bir nörologdur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hayatta kalmayı başaran insanları incelemiştir. İnceleme sonucunda, hayatta bir ümidi olan ve hayatta kalma arzusu olan insanların birçok travmatik olayın, rahatsızlığın ve sorunun üstesinden kolaylıkla gelebildiğini görmüştür. Bu gözlem, onun kampa girmeden önceki çalışmaları için adeta bir deney sahası olmuştur.

Logoterapinin felsefe ile olan ilişkisine gelecek olursak; Frankl, bu terapi yöntemini kurarken Max Scheler, Martin Buber, Nicolai Hartmann, Edmund Husserl gibi filozofların görüşlerinden etkilenmiştir. Logoterapi'de tedavi süresi boyunca insanlar hayatlarını sorgulamaktadırlar. Felsefenin de temel amaçlarından biri,

insanları düşündürmek ve insanlara etraflarındaki kavramları sorgulatmaktır. Logoterapi sayesinde insanlar; hayatlarını, kendilerini, geleceğini, hayattaki var oluş amaçlarını, kim olduklarını sorgulamaktadırlar. Logoterapi, varoluşçuluk ve fenomenoloji etkileri taşıyarak ortaya çıkmıştır. Varoluşçu yaklaşımda, insanların hayatlarındaki deneyimlerini bireysel olarak nasıl değerlendirdikleri sorgulanmaktadır. Fenomenoloji ise, varlığın "fenomen" olduğunu savunan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım; insanları oluşturan şeyin temelinde, insanların geçmişinin, yaşadıklarının ve tecrübelerinin olduğunu savunmaktadır. Fenomen -bir başka deyişle görüngü- yaşanmışlıklar anlamına gelmektedir.

Logoterapi anlam odaklı bir psikoterapi yöntemidir. Frankl'a göre yaşamın tek tek her bir birey için anlamı vardır ve her birey yaşamının anlamını son nefesine kadar taşır. Psikoterapist danışanına, yaşamın bir anlama sahip olduğunu ve bu anlamın da asla kaybolmadığını gösterebilir. Psikoterapist ona bu anlamın ne olduğunu direkt göstermez ama bir anlamın var olduğunu yaşamın o anlama sahip olduğunu gösterebilir. Bence kavramları, durumları, olayları ve yeni öğrendiğimiz ya da uzun zamandır bildiğimiz bilgileri sorgulamak, o konular hakkında kafa yormak kendimiz için yeni anlamlar keşfetmemize sebep olarak bizleri rahatlatmaktadır. Hepimiz, hayatta karşılaştığımız şeyleri merak edip sorgulamaktayız. Bu merak sayesinde hayatta belli bir amacımız ve hedefimiz olmaktadır ve bu da bizim hayata tutunmamızı sağlamaktadır. Bu nedenle bu sorgulama hevesimizi ve merakımızı hiçbir zaman kaybetmemeliyiz.

Kaynakça:

- 1- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/514793> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
- 2- <https://www.verywellmind.com/an-overview-of-victor-frankl-s-logotherapy-4159308#:~:text=Frankl%20believed%20that%20humans%20are,comes%20from%20finding%20that%20meaning.> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
- 3- <https://bausem.bau.edu.tr/egitim/viktor-franklin-varoluscu-analiz-logoterapi.html> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
- 4- <https://bulentcelikel.com/dr-bulent-celikel/logoterapi-ankara/> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
- 5- https://www.tavsiyedyorum.com/makale_21648.htm (Erişim tarihi: 21.02.2021)
- 6- <https://aklinizikesfedin.com/viktor-frankldan-logoterapi-3-temel-prensip/> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
- 7- <http://docs.neu.edu.tr/library/6818373294.pdf> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
- 8- <https://www.cadempsikoloji.com/makale/31-logoterapi-nedir> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
- 9- https://tr.wikipedia.org/wiki/Viktor_Emil_Frankl (Erişim tarihi: 21.02.2021)
10. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/40591> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
11. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/varlik-felsefesi-nedir-varlik-felsefesi-temelkavramlari-ve-temsilcileri-hakkinda-bilgi41688787#:~:text=%20Ontoloji%20ad%C4%B1yla%20da,var%C4%B1m%20gibi%20d%C3%BC%C5%9F%C3%BCnsel%20y%C3%B6n-temlere%20ba%C5%9Fvurmu%C5%9Ftur.> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
12. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ontoloji> (Erişim tarihi: 21.02.2021)
13. Uzman Psikolog Ebru Özer, Orijinal Logoterapi ve Varoluşçu Analiz Eğitimi Modül 1

[1] https://www.google.com/search?q=viktor+frankl&sxsrf=ALeKk01FPfplOMmkXGaplAyYhAygDqS0Q:1622981429728&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjQ0eH8_ILxAhWTgv0HHbLwAXcQ_AUoAXoECA-EQAaw&biw=911&bih=417#imgrc=OM9Kk83o-akXU8M

[2] https://www.google.com/search?q=logoterapi&tbm=isch&ved=2ahUKEwio6_b_ILxAhUFN-RokHe7XDw4Q2-#imgrc=S1ckVUqfS-FvfM

SESSİZ ÇIĞLIKLAR

Beren ÖZKÖK, 90037, 10/B

Kadınlar: Yüzyıllarca tepeden bakılmış ama görülmemiş, duyulmuş ama dinlenmemiş, kendilerine ait düşüncelere, fikirlere, iradeye sahip olmamış insan ırkının diğer yarısı. Bu yeni bir insan türü, yaşam biçimi değil: bu bir işkence, bu bir cinayet, bu bir savaş.

-Feminist misin?

-Hayır. Ama eşitliğe inanıyorum.

Feminizm zaten eşitlik fikrinin kendisi ve bunu hala bilmeyen, bilmek istemeyen; anlatıldığında dinlemeyen, öğretildiğinde öğrenemeyen öğrenmeyenler var.

Feministler ise okula gitmek için vurulan bir kızı tanıyor, okulundaki ilk kız öğrenci olup Nobel ödülü ka-

zanan bir kadın biliyor, eşitliği savunmak için Birleşik Milletler kürsüsünde konuşmalar veren bir aktör tanıyor. Tüm bu insanların uğruna çalıştığı, savaştığı bir şey var: eşitlik.

Bazıları feminizme artık gerek olmadığını, sorunun daha fazla çözülemeyeceğini ve her şeyin düzeldiğini düşünebilirler. Ancak bu düşünceye sahip olanlar, gerçekliği sadece kendi çerçevesinden görenler. Çünkü böyle düşünenler, büyük olasılıkla kız çocuklarının erkek çocuklar kadar istendiği, eşit muamele gördüğü, cinsiyeti yüzünden herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmadığı bir dünyada yaşıyorlar. Ancak; herkesin dünyası böyle değil. Eğer biz şanslı olanlar susarsak, şansızlar da konuşamazsa ortaya çıkan sessizlik eşitsizliğe güç verir. Şanslı olanlar konuşmadığında ve şanssız olanlar konuşmadığında kalan tek şey sessizliğin sağladığı güvenle işlenen suçlardır. İşte bu yüzden susmamalıyız, sesimizi duyurmalı, eşitlik için bağırmalıyız.

Belki feminizm hakkında konuşulmayan bir dünya hayal ediyoruz, ancak bunun sebebi eşitliğin sağlanmış olduğu ideal dünya hayalimiz. Günümüzde ise böyle bir dünyada yaşamadığımız açık bir gerçek. Bi-

zim bunu görüyor veya görmüyor, yaşıyor veya yaşamıyor olmamızın bir önemi yok. Herkes feminizm kelimesinin anlamını bilmeli ve savunduğu toplumsal ve siyasi hayattaki cinsiyet eşitliği için mücadele etmeli.

Belki şiddet görmüyor, kaba davranılmıyor olabiliriz, ama toplumun derinlerinde yatan ve geçmişinden gelen kalıplaşmış görüşler, hem kadınları hem erkekleri kısıtlıyor. Saçımı kestirdim; biri kalbimi kırmış olmalı, yeni bir elbise aldım; kesinlikle birini etkilemek istiyorum gibi. Gerçekten de bir şeyi; sadece yapmak istediğim için yapmış olamaz mıym? Bale dansçısı olamazsın, tayt giyemezsin; çünkü erkeksin. Futbolcu olamazsın, narinsin kırılırsın; çünkü kadınsın. Saçımı bu kadar kesmemeliydim çünkü ben bir kadınam; saçımı bu kadar uzatmamalıydim çünkü ben bir erkeğim. Futbolu sevmiyorum, elbise giymek istemiyorum; çok bilmişim, hiç kasım yok; fazla uzunum, fazla kısayım; fazla kiloluyum, fazla zayıfım; çok çirkinim, çok dikkat dağıtıcıyım. Ben tüm bunlarım ve dolayısıyla kesinlikle değersizim öyle değil mi? Gerçekten de değersiz miyim? Gerçekten de görünüşüm bir suç olabilir mi? Bir cinsiyet bir bakış açısını, düşünce tarzını, bir eylemi, bilgi varlığını günah haline getirebilir mi? buna kim karar veriyor?

Hiçbir şeyin cinsiyeti yoktur canlılardan başka. Bir algının, bir eylemin, bir düşünce biçiminin, bir akımın, bir alanın, bir müzik çeşidinin, dans türünün, kitap serisinin cinsiyeti yoktur. Pembe kız rengi olduğu kadar erkek rengidir, yemek yapmak kadının işi olduğu kadar erkeğin de işidir. Başarının, gücün cinsiyeti yoktur. Her başarılı erkeğin arkasında güçlü bir kadın, her başarılı kadının arkasında güçlü bir erkek yoktur.

Kadınların narin olduğu bir dünya istediler, çiçek dedikleri kadınları hayattan kopardılar. Erkeklerin güçlü olduğu bir dünyadayız dediler; dünyanın yarısına ağlamayı, insan olmayı yasak ettiler. Eşitlik sadece hakların sağlanmasıyla gerçekleşebilecek bir eylemden çok daha fazlasıdır; o bir düşünce, o bir yaşam biçimidir.

Tüm bu kısıtlamalar ve oluşturduğu problemler her zaman Dünya'da vardı. Bu savaşın varlığı iki zıt fikir geliştirdi: feminizm ve anti-feminizm. Eskiden bu isimler yoktu ama bunun yokluğu düşüncelerin yokluğu demek değildi. Edebi karakterleri ele alalım: Elizabeth Bennet, iki evlenme teklifini reddetti ve kendi istediği zaman kendi istediği kişiyle evlendi ya da Jo March ya da Anne'i, Jane'i. Tüm bu kitaplar ve karakterler bizler doğmadan yıllar önce yazıldı.

O zaman neden 21. yüz yılda herkesin görüşünü özgürce ifade ettiği, kadınların zorla evlendirilmediği, zorla çalıştırılmadığı, aşağı görülmediği bir dünyada yaşamıyoruz? Neden bu kadar zaman geçtikten, bu yolda bu kadar mücadele verdikten sonra bile eşitlikten konuşmak bir zafer hikayesi değil de içinde bulunduğumuz bu çukurdan çıkmak için atılması gereken zorunlu bir adım? Neden her gün kadınlar şiddet

görüyor, öldürülüyor? Tüm bu soruların cevabı aynı: insanların önyargıları ve eğitimsizliği.

Size bir sır vereyim Gurur ve Ön Yargı kitabının yazarı Jane Austen, Küçük Kadınlar: Louisa May Alcott, Yeşilin Kızı Anne: Lucy Maud Montogemery, Jane Eyre: Charlotte Bronte. Ya da verilmiş en ünlü feminizm konuşmaları hepsi kadınlar tarafında verilmiş. Sorunu gördünüz mü? Hepsi kadın.

Eşitlik tek taraflı değil, bu savaş kadınlar ve erkekler arasında değil, bu savaş pembe ile mavi arasında değil. Bu savaş geçmişle gelecek, karanlıkla aydınlık, korkuyla cesaret, adaletle haksızlık, cehaletle medeniyet arasında. Bu haklı mücadele sadece kadınların değil, bu mücadele tüm dünyanın. Ve eğer bu mücadele dünyanınsa o zaman bu, kadınlar kadar erkeklerin de mücadelesi.

Eğer biz Malala Yusufzay'ı, Marie Curie'yi tanıyorsak; Malala'yı bu şekilde yetiştiren babasını, Marie'ye destek olan eşini de biliyoruz. Bu savaş cinsiyetlerle ilgili değil. Kadınların eşitliği sağlamak için erkeklere değil, insanların adil bir dünyada yaşamak için toplumsal cinsiyet eşitliğine inanan ve bu uğurda mücadele eden daha fazla insana ihtiyacı var.

Şimdi yönelteceğim soruyu zamanın akışına karşı donmuş, geleceğe değil de geçmişe bakan gelişmeye ve ilerlemeye şiddetle karşı çıkan insanlara yöneltiyorum: Gülümseyip haklısınız dememizi mi istersiniz? Reverans yapıp, korse giyip tüm gün nakışla uğraşmamızı mı uygun bulursunuz? Evin erkeği geri dönene kadar yemek ve temizlik yapıp çocuklara bakmamızı mı bekliyorsunuz? Ne kadar hoş, sizin için çok iyi, beklemeye devam edin o zaman. Kadınlar istedikleri zaman gülümseyecek, istediklerini giyecek, istedikleri gibi davranacaklar. Biz her gün gördüğümüz kadın cinayeti, tecavüz, taciz haberlerinden bıktık usandık ve artık bunlara engel olmak için daha büyük adımların atılması gerektiğini haykırıyoruz. Kadın hakları insan haklarının bir parçasıdır ve bireyler cinsiyet ayrımı olmaksızın sadece insan olmalarından dolayı şerefli, güvenli bir yaşamı hak etmektedirler. Bunu sağlamak sadece kadınların değil, herkesin sorumluluğundadır. Eşitlik sağlanana kadar da sesimiz, yakanışımız dinmeyecek. Dinlemek istemiyorsanız, dinletiriz; bizi susturmaya çalışırsanız nefesimiz daha güçlü, sesimiz daha gür yüzeye çıkar haykırmaya devam ederiz.

KAYNAKÇA

<https://www.history.com/topics/womens-history/feminism-womens-history>
<https://www.vox.com/identities/2020/3/7/21163193/international-womens-day-2020>
<https://www.dawn.com/news/1540664>
<https://www.cidse.org/2020/03/04/what-is-the-role-of-men-in-feminism/>
<https://www.thequint.com/neon/gender/a-guide-to-feminism-for-men-everyone-anyone-can-be-a-feminist>

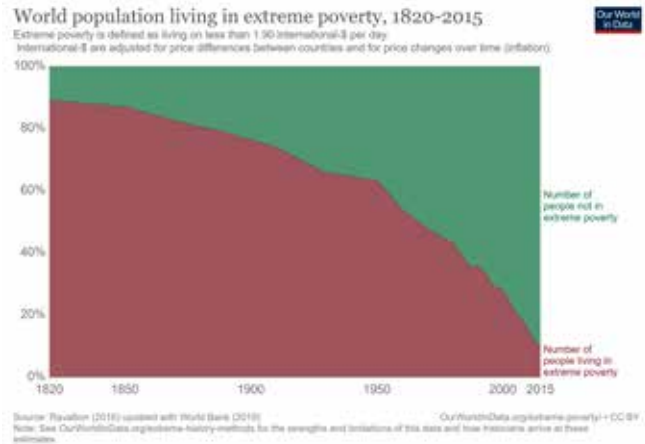
SEBEP VE SONUÇ OLARAK KÜRESELLEŞME

Ekin KÖKDEN, 121872, 11-I

Küreselleşme, farklı disiplinler için farklı tanımlamaları olsa da toplum bilimi için dünya kültürlerinin dünya çapında bir kültür çatısı altında birleşme, benzerleşme eğilimidir. Mekanların mecazi olarak birbirine yaklaşması ve mesafelerin azalması, uçuk mesafelerdeki alakasız mekanların alakalı hale gelmesidir. Ekonomide ise bir sistemin dünyaya egemen olması, üretim ve tüketim ağlarının bütün dünyayı kapsamasıdır. Birçok sebebinin yanında birçok sonucu vardır. Bu sebeplerin her birini sıralamak mümkün olmasa da modern ve post modern çağın getirdiği neredeyse bütün olgu ve olaylar küreselleşmeyi desteklemekte ve hızlandırmaktadır. Moderniteyle birlikte girdiğimiz aşırı hızlı ve sürekli değişim, gelişimin getirdiği olgulardan biridir. Sonuçları ise tek cümlede özetlenemez. Diğer bütün toplumsal olgular gibi küreselleşme de iyi veya kötü olarak sınıflandırılmaz; gri alanlarda gezinir, bazen mucizelere, bazen de felaketlere yol açar. Eski risklerin bazılarını yok eder ya da mücadeleyi kolaylaştırır, bunun yanında insanlığın önüne yeni sorunlar çıkarır. Kimi zaman şeytanlaştırılan, kimi zaman melekleştirilen bu olgu nasıl oluştu? Ortaya ne gibi sorunlar çıkartıp ne gibi çözümler üretiyor? Ya da çözüm üretebiliyor mu?

Bugünkü anlamıyla küreselleşmiş dünyadan; ancak 20. yüzyılın sonunda komünist sistemin çöküp kapitalist sistemin rakipsiz hale gelmesiyle bahsedilebilir. Bu açıklama toplumlar arası ticaretin kapitalist sistemin tek egemen güç olduğu zaman başladığı anlamına gelmez. Çünkü; ilk medeniyetlerden beri toplumlar arasında hem ticari hem kültürel etkileşim cereyan etmekteydi. İnsanlık tarihinin büyük bir bölümünde yeryüzünün tamamı birbirini tanımadığı için tabii ki küreselleşmeden tam manasıyla bahsedilemezdi ama en azından birbirini tanıyan kültürlerin birbirine

benzeşmekte olması tarihsel açıdan yeni bir durum değildi. Sosyal bilimcilerin bazılarının zaman zaman şeytanlaştırdığı başka bir kavram olan Avrupa olgusu, emperyalizm ve kolonizasyon, sebep oldukları trajedilere rağmen dünya kültürlerini birbirine tanıtmıştır. Dolayısıyla kendini yayma, zorlama ve diğerlerini tanıma becerisine sahip Avrupa uygarlığı bazen güç kullanarak, bazen gelişmişlik vadederek bazı toplumları kendine benzetmeye başlamıştır.

Modern dünyada değişimin hızlanmasıyla küreselleşme de hızlandı. 20. Yüzyılda Batı'dan çıkan iki ekonomik sistem olan sosyalizm ve kapitalizm (ikisi de aslında küresel modellerdir) arasındaki savaşın bitimi ve kapitalizmin dünyaya tartışmasız egemen olması, hiç değilse ekonomide gerçekleşen küreselleşmenin göstergesidir. Temeli ekonomiye dayansa da küreselleşme kendisini kültürel alanda da hissettirmiştir. Küreselleşmenin en önemli belirtilerinden biri iletişim ve bilgi akışındaki muazzam hızlanmadır. İletişim hızı,

insanın seyahat hızından bağımsız hale geldiğinden beri devamlı bir gelişim içindedir. Bugün geldiğimiz noktada dünyadaki en uzak köşelerin iletişim hızı artık saniyelerle ölçülebilmektedir. İnternetin de dünya çapında yayılmasıyla veri, bilgi aktarımı ve iletişimde ülke sınırları bazı istisnalar hariç önemini kaybetmiş durumdadır. Durum böyle olunca, birbirleriyle iletişim içinde olan toplumlar kültürel alışverişle zaman içinde birbirlerine benzeşme hatta bu toplumlardan biri diğeri üzerinde egemenlik kurduysa veya biri diğerdinden daha gelişmişse daha az gelişmiş olanı asimile etme eğilimindedir. Bütün süreçler gibi kültürel emperyalizm ve kültürlenmedeki hızlanma da toplumların birbirlerinden aldıkları öğeleri benimsemesini de belli ölçüde kolaylaştırmıştır.

Bilgi akışının kültürdeki etkisi müzik endüstrisindeki trendlerden bile takip edilebilir. Rock müzik hemen hemen bütün dünyada aynı zamanlarda popüler olmuştur. Şimdi ise Rap müzik hemen hemen bütün dünyada popülerdir. Tabii ki diğer sanat dalları için de benzer durumlar söz konusudur. İletişimin küreselleşmesinin belki de en önemli ve faydalı sonucu, küresel sorunların farkına varılmasıdır. Herhangi bir ülkede doğal bir felaket olunca veya savaş çıkınca uluslararası kuruluşlar bu durumdan hızlıca haberdar olup duruma hızla müdahale edebilmektedirler. Küresel ısınma gibi bütün dünyayı ilgilendiren felaketlerse uluslararası kuruluşların çabalarıyla insanlara duyurulmakta ve bu probleme neden olan etkenler engellenmeye çalışılmaktadır. Bugün interneti kullanan herkes küresel, doğal ve beşerî felaketlerden haberdar olup gerekli önlemlerin alınmasında üstüne düşen görevleri çok daha kolay öğrenebilmektedir.

Teknolojideki gelişmeler, veri aktarımını hızlandırmakla kalmadı, insanın seyahat hızını da arttırdı. Örneğin; mekanlar arasındaki mesafeyi, onu kat ederken geçirdiğimiz zamanla ölçeriz. Teknolojideki gelişmeler sayesinde günümüzde mesafeler artık eskiye göre çok daha kısa, mekanlar çok daha yakındır. Dünyanın herhangi bir noktasına seyahat etmek bu kadar kolayken ve ülkeler arası hareketliliğin de desteklendiği bu çağda kültürlerin küreselleşmesi de doğal bir sonuçtur. Tabii ki; virüslerin küreselleşmesi de. Covid-19 virüsü küreselleşmenin etkisiyle yerel bir sorundan

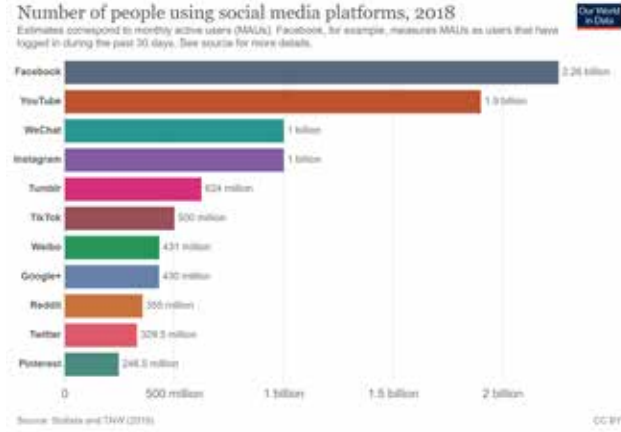
küresel bir soruna dünyanın hazır olduğundan daha hızlı bir şekilde dönüşmüş, etkileri bakımından tüm dünyayı sarsmıştır. Bu durum, küreselleşmenin kötü olduğu anlamına gelmemelidir. Aynı zamanda küreselleşme sayesinde virüsle ilgili bilimsel araştırmaların ve bilgilerin de dünyadaki sağlık birimleri arasında hızla erişilebilir hale gelmesi virüsle mücadeleyi kolaylaştırmıştır.

Küreselleşmenin kendisini en etkili biçimde gösterdiği alan ise ekonomidir. Bu alandaki küreselleşmeyi fark etmek için markete gidip birkaç ürünün menşelerine göz atmak yeterli olacaktır. Küresel şirketler, üretimi işgücünün fazla olduğu bölgede olması gerekenden çok ucuza yaptırmakta, hammaddeyi de kaynağın fazla olduğu ülkeden, değerinin çok altından almaktadır. Bu düzen gelişmemiş ve gelişmekte olan ekonomilere hem faydalı hem zararlıdır. İnsan nüfusunun çok yoğun olduğu ülkelerde kurulan fabrikalar işsizlik oranını azaltmaktadır. Ama ulus-aşırı firmaların bazıları bu durumu fırsata çevirip -çalışacak insan çok mantığı ile- bu ülkelerdeki insanları suç sayılabilecek kadar kötü şartlarda, uzun mesai ve az maaşla çalıştırmaktadırlar. Küresel şirketler çoğu zaman yerel sorumluluklar taşımamakta, çalışanlarının ya da yerel nüfusun herhangi bir sorununu -şirketin kendisiyle alakalı bile olsa- çözme sorumluluğunu hissetmemektedirler. Şirketin her an üretimini başka bir yere taşıyabilme ihtimali işsizliğin yoğun olduğu bu ülkelerde işsizlik oranının iyice artacağı endişesini yaratmakta olduğundan, halk bu duruma çoğunlukla sessiz kalmaktadır. Düzeltilmesi gereken yanları olmasına rağmen ulus-aşırı şirketler bu tür ülkelere bir miktar sermaye sokarak bu ülkelerin ekonomilerine katkı yapmaktadırlar. Sonuç olarak; Nijerya ham maddesiyle, Bangladeş'te Amerikan firması tarafından üretilen bir ürün Türkiye'de satılabilmektedir. Görüldüğü üzere sadece üretim değil, tüketim de küreseldir. Bu kadar büyük ve geniş çaplı bir üretim zincirinin aynı şekilde büyük çaplı bir tüketim zincirine ihtiyacı vardır. Ne de olsa kapitalizm kar amacı güden bir sistemdir.

Küreselleşen ekonominin bir problemi de sistemin merkezinde oluşan bir tıkanıklık veya salgın anında bütün dünyayı ekonomik krize sokma potansiyelini taşımasıdır. 2019'dan beri devam Covid-19 Pande-

misinde olduğu gibi... Ekonomik virüsler de günler içinde küresel krize evrilebilmektedir, 2008'de olduğu gibi. Neyse ki küreselleşen ekonomi iki yönlüdür; sistemin merkezindeki bir refah artışı da bütün dünyada yatırımın artması; dolayısıyla sermayenin de artması anlamına gelmektedir.

Küreselleşme ile ilgili yukarıda bahsedilenler akıllara "Kültürlerin benzeşmesi olarak küreselleşme kültürleri yok ediyor mu?" sorusunu da getirebilir. Bu sorunun cevabı kültürlerimize göre farklılıklar taşımaktadır. Yerellik bugün vardır ve yerel unsurların gelecekte de olmaması için hiçbir sebep yoktur. Sonuçta insanların birlikte yaşadığı, birbirinden çok farklı kentler ve köyler vardır; toplumların taşıdığı dini ve milliyetçi ön yargıları vardır. Aslında mesele kültürün var olamaması değildir, küresel kültürel kabullere uyup uymamasıdır. Bir kültürün içinde bugün çağ ve etik dışı görülen bir öge varsa o kültürün iki seçeneği vardır; kendi içinde bir reform yaparak modernleşmek veya değişime direnmek ve yok olmak. Küreselleşen kültür Batı etkisinde olduğu için Avrupa'nın etik anlayışı şu anda bütün dünyada kabul görmektedir. Yamyamlık, ensest ilişki gibi ögeler bu kültüre göre - artık dünyanın büyük bir çoğunluğu bu görüşte- birer tabudur. Bunlar gibi ögeler barındıran kültürlerin çağdaş dünya sahnesinde yer bulması, kabul edilmesi günümüzde mümkün değildir. Tabu öğeleri içermeyen kültürler ekonomisi güçlü bir yapılanmaya sahipse küresel kültüre katkıda bulunabilmektedirler; Japonya, Güney Kore, Çin örneklerinde olduğu gibi. Yine de her zaman normlara uygun olmak var olmak için yetmemektedir. Bazı kültürler kendisi üzerinde egemenlik kurmuş daha güçlü bir kültürün içinde asimile olmaktadır. Asimilasyon, çoğu zaman devlet egemenliğiyle, kimi zaman da ekonomik egemenlikle sağlanmaktadır. Asimile edilen kültürün her zaman gelişmemiş, geri kalmış bölgelerde var olmasına da gerek yoktur. Britanya adalarında İngiliz kültürünün geri kalanlar üzerinde bariz dominyonu görülmektedir. Kültürün en önemli göstergesi olan dilin kaybedilmesi asimilasyonun en bariz göstergesidir. Günümüzde, İskoçya'da İskoç dili Galce'yi konuşanların oranı yüzde 1'e yakındır. Dünyanın her yerinde küreselleşmenin de etkisiyle yok olan ya

da sadece turizm çekmek amaçlı devam ettirilen kültürler vardır.

Küreselleşme, insanlık tarihinin binlerce yıllık sürecinin doğal sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla onu şeytan ilan etmek ya da ona karşı durmaya çalışmak anlamsızdır. Toplumların yararına olan, küreselleşmenin tersine kürek çekmek değil, ona uygun davranmak, gerekliliklerini yerine getirmektir. Örneğin gümrük vergilerini arttırmanın hiçbir yararı yoktur. Geldiğimiz noktada, dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan felaketleri, ekonomik krizleri veya salgınları görmezden gelemeziz çünkü baş edemeyeceğimiz kadar yüksek hızda yayılırlar. Bugünün insanlığı oldukça küresel olsa da geleceğin insanlığı daha da küreselleşmiş bir yapının içinde olacak diye düşünüyorum. Bu süreç nereye kadar gidecektir bilinmez ama bugünün koşullarına bakıldığında yakın zamanda gerileme yaşayacak gibi de görünmüyor.

KAYNAKÇA

- Bauman, Z. (2018) *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları* (Çev: Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1998)
- Bauman, Z. May, T. (2019) *Uzam, Zaman ve Toplumsal Dinamikler. Sosyolojik Düşünmek* (ss. 177-206). (Çev. Akın Emre Pilgir) İstanbul: Isık Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 2001)
- Eğilmez, M. (2019) *Küreselleşme. Tarihsel Süreç İçinde Dünya Ekonomisi*. (ss. 149-150) (Orijinal yayın tarihi, 2018)
- Giddens, A. (2013) *Küreselleşme. Sosyoloji*. (ss. 83-105). (Çev. Hüseyin Özel). İstanbul: Kırmızı Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1986, 2006'da gözden geçirilmiştir.)
- Kaz Dağları: Maden ruhsatı yenilenmeyen Atamos Gold Türkiye'den 1 milyar dolar tazminat istiyor. Euronews. <https://tr.euronews.com/2021/04/20/kaz-daglar-maden-ruhsat-yenilenmeyen-ata-mos-gold-turkiye-den-1-milyar-dolar-tazminat-istiy>
- Kolb, M. *What Is Globalization*. Peterson Institute for International Economics. <https://www.piie.com/microsites/globalization/what-is-globalization#:~:text=Globalization%20is%20the%20word%20used,investment%2C%20people%2C%20and%20information>.
- Morrison, L. *Can £27m a year bring a language back from near death*. <https://www.bbc.com/worklife/article/20180731-can-27m-a-year-bring-a-language-back-from-near-death>
- *Bütün grafikler: Our World in Data*. <https://ourworldindata.org/>

ÜLKEMİZDE VE DÜNYA ÖLÇEĞİNDE KADIN & KADIN HAKLARI

İpek KAYAASLAN, 11-I, 153725

Kadın olmak farklı ülkelerde, yaşantılara ve ötekilik durumlarında farklı koşullara, durumlara sebebiyet verir. Kadına verilen değeri, duyulan saygıyı da her ülke ve toplum bazında farklı kriterlere göre değerlendirmek gerekir. Aynı sosyo-ekonomik, siyasal koşullara sahip olmayan ülkelerin kadına karşı davranışı da aynı olmayacaktır. Bu kriterlerin hepsi ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Ülkenin geleneksel ve kültürel yapısı, o ülkede kadına verilen değer ve önemi de değiştirir. Bu kriteri ataerkillik özelinde inceleyecek olursak; "Ataerkillik erkek otoritesine dayanan bir tür toplumsal örgütlenme düzenidir. Bu düzenin temelini erkeğin üstünlüğü fikri oluşturur. Bu toplumlarda erkeklere kadınlardan daha çok saygı gösterilir." Yani ataerkil yapı bir toplumda cinsiyet eşitliğinden söz edemeyiz. Kadın; cinsiyet eşitliği olmayan, erkeğin kendisinden daha üstün görüldüğü, saygı duyulduğu ve önem verildiği bir ortamda değer de görmez. Bu durum da onun ve onun haklarını doğrudan olumsuz etkiler. Böylece toplumsal cinsiyet rollerinin; kadını ve kadın haklarını etkileyen önemli bir kriter olduğunu söyleyebiliriz.

Devletin eğitim politikası ve sistemi kadına ve haklarına duyulan saygıyı en çok etkileyen faktörlerden biridir. Eğitim en temel tanımı ile istendik davranış değiştirme, aktarma olayıdır. Yani doğru şekilde eğitilen bir toplumda bunun etkileri sosyal yaşamda da gözlemlenir. Bu olayı eğitim ve kadın cinayetlerinin orantısı üzerinden inceleyebiliriz. Türkiye' deki kadın cinayetleri istatistiklerine göre 2020 yılında kadın cinayetleri yaşanmayan sadece 12 il vardır. Bunlardan birisi de Tokat'tır. Kadın ve Demokrasi Derneği' nin (KADEM) Tokat ilinde verdiği toplumsal zihniyet dönüşümü odaklı eğitim ve seminerlerinin temsilcisi Müjgan Arslan' ın da belirttiği gibi verilen bu eğitimlerin kentte şiddetin önlenmesinde katkısının büyük olduğu söylenebilir. Sonuç olarak uygulanan eğitim politikaları ile kadına verilen değer boyutunun ve kadın haklarına duyulan saygının artırılabileceğini söyleyebiliriz.

Kadının haklarını ve değerlerini siyasi yapı üzerinden de değerlendirebiliriz. Bu kriteri Türkiye tarihi özelinde Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti üzerinden değerlendirecek olursak büyük farklar görmemiz söz konusudur. Osmanlı İmparatorluğu var olduğu tarih boyunca mutlak monarşi, hilafet ve meşrutiyet ile yönetilmiş bir imparatorluktu. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş amacı ise Osmanlı'nın bu düzenini değiştirip tüm ülke vatandaşlarının eşit haklara sahip olduğu demokrasi rejimini sağlamaktır. Osmanlı Devleti'nde ülke padişah ve oğullarıdır anlayışıyla kadına hanedan üyesi olsa bile tahta geçme hakkı verilmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nde ise cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra kadınlara 1930'da yerel, 1934'te genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Laiklik ilkesinin de kadın erkek eşitliğinin sağlanmasındaki önemini de unutmamak gerekir.

Bunun yanında ise kadına verilen değer anlamında Hindistan'dan da farklı bir örnek verilebilir. Hindistan'ın bazı bölge ve kültürlerinde anaerkil yaşam süren topluluklar bulunmaktadır. Khasiler'de soy adı anneden çocuklara aktarılıyor ve erkekler de evlendikleri zaman eşlerinin soy adlarını kullanıyorlar. Fakat buradaki anaerkillik günümüzde bazı ataerkil toplum-

larda görebileceğimiz üzere karşı cinse ezici üstünlük sağlamak üzerine kurulan bir yapı değildir. Aksine kadınlar toplum içinde saygı gördükleri gibi saygı da gösteriyorlar kısaca ifade etmek gerekirse cinsiyetler arasında bir ayırım yoktur.

Dünyada da, ülkemizde de olduğu gibi toplumların genel yapısı ataerkil olsa bile kadın ve erkek yasalar

karşısında eşit konumdadırlar. Bazı yerlerde toplum yapısının kanunlar önüne geçtiğini, kültürün yazılı olmayan kurallarının yasalar karşısında daha baskın olduğu durumlar gözlemlense de; aslında hukukta eşitlik vardır. Zaten eşitlik de olması gerekir bu zorunlu bir durumdur, tartışmaya bile açık değildir. Yani ülkenin veya toplumun sosyo-ekonomik, siyasal, politik yapısı ne olursa olsun kadın insanlık gereği hakları ve özgürlüğü konusunda karşı cinsi karşısında daima eşittir. Günümüzde bu eşitliği kadın ve erkek olarak her iki cins hep beraber sağlamalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak da insan olmanın gerekliliğidir.

KAYNAKÇA:

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/151930>

<https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/dunyada-kadin-olmak-icin-en-iyi-20-ulke-20073134>

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Ataerkillik>

<https://www.havadiskibris.com/kadin-cinayetleri-bir-egitim-meselesidir/>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kad%C4%B1n_haklar%C4%B1#Osmanl%C4%B1_d%C3%B6nemi

https://tr.wikipedia.org/wiki/Osmanl%C4%B1_%C4%B0mparatorlu%C4%9Fu

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Demokrasi>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kad%C4%B1n_haklar%C4%B1#Cumhuriyet_d%C3%B6nemi

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kad%C4%B1nlara_oy_hakk%C4%B1

<https://gaiadergi.com/baska-bir-dunya-mumkun-anaerkil-khasi-toplumu/>

https://www.google.com/search?q=kad%C4%B1n+haklar%C4%B1&sxsr=AleKk00s9mbhp-_35CdtCTBCID44-5te0A:1623007173927&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi3jcfw3IPxAhUM6qQKHARAqIQ_AUoAXoECAEQAw&biw=911&bih=379&dpr=1.5#imgrc=JQpUduUQ961iwM

https://www.google.com/search?q=kad%C4%B1n+haklar%C4%B1&sxsr=AleKk00s9mbhp-_35CdtCTBCID44-5te0A:1623007173927&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi3jcfw3IPxAhUM6qQKHARAqIQ_AUoAXoECAEQAw&biw=911&bih=379&dpr=1.5#imgrc=L7Sd6W5jPdPg7M

https://www.google.com/search?q=kad%C4%B1n+haklar%C4%B1&sxsr=AleKk00s9mbhp-_35CdtCTBCID44-5te0A:1623007173927&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi3jcfw3IPxAhUM6qQKHARAqIQ_AUoAXoECAEQAw&biw=911&bih=379&dpr=1.5#imgrc=fPAARfaSNe6-yM

https://www.google.com/search?q=kad%C4%B1n+haklar%C4%B1&sxsr=AleKk00s9mbhp-_35CdtCTBCID44-5te0A:1623007173927&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi3jcfw3IPxAhUM6qQKHARAqIQ_AUoAXoECAEQAw&biw=911&bih=379&dpr=1.5#imgrc=5ZQtnZwKgc3UzM

ANİMELER ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ÇALIŞMA

Nehir KAVAK, 142507, 10-D
Çınar DEMİRKAN, 90096, 10-F

Pandemi dönemi sonrasında evde vakit geçirmek için bilgisayar oyunları ve dizi-film platformlarında geçirilen zamanın artması ile birlikte anime sektörüne olan ilgi de artmıştır. "Anime is something that was a big piece of my childhood, my adult life, and my creativity." ("Anime, çocukluğumun, yetişkin hayatımın ve yaratıcılığımın büyük bir parçasıydı.") diyor Amerikalı oyuncu Michael Bakari Jordan. Peki, nedir bu son zamanlarda çok gündemde olan animeler?

Anime (アニメ) kelimesi; Fransızca kökenli olup anlam olarak animasyon, çizgi film, animasyonlu karikatür anlamlarına gelmektedir. Çoğu animenin esinlendiği bir mangası (Japon çizgi romanları, Çince olarak "man(rastgele) ga(çizim)) bulunur.

Sanılanın aksine animeler sadece çocuklar için yapılan çizgi filmler değildir, her yaş grubuna hitap ederler ve konuları sınırsızdır. Tarihten bilim kurguya, korkudan romantığa her türü mevcuttur. "Kodomo"(çocuklara yönelik), "shounen" (13-17 yaş arası genç erkeklere yönelik), "shoujo" (13-17 yaş arası genç kızlara yönelik) vb. şekilde hitap ettiği kitleye göre de sınıflandırılabilir.

Animelerde genel olarak çoğu şeye anlam yüklenir ve izleyen kişiye yönelik bir mesaj verme amacı güdülür. Baş karakterin yaşadıklarıyla başa çıkma şekline karakterlerin saç renklerine kadar pek çok figür semboliktir. Örneğin yeşil saçlı bir karakter gerçek hayattaki iyimser ve enerjik kişileri temsil ederken mavi saçlı karakterler daha durgun ve zeki kişileri temsil edebilir. Animeler, izleyen kişiye motivasyon kaynağı olabileceği gibi içinde şiddet ve zulüm de barındırabilir. Örneğin Rusya'da, "Tokyo Ghoul", "Death Note" gibi ünlü animeler gençleri olumsuz yönde etkilediği gerekçesi ile yasaklanmıştır.

Kötü tarafları olduğu düşünülse de, animelerin sosyolojik ve ekonomik açıdan topluma faydası da vardır. İlk olarak, bazı animeler Japonya'daki önemli toplumsal problemlerden biri olan intihar ve psikolojik rahatsızlıkları önlemek amacıyla yapılmakta ve beklentinin üzerinde bir başarı elde etmektedir. İstatistiklere göre Japonya'da intihar eden kişi sayısı 2020 yılında 21.000'e ulaşmıştır. Kentsel izolasyon, iş kayıpları, evsel yükler gibi nedenler sonucunda toplumdan dışlanan ve depresyona mahkum edilen halkın bir kısmın-

da psikolojik rahatsızlıklar görülmektedir. Japonya'da 60 kişide 1 rastlanan "Hikikomori"lik (Bireyin toplumsal yaşamdan çekilmesi) de bu nedenlerden dolayı gerçekleşir. Bu tarz rahatsızlıklar intiharla sonuçlanabileceği için kesinlikle hafife alınmamalıdır. Maalesef ki Japonya'nın sağlık sistemi, bu konunun önleminde istenen başarıyı gösterememiştir. Öte yandan, anime yapımcıları halkı yakından takip eden, toplumsal hayatın içinde olup iyi gözlem yapan bireyler oldukları için bu problemleri rahatlıkla fark edip, intiharı önleme amacı güden yapımlar ortaya koyarak kendi imkanları doğrultusunda bu konuyla mücadele etmektedirler.

Animelerin ekonomik alanlarda bıraktığı etki de oldukça büyüktür. 2019 istatistiklerine göre Japonya anime sektöründen; Crunchyroll, Funimation, Netflix, Amazon gibi platformlar üzerinden yayınlanan bölümler için yılda 2,511 milyar yen (yaklaşık 193 milyon tl) kazanmıştır. Ayrıca animenin, Japonya'nın turizm sektörüne olan devasa katkısının göz ardı edilmemesi gerekir. Japonya'da sanılanın aksine her sokakta animeye yönelik öğeler bulunmasa da, anime odaklı turistik mekanlar ve eğlence parkları bol miktarda görülebilir. Bu tarz lokasyonların Japonya'nın turizm sektörüne ve genel anlamda ekonomisine katkısı oldukça fazladır.

Ancak animenin Japonya'ya ekonomik katkıları sadece turizm ile sınırlı değildir. Hem ülke çapında, hem de dünya çapında yapılan pelüş oyuncak, figür ve giyim eşyalarının satışları da Japonya'da bulunan satıcılara ve firmalara gelir; devlete de vergi sağlamaktadır. Aynı zamanda, Japonya'daki istihdamın bir kısmını anime animatörlüğü, animelerin kaynak materyal olarak kullandığı mangaları çizen mangakalar, hikayelerini yazan yazarlar, animeye yönelik ürünlerin üretiminde rol alan üreticiler ve animelere yönelik turistik eğlence merkezlerini işleten işletmeciler oluşturmaktadır. Son olarak, bazı serilerin filmlerinin yapılması anime sektörünün Japon film sektörüne de katkıda bulunduğu bir kanıttır. Bütün bu örneklerle ek olarak anime sektörünün oyun, müzik ve benzeri sektörlerle de etkisi bulunmakta ve bu etki her geçen gün artmaktadır.

Animelerin, Japon müzik sektörüne olan etkilerine daha detaylı bakarsak, müzik sektörünü geliştiren etmenlerden birinin anime olduğunu net şekilde görebiliriz. Animelerin geniş kitlelere ulaşması ile o animelerdeki açılış-kapanış şarkılarının, şarkıları söyleyen sanatçıların popülerlik kazanması bunun göstergesidir. Bu şekilde hem animelerde kullanılan Japon pop şarkıları (JPOP), hem de o şarkıları söyleyen sanatçıların diğer şarkıları da daha çok dinlenilmeye başlanmıştır. Müzik sektörüne artan bu ilgi Japonya'da bu sektörün büyümesini sağlamakta, büyüyen sektör de hem devlete kazanç, hem istihdam, hem de sektörde çalışanlara daha fazla kazanç sağlamaktadır. Büyüyen bu sektör artık Japonya'yı da aşmış, JPOP dünya çapında tanınan ve sevilen bir hal almıştır.

Japonya ve Japon kültürünü dünyaya gösteren anime, dolaylı olarak Japon oyun sektörünü de dünyaya tanıtmış, Japon yapımı oyunların daha çok ilgi görmesini sağlamıştır. Japon yapımı oyunların çoğu "rol yapma oyunu" kategorisine dahil olduğundan yüksek derinlikli hikayelere sahip oyunlardır. Bu hikayelerde Japonlara ait müzikler ve Japonya'ya ait kültürel unsurlar da rahatlıkla görülebildiğinden bu tarz oyunlar günümüzde oyun dünyasında ayrı bir kategori olarak kabul edilmektedir ve JRYO (Japon rol yapma oyunu) şeklinde isimlendirilmektedir. Oyun serilerini anime fanlarına tanıtmak için şirketler "Persona" gibi Japon oyun serilerinin animelerini de yapmıştır.

Animelerin sosyal açıdan toplum üzerindeki bir etkisi de insanları bütünleştirmesidir. Anime türlerinin spektrumu çok geniş olduğundan ve her zevke hitap eden bir tür mutlaka var olduğundan her insan dil, din, ırk farkı gözetmeksizin bir anime izleyicisi olabilir. Anime, bu tarz toplumsal etiketlerin ötesinde bir alan olduğundan insanların yeni dostluklar kurmasına olanak sağlar, insanların zevklerini ve düşüncelerini rahatça birbirleriyle paylaşabilecekleri samimi bir ortam işlevi görür. Jump Festa, Tokyo Uluslararası Anime Fuarı, ve benzeri aktiviteler her yıl 100.000'den fazla insanın özgür bir biçimde; hiçbir kısıtlamaya tabi tutulmadan istedikleri karakterlerin görünüşlerine bürünüp kendileriyle aynı türde anime zevkine sahip olan insanlarla tanışıp sosyalleşebilmesine, çeşitli buluşmalar ve aktiviteler ile birbirlerini tanıyabilmelerine olanak sağlar.

Özetlersek, Pandemi döneminde insanların evde olmasının da etkisiyle, anime sektörü ve sektörün dünyada yarattığı etki oldukça büyümektedir. Sanılanın aksine çocuk yaşta bir kitleyle sınırlı olmayıp her yaşa hitap eden anime, hedef kitesine bir mesaj

verme amacı taşır. Topluma sosyolojik ve ekonomik açıdan birçok fayda sağlar. Birçok farklı sektörün içerisinde yer alarak sektörlerin gelişmesine ve insanların sosyal hayatlarına olumlu yönde etkilerde bulunur. Anime sektörü, başta Japonya olmak üzere tüm dünyada birçok alanda önemli rol oynamakta ve etkinliği

her geçen gün artan bir sektör olmaktadır. Sizin de keyif alacağınız bir anime türü mutlaka vardır.

Kaynakça:

- <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/anime-market#:~:text=b.,USD%2023.50%20billion%20in%202020.>
- <https://www.highsnobiety.com/p/michael-b-jordan-favorite-anime/>
- <https://kayiprihtim.com/dosya/anime-nedir-animeler-hakkinda-bilinmeyenler/>
- <https://medium.com/tepetaklak-dergisi/manga-nin-uzun-ve-s%C3%BCr%C3%BCkleyi%C-C%87ci%CC%87-tari%CC%87hi%CC%87-2f5a56c-fa461#:~:text=Manga%20kelimesinin%20ilk%20kullan%C4%B1m%C4%B1%201770,ske%C3%A7%20%20%C3%A7izim%20ve%20karikat%C3%BCrleri%20adland%C4%B1m%C4%B1%20C5%9Ft%C4%B1r>
- <https://www.indyturk.com/node/304876/ya%C5%9Fam/rusyada-anime-yasa%C4%9F-%C4%B1-her-b%C3%B6l%C3%BCm%C3%BC-%C5%9Fiddet-cinayet-ve-zalimlik-i%C3%A7eriyor>

- <https://www.hisglobal.com.tr/blog/anime-nedir>
- <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/01/22/national/japan-suicide-rate/>
- https://www.google.com/search?q=anime&rlz=1C1GTPM_trTR915TR915&sxsrf=A-LeKk01XrmVQIrwqytuxVZHTzq0X1GrMA-A:1623750312937&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwilzuykrZnxAhXN_KQKHQZkCgkQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1920&bih=937#imgrc=ZePL-pxC4oLR2M
- https://www.google.com/search?q=crying+sad+anime+boy+eren+jager&tbm=isch&ved=2ahUKEwiJzjcrpnxAhUGmhoKHaOvDiwQ2-cCe-gQIABAA&oq=crying+sad+anime+boy+eren+jager&gs_lcp=CgNpbWcQAziECCMQJ1C5SVi5SWCV-S2gAcAB4AIABWlgBWJIBATGYAQCGAQGqAQntd-3Mtd2l6LWltZ8ABAQ&scient=img&ei=KXjIYMmU-Goa0aqPfuuAC&bih=937&biw=1903&rlz=1C1GTPM_trTR915TR915&hl=tr#imgrc=z4XqaFqXEgqsOM&imgdii=5F7dFCMbWw9AXM

BENİM ORGANIM, SENİN HAYATIN

Öykü GÖKTUĞ, 111227, 12 -T

İlerleyen tıp bilgisi, cerrahi alandaki gelişmeler ve teknolojinin sunduğu olanaklar, organ nakli yoluyla bir başkasına hayat verme olanağı sunarken; organ bağıışı konusunda farkındalığın ve bunun sonucu olarak organ bağıışçısı sayısının istenen düzeye ulaşmadığı görülmektedir. Organ nakli bekleyen kişi sayısı her geçen yıl artmakta iken, organ bağıışını engelleyen gerekçelerin belirlenmesi ve mevcut tutumda değişiklik oluşturacak çalışmaların yapılması şarttır. Organ nakli ve organ bağıışçısı olma konusunda broşürler, afişler, kamu spotları olsa da tek yönlü bilgi kaynaklarının mevcut tutumu değiştirmede etkisinin az olduğu görülmektedir. Bu nedenle, bir konferans öncesi ve sonrası yapılan tutum değişikliğini ölçerek yapılan bu çalışma; organ bağıışı konusunda bilgilendirme yöntemlerinin etkisini gösterme açısından da önemlidir.

Organ Nakli

Tedavisi tıbben mümkün olmayan hastalıklar nedeniyle görev yapamayacak derecede hasar gören organların yerine, canlı veya kadavradan alınan yeni, sağlam organın konularak hastanın tedavi edilmesi

organ nakli olarak bilinmektedir (Memorial Hastanesi Organ Nakli Merkezi Bölümü, 2016). Kalp dışında karaciğer, ince bağırsak, böbrek, pankreas kadavradan alınarak hastaya nakil edilebilmektedir (İnternet-2). Modern anlamda ilk organ nakli 1902'de gerçekleştirilmiştir. Avusturya kökenli Emerich Ullmann ve Fransız Alexis Carrel köpeklerin organlarını değiştirerek, organ nakli çalışmalarında boyut atlatmışlardır. Carrel, iki ayrı birey arasında yapılan organ naklinde, doku uyumsuzluğunun meydana geldiğini; ancak bu nakil, bireyin kendi vücudunda yapılırsa, bu durumun ortaya çıkmayacağını fark etmiştir. Takiben damarların dikilmesi ile ilgili çeşitli teknikler geliştirmiştir, bu teknik 1912 yılında Tıp Nobel Ödülünü beraberinde getirmiştir. 1916 yılında Fransız Mathieu Jaboulay, ilk kez insanlar üzerinden organ nakli denemesi yapmıştır ancak; deneyde hayvan organları kullanıldığı için deney başarılı olamamıştır.

Günümüzde kullanılan insanlar arasında ilk defa organ nakli ise 1933 yılında Macar Op.Dr. Yu Yu Voronoy tarafından bir insan böbreği, diğer bir insana nakledilerek gerçekleştirilmiş, yeni denemeler ise Ame-

rıka Birleşik Devletleri'nde 2. Dünya savaşının hemen sonrasında yapılmaya başlanmıştır. Vücudun reaksiyonunun, bağışıklık sistemi ile ilgili olduğunu ilk defa 1942 yılında İngiliz zoolog Sir Peter Brian Medawar dile getirmiştir takiben bu tespiti ile 1960 yılındaki Tıp Nobel Ödülü'ne layık görülmüştür. İlk başarılı böbrek nakli ise, 1954 yılında Chicago'da Joseph Murray tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu başarısından dolayı Joseph Murray da 1990 yılında Tıp Nobel Ödülü'nü kazanmıştır.

Türkiye'de Organ Nakli

Yapılan her organ nakli, bağışta bulunan her organ, kurtarılan bir hayatı ifade eder. Araştırmalara göre Türkiye'de gerçekleşen organ bağışlarının ve nakillerinin %75 ile %80'i canlı bireyden alınan organlarla gerçekleştirilmektedir. Yurtdışında ise bu durumun tam tersi söz konusudur. Kadavradan (ölen insanlardan) yapılan organ nakilleri %75 ile %80 seviyesi arasındayken; canlıdan yapılan nakiller %25 oranında olmaktadır (Akdeniz Üniversitesi Prof. Dr. Tuncer Karpuzoğlu Organ Nakli Merkezi, 2016). Bu oranlar Türkiye'deki nakil süreçleri ile Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki süreç farkını göstermektedir. Buna sebep olan inançları ortadan kaldırma, bilgi eksikliğini giderme gerekliliği ortadadır.

Organ nakli konusunda yanlış tutuma sebep olan en büyük sorun bilgi eksikliğidir. Yapılan araştırmaların çoğu, "beyin ölümü" ile "bitkisel hayat" arasındaki farkın bilinmediğini ve bu kavram kargaşası sebebiyle bireylerin organ nakline yönelik tutumlarının etkilendiğini göstermektedir.

Beyin ölümü, bireyin beyin fonksiyonlarının bir daha geri hayata gelmeyecek şekilde kaybolması olup bireyin solunumunun ve reflekslerinin kalıcı olarak yok olmasıdır. Beyin ölümü geçirip eski haline dönebilen hiçbir insan bulunmamaktadır. Hasta solunum fonk-

siyonlarını kaybettiğinden dolayı solunum cihazlarına bağlıdır ve cihazdan ayrıldıktan birkaç dakika içerisinde kalbin fonksiyonları da kalıcı olarak duracaktır. Bu durum, bireyin tıbbi bir şekilde ölü olarak nitelendirilmesine sebep olmaktadır. (Memorial Hastanesi Organ Nakli Merkezi Prof. Dr. Kamil Yalçın Polat, 2016). Beyin ölümü kararı, 4 uzman hekim (nöroloji uzmanı, beyin cerrahisi uzmanı, kardiyoloji uzmanı, anesteziyoloji ve reanimasyon uzmanı) tarafından değerlendirilir. Bu karar, gerekli laboratuvar testleri, radyolojik incelemeler ve beyin ölümü testleri yapılarak verilir. Takiben bununla ilgili bir rapor heyet tarafından hazırlanır (2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun 11. ve 13. maddeler). Bu aşamada bireyin ailesinin onayı ve organlarının başka insanlar tarafından kullanılmasının müsadese ile birlikte birçok hasta yaşama tutunabilme imkanı bulabileceklerdir.

Türkiye Cumhuriyeti genelinde 2019 yılına kadar organ bağışında bulunanların sayısı 468 bin 710 civarındadır.

Organ nakli için sıra bekleyen hasta sayısının giderek artmasına rağmen organ bağışı yapanların sayısında gereken artışın olmaması karşısında organ bağışını artırmak ve az sayıdaki bağış kaynaklarını saptamak için ülke çapında geçerli olacak standartların ve önceliklerin belirlenmesi gerekmektedir. Bunu yaparken, bilimsel kriterlere dayanan, uygulaması mümkün olan adil bir sistem oluşturulmalıdır. Üç konu öncelik arz etmektedir:

- 1) Organ bağışı için beyin ölümü tanımlanmalı ve yasal olarak kabul edilmelidir.
- 2) Organ saptanmasında ülke çapında iş birliğine gidilmesini ve tüm ülkeye eşit dağılmasını sağlayacak bir sistem oluşturulmalıdır.
- 3) Bunlar devlet gözetimi altında ve bağımsız bir organizasyon tarafından yapılmalıdır. (Türkiye'de Organ ve Doku Nakli Uygulamaları: Sonuçları ve Strateji Önerileri)

YENİ DÜNYA VE KÜRESELLEŞME

Selin ÖZYILMAZ, 80259, 11-I
Selhan ÖZYILMAZ, 80318, 11-I

Modernizm; düşünsel, ekonomik, siyasi, teknolojik, sosyal alanlarda büyük dönüşümlere sebep olmuştur. Modernitin toplum hayatı ve birey yaşamına etkisi konusunda akla ilk gelen isimlerden olan Anthony Giddens modern doğayı ezici bir makineye benzeten sosyologdur. Giddens'a göre zaman-mekân uzlaşması, yerinden çıkarma ve düşünömsellik unsurları küreselleştirici bir etkiye sahiptir ayrıca bu üç unsur modern dünyanın geleneksel dünyadan ayrılmasını ifade eder. Giddens'a göre modernlik toplumsal yaşamı, örgütlenme biçimlerini, endüstriyel uygarlığı da kapsar. İnsanın müdahalesiyle oluşan bir dünya fikri, ekonomik kurumları, sanayinin üretimini ve bunun pazarlanmasını, demokrasinin kitlelerle buluşmasını ortak payda içine alan hareketli bir yapıdır. Dünya, modernliğin sonuçlarının eskisinden daha çok radikalleştiği ve evrenselleştiği bir döneme girmektedir.

Modernlik kendini daha çok teknoloji alanında hissettirse de esasında bütün alanlara yayılmıştır. Modernleşmeyle birlikte zaman ve yer arasındaki yakın bağlantı kopmuş, içerikler boşaltılmış ve ayrıcalıklar kalmamıştır. Geleneklerin yanında bilgi de hayat pratiğinde önemli bir rol oynamıştır. Giddens; küreselleşmeyi şöyle anlatır: "Küreselleşme, modernliğin tüm boyutlarıyla dünyanın tümüne yayılıp genişlemesini sağlayan bir lokomotifir." Yerel ve kişisel faaliyetleri ve deneyimleri de kapsayan ekonomik, politik,

kültürel ve iletişim alanındaki gelişimleri de kapsayan bir olgudur.

Küreselleşme; ürünlerin, fikirlerin, kültürlerin ve dünya görüşlerinin alışverişinden doğan bir uluslararası bütünleşme sürecidir. Ekonomik olduğu kadar siyasal, teknolojik ve kültürel boyutlu bir süreçtir. Rönesans ve reform ile şekillenen bilim, sanat, teknoloji; Sanayi Devrimi ile hız kazanmış hızlı bir değişim ve gelişim süreci başlamıştır. Böylece siyasal düzlemde liberal demokrasi, ekonomik düzlemde serbest piyasa ekonomisi ve kültürel farklılıklar ile ortaya çıkmış ve evrensel boyut kazanmıştır.

Sermayenin küreselleşmesi ekonomisi zayıf olan ülkelerin aleyhine sonuçlar doğurabilmekte ve bu ülke vatandaşlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler enflasyon, güçsüz mali yapı, bütçe açığı, ödemeler dengesi gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilecek; vatandaşları da bu ekonomik yapıdan ister istemez etkilenenektir. Ekonomik olarak güçlü ülkeler yeni deneyebilirken, böyle bir imkana sahip olamayanların çaresizlik ve yoksunluk içinde kalma olasılıkları olacaktır. Şayet ekonomisi güçlü ve gelişmiş olan ülkeler, ekonomik ve sosyal fırsatların diğer az gelişmiş ülkeler adına da kullanılması konusunda iyi niyetli yaklaşımlar göstermezlerse, küreselleşme gelir dağılımı arasındaki belirginliği daha da arttıracaktır çünkü kapitalist ülkeler ve kapitalist şirketler küreselleşen dünyada

birçok alanda olduğu gibi ekonomik alan-
da da sözü dinlenir ve istediği gibi olayla-
ra yön verir konumdadır. İbre hep gücün
yanında olacaktır. Gelirde eşitsizlik piyasa
ekonomisinin işleyişinin kaçınılmaz bir
sonucu olacak, ekonomisi zayıf olanı ve
yoksul olanı vuracaktır.

Küreselleşmenin kültür üzerinde yarattığı
en büyük etkilerden biri bireyin topluma
yabancılaşması ve buna bağlı olarak yal-
nızlaşmasıdır. Birey; kent hayatı ile kendini
daha karmaşık yapı içinde bulur, farklılaş-
ma, kendini arama çabası içine girer. Kişi
kendisine, içinde yaşadığı topluma, doğa-
ya, başka insanlara yabancılaşma hissi duyar.
Endüstrinin, teknolojinin ve kapitalizmin gelişimi sa-
vaşları, terörü, kaosu, kimlik bunalımını meydana ge-
tirirken; kişi kendini yalnızlaşmış ve kendi özgür ben-
liğinden sıyrılmış bulur. Bir yandan bilgiyle, internetle,
teknolojiyle yani yeni olan şeylerle yaşamayı öğrenir-
ken ona dayatılan dünyanın da kölesi olur.

Bugün sosyal medya araçları ile farklı ülke ve kültür-
lerden insanlar aynı platformda buluşabilirken aynı
zamanda da başta kendisi olmak üzere hemen yanı
başındaki kişilerden uzaklaşmaktadır. Acımasız, reka-
betçi ilişkiler içinde, yalnızlığın, kaybolmuşluğun için-
de insan yeni dönüm noktalarına sürüklenmektedir.
Geçmişte çok azıyla yetinen ve mutlu olabilen insan
bugün elindeki birçok fırsata rağmen aynı mutluluğu
yaşayamamaktadır. Ruhi yoksunluk bireyleri ele ge-
çirmekte, adeta varlık içinde yokluk ve yoksunluk ya-
şama riski bireyi sarmaktadır.

Küreselleşmenin bir diğer olumsuz etkisi de Batı'lı ya-
şam biçimlerinden kaynaklanan kronik hastalıklardır.
Batı'nın gıda tüketim alışkanlıkları insanın doğal hayat
yoluyla elde ettiği besin alışkanlıklarını yok etmekte-
dir. Fast-food tarzı hızlı beslenme türleri küresel bes-
lenme şekli haline gelmiştir. Yüksek kalorili besin tüketi-
mine ve hareketsizliğe sebep olan, işlenmiş ve katkı
maddeli besinler içeren fast-food kültürü ile Batı'lı
yaşam biçimlerinden kaynaklanan obezite, diyabet,
kalp-damar hastalıkları gibi hastalıklar Güney ve Doğu
ülkelerine yayılarak küresel hale gelmiştir. Temel kay-
nak olan doğal hayat, bireylerin sağlıklı olmasına yar-
dımıcı olurken Batı dünyasının küreselleşme yolu ile
bizlere öğrettiği doğallıktan uzak beslenme şekilleri
ise sağlığını tehdit eder duruma getirmektedir.

Zaman, mekân, düşünme biçimimiz, haberleşme,
iletişim, erişim ve bilişim gibi kavramların niteliğini
değiştiren, olumsuz yanları olduğu gibi olumlu yan-
ları da olan küreselleşme; insanlar ve devletler için
vazgeçilmez bir gerçekçilik ve süreç olmaya devam
ederken bu tarz riskleri de beraberinde hep taşıyacak-
tır.

Küreselleşme son dönemlerde en çok tartışılan eko-
nomik, siyasi ve sosyal konulardaki değerlendirmeler-

le bireylerin hayatında önemli bir yer edinen, popü-
lerliğini de uzun süre koruyacak gibi duran bir kavram
olarak hayatımızda yer almaya devam edecektir.
Durdurulması veya yok sayılması mümkün olama-
yacağına göre küreselleşmenin olumlu ve olumsuz
yönlerine karşı bireylerin yaşamlarında doğuracağı
riskler değerlendirilerek yeni çözüm yolları bulmaya
çalışılmalıdır.

Kaynakça:

- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/285592>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1087384>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/50496>
- https://www.google.com/search?q=end%C3%BCstri&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjvqCWWk4bxAhXogPOHHRENBUEQ_AUoAXoECAIQAw&biw=1396&bih=604#imgrc=pqo-AMxwLrsMVUM
- https://www.google.com/search?q=ant-hony+giddens&tbm=isch&ved=2ahUKEwjn7Ifnko-bxAhWtwbsIHQSJDyAQ2-cCegQIABAA&oq=ant-hony+giddens&gs_lcp=CgNpbWcQAzIECAAQzICCAAyAggAMgIADICCAAyAggAMgQIABAEAgQIABAEAgQIABAEUJwdWJwdY-NIeaABwAHgAgAGMAYgBjAGSAQMwLjGYAQC-gAQQgAQtd3Mtd2l6LWltZ8ABAQ&scient=img&ei=wWS-YKcIrYPv9Q-Ekr6AAg&bih=656&biw=1396#imgrc=n0Lk7MU_nnYh5M
- https://www.google.com/search?q=k%C3%BCreselle%C5%9Fme&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj1jvOGk4bxAhXA_rsIHQJABfkQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1396&bih=604#imgrc=5EmiNkbUk-OSSM

SANAYİ DEVRİMİ'NİN TOPLUMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Sude ÇAPOĞLU, 80351, 11/U

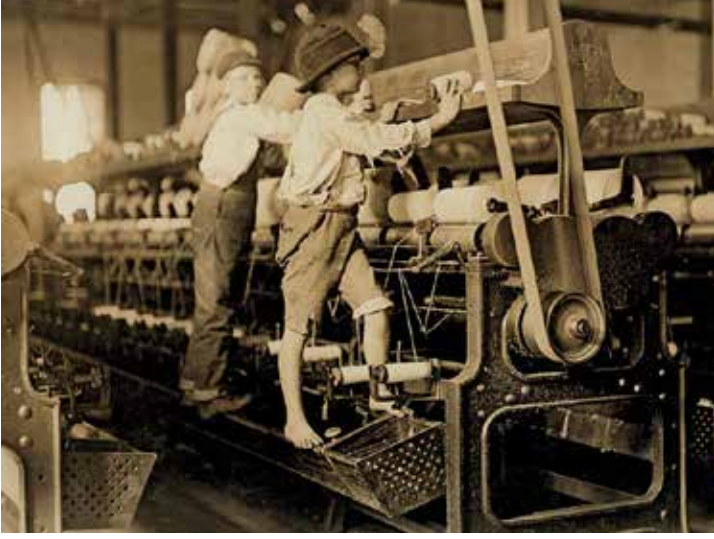
Bir yazar olan Sir Arthur Charles Clarke, teknoloji üzerine söylediği şu sözü ile teknolojinin sunduğu geniş yelpazeye dikkat çekmektedir, "Yeterince gelişmiş bir teknoloji, sihirden farksızdır." Teknolojinin kökenleri irdelendiğinde, tarihsel dayanağı olarak Rönesans Dönemi'nde rastlanmasına rağmen teorik bilginin pratiğe uygulanması ve kullanımının çoğalması Sanayi Devrimi'ne denk gelmektedir. Sanayi Devrimi, insan emeğinin yerini çoğunlukla makineye bıraktığı ve makineleşmenin akabinde de seri üretime geçiş sürecine verilen ad olmakla beraber, Büyük Britanya'da 18. yüzyılın ikinci yarısında gündeme gelmiştir. Ne var ki, 18. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren ve çoğunlukla 19. yüzyılda, Kıta Avrupası'na ve Kuzey Amerika'ya aksetmiştir. Böylelikle, Büyük Britanya'da başlayan endüstriyelleşme hareketi, dalgalar halinde Büyük Britanya'ya komşu ülkelerden başlayarak bütün dünyaya yayılmış ve küreselleşmiştir. Farklı ülkelerde farklı zamanlarda benimsenmesi ve toplumların gerek coğrafi gerek siyasi ve ekonomik bakımlardan ayrışması nedeniyle farklı toplumlarda değişik akisler uyandırarak ardından yaşanacak siyasi denge, diplomasi ve savaflara yön vermiştir. Dolayısıyla, bu makale Sanayi Devrimi'nin toplumlar üzerindeki etkilerini anlatmayı ve açıklamayı amaç gütmektedir.

Sanayi Devrimi'nin toplumlar üzerindeki etkisi en çok sosyal alanda görülmektedir. Fabrikaların kentlerde açılması ve sanayileşmenin kentlerde birikmesiyle iş arayan işçiler köylerden kentlere göçmüşlerdir. Bununla birlikte, kentlere yığılan nüfus kalabalıklaştığından dolayı insanların ev ortamı değişmiş ve böylelikle, daha dar alanlarda daha sıkışık yaşamak zorunda kalmışlardır. Kötü şartlar altında barınan işçi sınıfının ev ortamlarında sıkışık yaşamaları sağlık sorunlarını beraberinde getirip, var olan medikal problemleri de olumsuz bağlamda pekiştirmiştir. Genel itibarıyla, kentlerde artan nüfus sebebiyle işçilerin maaşları düşmüştür. Bu dönemde özellikle çocuk ve kadın işçiliği artmakla beraber, aynı zamanda aile gelirine katkıda bulunan işçi çocuk ve kadınların istihdam sayılarında spontane bir artış gözlemlenmiştir. Erkeklerden daha ucuz ücretlere çalışan kadınlar ve kadınlardan da ucuz ücretlere çalışan çocukların istihdam edilmesiyle evin gelir kaynağı çocuk ve kadınlar olmuştur. Bu sebeplerden ötürü aile yapısında bir değişiklik gözlemlenmiş ve kadınlar daha geç yaşlarda evlenmeye başlamışlardır. Bu nedenledir ki dönemin üretim biçimi değer yargılarını değiştirmiş ve demografi üzerinde de baskı yaratarak, ardından sosyal değişimleri kaçınılmaz kılmıştır.

Sanayi Devrimi'nin toplumlar üzerindeki bir başka etkisi de siyasal çerçevede meydana gelmiştir. Öncelikle, orta sınıf, burjuva niteliği kazanarak üst sınıfla ekonomik bakımdan aynı konuma gelerek siyasal haklar talep etmiştir. Sanayi Devrimi öncesi, "kentli" anlamına gelen burjuva, artık girişimcilik vasıtasıyla yatırım yapan ve yatırımlarıyla iş kurarak iş veren durumuna gelmiştir. İşçi sınıfı ise düşen yaşam standartları sebebiyle ezilen konumuna düşüp, çoğunlukla "mavi yakalı" unvanına sahip olmuştur. Düşen yaşam standartları dolayısıyla işçi hareketleri ve sendikalaşma doğmuş ve "özgürlük", "eşitlik" ve "kardeşlik" erdemleriyle daha sonrasında ise Fransız İhtilali gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, sınıfsal farklılıkların getirileri olarak toplumsal

tabakalaşma, sınıflar arası çatışmalar ve yaşam biçimi farklılıkları, işçi sınıfının haklarını aramasına sebebiyet vererek, kapitalizm karşıtı bir görüş olan sosyalizmin de doğmasına ve yeşermesine olanak tanımıştır. Bu bakımdan Sanayi Devrimi'nin siyasal yansımaları, sınıflı sistemi ve farklı sınıfların rollerini sarsarak, akabinde yaşanacak olan Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluşuna ve Fransız İhtitali'nin gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır.

Sanayi Devrimi'nin toplumlar üzerindeki etkilerinden bir diğeri ise ekonomik alanda meydan gelmiştir. Sermaye ekseninde yerleştirilen toplumsal sınıflardan üst sınıf ve orta sınıf kapitali kendi elinde biriktirmiştir. Dolayısıyla, kapitalizm sistemi ortaya çıkmış ve zengin ile fakir arasındaki gelir farkının arası açılmıştır. Hammadde arayışına giren imparatorluklar, başka ülkeleri tahakküm altına alarak, farklı coğrafyalarda sömürgeler edinmişlerdir. Hammaddeyi elde ettikten sonra sermaye gücüyle ve işçi sınıfı aracılığıyla hammaddeleri işlemişlerdir. Ortaya çıkan ürünler ise pazarlara sürülerek, kâr üzerine kurulu olan bu ekonomik sistem, döngüsellik kazanmıştır. Böylelikle, üretim araçlarını elinde tutan sermayedar sınıf gittikçe zenginleşerek güçlenmiş, ekonomik ve siyasal gücüyle de işçi sınıfını ezmiştir. Üretim ve tüketimin artması uluslararası sahnede sömürgeciliğin de artmasına sebep verirken, ulusal bağlamda da emekçilerin ezilmesi ile sonuçlanmıştır. Kapitalizmin doğuşuyla beraber, ilerleyen zamanlarda ise ona karşıt olan görüşler olarak sos-

yalizm, komünizm ve anarşizm öğretileri yeşermiştir. Dolayısıyla, Sanayi Devrimi'nin toplumlar üzerindeki etkileri ekonomik çerçevede hem ulusal hem de uluslararası sahnelerde palazlanmıştır.

Nitekim, Sanayi Devrimi'nin toplumlar üzerindeki etkileri sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik, çevresel ve medikal alanlarda meydana gelerek toplum yapılarını radikal bir değişikliğe uğratmıştır. Sosyal ve kültürel olarak; dönemin ahlaki değerleri, demografik yapısı, aile yapısı ve bireylerin hem sınıfsal olarak hem de aile üyeleri olarak rolleri değişmiştir. Siyasal olarak; sınıfsal farklılıklar, toplumsal tabakalaşma, sınıfların yaşam biçimi, sınıflar arası çatışma ve uzlaşma biçimleri, çalışma koşulları, işçi hareketleri, sendikalaşma ve grev gibi süreçler ortaya çıkmıştır. Ekonomik çerçeveden ise hammadde ve pazar arayışı, sömürgecilik, üretim araçları, arz ve talep dengesi, mülkiyet, maki-neleşme, teknoloji ve ekonomik sistem olarak kapitalizme geçilerek, kökten değişikliklere imza atılmıştır. Çevresel olarak, her bakımdan kirlilik ve doğanın insan çıkarları için sömürülmesi hızlanmış ve medikal bağlamda da düşen yaşam standartları sebebiyle hastalıklar, sağlık problemleri, endemik ve epidemiler patlak vermiştir. Bütün bu olayların yaşanmasıyla beraber, Sanayi Devrimi'nin hem olumlu hem de olumsuz sonuçları ortaya çıkmış ve ardından gelen Amerika Birleşik Devletleri'nin kurulması

ve Fransız İhtitali gibi tarihsel olaylara sebebiyet vererek, tarihsel düzlemde insanlık tarihi için bir dönüm noktası olmuştur.

Kaynakça:

- Aktan, Can ve Tunç, Mehtap. "Bilgi Toplumu ve Türkiye". Yeni Türkiye Dergisi. Ocak-Şubat 1998. s.118-134. <https://docplayer.biz.tr/38498833-Sanayi-devriminin-toplumsal-etkileri.html>. Son erişim 06 Haziran 2021.
- Barrett, Katy. "Five Highlights from 'The Art of Innovation: From Enlightenment to Dark Matter' at the Science Museum, Laurence Stephen. 'A Manufacturing Town' ". ArtUK.org. 07 Ocak 2020, <https://artuk.org/discover/stories/five-highlights-from-the-art-of-innovation-from-enlightenment-to-dark-matter-at-the-science-museum#> Son erişim 06 Haziran 2021.
- Forbes, Alexander Stanhope. "The Munitions Girls". Daily Art Magazine. 7 Aralık 2020, <https://www.dailyartmagazine.com/artists-and-industrial-revolution/> Son erişim 06 Haziran 2021
- Rafferty, John P. "The Rise of the Machines: Pros and Cons of the Industrial Revolution". Britannica Ansiklopedisi, <https://www.britannica.com/story/the-rise-of-the-machines-pros-and-cons-of-the-industrial-revolution> Son erişim 06 Haziran 2021.

SOSYAL MEDYA PLATFORMLARINDA NESİL FARKLILIĞI

Suzan R. HOFSTEDE, 121615, 10-S

Sizin de dikkatinizi çekmiştir; pek çoğumuz, anne ve babalarımızla aynı sosyal medya platformlarını kullanmıyoruz. Aynı platformu kullansak bile karşımıza çıkan fotoğraflar, videolar ve yazılar bambaşka konularla ilgili oluyor. Örneğin; Instagram'da benim karşına "çoğu genç kızın ilgiyle izlediği makyaj videoları" çıkarken, annemin karşısına "kendi yaş grubuna hitap eden" giysi fotoğrafları ya da karikatürler çıkmaktadır. Bence bu durum, nesil farklılığı ile birlikte, toplumdaki insanların yaş gruplarına göre ayrıştırılmakta olduklarının da göstergesidir. Bunun sonucu olarak da yaşanan bu ayrıştırmalar "kuşak çatışmalarına" ve "farklı nesillerden insanların birbirleriyle olan iletişimsizliklerine" yol açabilir. Var olan kuşak çatışmaları da bu kategorizasyonlar yüzünden giderek de artmaktadır.

Sosyal medya platformlarında, jenerasyonlara göre farklı görseller ve bilgiler sunulmasının, elbette ki geçerli sebepleri vardır. Her neslin kendine göre ilgi alanlarının olduğunu düşünürsek yaş gruplarına göre sosyal medya reklamlarının şekillenmesi şaşırtıcı değildir. Ayrıca, insan yaşadığı olaylar ve çevresindeki kişilerden edindiği donanımlar ile her an değişip gelişmektedir. Bu nedenle, günümüzün gençleri olan

bizler de on yıl sonra şu anda izlediğimiz videoları büyük ihtimal izlemiyor olacağız.

Sosyal medya platformlarında "nesil farklılığı" olgusu birçok açıdan ele alınıp kullanılıyor. Bu da; insanın yapmış olduğu seçimlerde ne kadar kendi iradesine bağlı karar verip vermediğini sorgulamasına neden oluyor. Çoğumuzun bildiği üzere; günümüzde X, Y ve Z kuşakları bulunmaktadır. Biz gençler Z kuşağından iken, anne ve babalarımız Y veya X kuşağından, anneanne ve dedelerimiz ise X kuşağından veya daha önceki kuşaklardan. Kendimizi ailemizdeki bireylerle kıyasladığımız zaman; ilgi alanlarımızın, kişilik özelliklerimizin, internette araştırdığımız çoğu şeyin ve internette aktif olduğumuz zaman dilimlerinin farklı olduğunu görmekteyiz. Bu durum bile, sosyal medya platformlarında farklı pazarlama teknikleri kullanılmasının nedenlerinden biridir. Yani sosyal medya uzmanları, toplumdaki insanları gruplandırmaktalar ve bu grupları da reklamlarla etki altına almaktadırlar. Karşımıza çıkan reklamların yaş gruplarına göre birbirinden ayrılması da bunun için verilebilecek en iyi örneklerden biridir. Başka bir örnek de; Z kuşağından olan gençlerin ilgisini çekmek için daha hareketli vi-

deolar kullanılmasıdır. Yapılan araştırmalar, toplamda sekiz saniye içerisinde bu genç nesli etkilemek gerektiğini göstermektedir. Aksi takdirde yapılan reklam gencin ilgisini çekmemekte ve reklam başarısız olmaktadır.

Y jenerasyonunun büyük bir çoğunluğunun Facebook'u kullandığı tespit edilmiştir. X kuşağının ise akşam sekiz ile gece yarısı arasında sosyal medya hesaplarını kullandıkları görülmüştür. Bu nedenle reklamlar da o saatler arasında o yaş grubuna yöneliktir. Yani yaş gruplarına göre; sosyal medya platformları oluşturulmuş, bu durum da toplumda bir ayrışmaya neden olmuştur. Sonuç olarak sosyal medya platformlarında karşımıza çıkan her şey önceden çok detaylı bir şekilde düşünülmüş ve hesaplanmıştır. Toplumdaki insanlar yaş gruplarına, bir başka deyişle jenerasyon-

larına göre ayırmak, o grupları birbirlerine karşı daha keskin sınırlarla, farkında olmadan ötekileştirmektedir. Bu durum, yıkmaya çalıştığımız ön yargılarımızı belki de daha kalın duvarlarla inşa etmemize neden olmaktadır. Böylece toplumda bir ayrıştırma yaratıp kuşak farklılıklarını daha belirgin hâle getiriyor olabiliriz. Oysa ki; farklılıklar bir ayrıştırma aracı olmayıp hoşgörülü toplumların motive edici gücü olmalıdır. Bir diğer faktör de tüketimi arttırmaya yönelik bu reklamlara karşı algılarımızı açık tutup bilinçli tüketiciler olarak ihtiyaç dışı tüketimlerimizi arttırmamaya çalışmaktır. Üretimin bilinçsizce artması sınırlı doğal kaynakların ihtiyaç fazlası tüketilmesine neden olmakta ve doğaya fazladan zarar vermektedir.

KAYNAKÇA

- 1- <https://pazarlamasyon.com/jenerasyonlara-gore-sosyal-medya-pazarlamasi-nasilyapilmali/> (Erişim tarihi: 03.01.2021)
- 2- <https://webmaster.kitchen/kusaklara-gore-sosyal-medya/> (Erişim tarihi: 03.01.2021)
- 3- <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fgulsahmeralozgur.dr.tr%2Fkusakcatis-malari-x-yz%2F&psig=AOvVaw3dJKHuPmnlL3Qqe-l6OnjtS&ust=1609776157427000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCKjQmtWRgO4CFQAAAAdAAAAAABAJ> (Erişim tarihi: 03.01.2021)
- 4- <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.businessinsider.com%2Fwhat-is-instagram-how-to-use-guide&psig=AOvVaw117-wEMsWkWObp-6gB786OG&ust=1609776056472000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCKii5qWRgO4CFQAAAAAdAAAAABAD> (Erişim tarihi: 03.01.2021)

- 5- <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Ftoday.line.me%2Fhk%2Fv2%2Farticle%2FDkwa2m&psig=AOvVaw1jJA9ReK1o0BUT8eM-SsXCd&ust=1609848281929000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCKjDla2egu4CFQAAAAAdAAAAAABAJ> (Erişim tarihi: 03.01.2021)
- 6- https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwww.medyarun.com%2Fblog%2Fso-syal-medya-pazarlama-stratejileri21&psig=AOvVaw2OwUxWG50WUjdV7jGzm-khb&ust=1609865232237000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCPj04b_dgu4CFQAAAAdAAAAAABAU (Erişim tarihi: 03.01.2021)
- 7- https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fcremicro.com%2Fprofyonelsosyal-medya-yonetimi-nasilyapilir%2F&psig=AOvVaw2OwUxWG50WUjdV7jGzm-khb&ust=1609865232237000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCPj04b_dgu4CFQAAAAAdAAAAABAE (Erişim tarihi: 03.01.2021)

HUKUK VE DEMOKRASİ ÜZERİNE

Zeynep ÖZBAY, 132079, 11-İ

İşlemekte olan hukuk kuralları ne derece adaletli olabilir? İnsan ürünü olan hukuk kuralları eşitliği ve demokrasiyi ne ölçüde sağlayabilir? Demokratik bir ülke olmanın ve devlet yönetimini adalet unsuruna dayandırmanın en önemli koşulları nelerdir? Hukuk, demokrasi ve adalet kavramları üzerinde sorulabilecek binlerce soru var. Bu sorular, aklımızın bir köşesinde ister istemez yerini alan, her gün kendimize sorduğumuz ve cevaplarını aradığımız sorulardır.

Her toplumda ister kadın olsun ister erkek, ister çocuk olsun isterse genç haksızlığa uğrayan herkes adaletin sağlanması uğruna mücadele etmektedir. Adalet, hukuk kurallarınca güvence altına alınmışsa bu kuralları uygulamak neden bu kadar güçleşiyor? Eşitlik hukukça aynı haklara sahip olmaksızın neden aynı koşullarda aynı yaptırımlarla yargılanmıyor insanlar?

Birbirinden farklı düşüncelere ve inançlara sahip milyonlarca insanı bir araya getiren ve onları tek bir ses haline getiren demokrasi, eğitim ve sağlam bir hukuk düzeniyle birleşince karanlık gökyüzünde parlayan bir yıldız gibi bulunduğu toplumları aydınlatır. Ama demokrasinin yeşermediği toplumlarda birçok kargaşanın, yükselen yardım çılgınlıklarının ardında kendi kendimize dönüp sormayı unuttuğumuz çok basit bir soru olur: Adalet herkes için uygulanmakta mıdır? Belki alacağımız yanıtın korktuğumuzdan, belki suçu başkalarına atmayı daha kolay bulduğumuzdan, belki de her şeyin kendimizde bittiğini bilmeyişimizden çoğu zaman bu basit soruyu göz ardı ederiz. Oysa ki; her insanın kendisine ne kadar adaletli olabildiğini ya da adaletin sağlanabilmesi için ne kadar çaba sarf ettiğini de sorması gerekir. Hukuk kuralları ve demokrasinin işleyişi hakkında bilgisi olan herkes bunun uygulanması için; bilgisi olmayanlar da demokrasinin önemi ve gerekliliğinin bilincini kazanabilmek için üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmelidir. Toplumlardaki insanlar ne kadar iyi eğitilirse o ülkelerde demokrasi o kadar yerleşir ve hukuk da o aranda tarafsızca uygulanır. İşte bunun için de ayrıca kendimize bir vatandaş olarak şunu da sormalıyız; ben bireysel haklarımı ne kadar biliyorum? Kendi haklarını bilen kişi diğer insanların da sahip olduğu hakları bilir ve bu haklara karşı saygılı olur. Bu hem hukukun işleyişine hem demokrasinin gelişmesine destek olur.

Tarihin en eski zamanlarından beri toplumsal hayat-taki aksaklıklara çözüm getirmek ve gündelik yaşam-daki işleyişi sağlamak için yazılı veya olmayan kurallar getirilmiştir. Toplumsal ahlaki veya insanların kişisel haklarını ihlal eden, toplumsal yapının bozulmasına veya tahrip edilmesine yönelik eylemlerde bulunan kişilerin davranışlarının engellenmesi adına önlemler alınmış ve toplumsal düzeni sağlayan sözlü kurallar zamanla insanların insanlarla veya devletle olan ilişkilerini düzenleyen hukuksal sistemlere doğru evrilmiştir. Özgürlüklerimizi bir yandan kısıtlarken bir yandan da koruyan hukuk sistemi herkesin eşit sayıl-

masını ve kişinin bulunduğu durum ne olursa olsun eşit koşullarda yargılanmasını esas almaktadır. Böylece toplumsal düzen insan vicdanının üstünde, yasalara uymayanlara güçlü yaptırımlar uygulanmasını sağlayan hukuk, devletin güvencesiyle sağlanmaya başlamıştır.

Günümüzde hukuk kuralları adaletin en temel yapıtaşıdır. Hukuk kuralları olmadan yaşanılabilir bir dünya düşünmek imkansızdır; çünkü hukuk adaleti ve eşitliği sağlar. Adaletin sağlanmadığı bir dünyada tek bir gün bile geçirmek neredeyse imkansızdır. Suçluların serbestçe ortalıkta dolaştığı, haklının haksızdan ayrılmadığı, herkesin kendi kurallarını yazdığı bir toplum düşünün. Böyle bir düzensizliğin toplumda yaratacağı kaosu düşünün. Böyle bir düzen, can ve mal güvenliğinin olmadığı bir toplum demektir. Bu yüzden devletin kontrolünde adil yargılanmanın yapıldığı hukuk sistemi önemlidir.

Peki birbirinden ayrıştırılmayacak kadar iç içe geçmiş olan hukuk ve adalet kavramları neye göre belirlenir? Toplumu düzenleyen ve devlet yaptırımıyla güçlendirilmiş bulunan kuralların, yasaların bütünü olarak tanımlanan hukukun oluşturulmasında neler etkilidir? Adaleti sağlayan bu yasalar bütünü neye göre seçilir? Aslında sosyoloji biliminin ortaya koyduğu verilerin de bu sistemin ileriye yönelik değişiminde büyük et-

kisi vardır. Toplamların etik ve ahlaki değerleri çerçevesinde şekillendirilen hukuku ilk aşamada yazılı olmayan sosyal kurallar etkiler. Bir toplumun kültürünü oluşturan öğeler, geçmişten beri gelmekte olan örf ve adetler ve ahlaki değerlerin bütünü sosyal kuralları oluşturur. Hukukun sağlam temellerinin sosyal değerlerle atılmış olmasının en büyük sebebi ise geçmişten günümüze toplumsal hayatın işleyişinin bu değerler etrafında şekillendirilip herkesçe özümsemiş olmasıdır. Günlük hayattaki gelişmeler, sosyal olaylar, günümüz problemleri ve toplumdaki eksik değerlerin giderilmesi için şekillendirilerek şimdiki halini alan ve sosyal kuralları yaptırımlarla güçlendiren hukuk sayesinde adalet sağlanır ve demokrasi korunmuş olur.

Hukuk kurallarının oluşturulmasında sosyal kurallar ve etik neden bu denli büyük bir ölçüde rol oynar? Hukuk kuralları yapılacak olanı belirleyen bir unsurken etik yapılması gerektirir ve yapılması gereken doğru ve ahlaki koşullar bilinmezken yapılacak olanı belirlemek neredeyse imkansızdır. Bu yüzden etik, hukuk ve demokrasi bir araya gelerek bir döngüyü oluştururlar; uyum içinde işleyerek adaletin, özgürlüğün ve eşitliğin korunmasını sağlarlar. Etik ve hukuk bir araya gelerek insan davranışlarını incelemekte ve şekillendirmekte belirleyici olurlar ve birbirlerine yön verirler. Hukuk kurallarına bağlayıcılık, ahlaki değerler ve etik ilkeleri ile sağlanır. Bunun nedeni ise insanların içinde büyümüş oldukları ve alıştıkları değerleri benimsedikten sonra kurallar çerçevesinde uygulamasının daha kolay olmasıdır. Hukuk kuralları ile birey ve çevrenin ilişkileri düzenlenip yaptırımlarla korunurken, etik kuralları ile birey kendi davranışlarını özgür iradesiyle şekillendirir. Bireyin kendi iradesi istemediği sürece hukuk kurallarına bağlı kalması çok zor olduğundan etik ve ahlaki değerlerimiz hukukun yürütülmesinde oldukça önemli rol oynar.

Demokrasi ile yönetilen bir ülke olmanın en önemli koşulu olan ve demokrasinin beraberinde getirdiği özgürlük, barış, adalet, bireyler arası eşitlik ve halk egemenliği hukuk ile sağlanır ve kişilerin hakları güvenceye alınır. Halkın egemen olduğu toplumlarda birlik ve beraberlik duygusu ile hareket edilmesi sayesinde tek bir kişinin veya sınıfın menfaatleri doğrultusunda verilen kararlardan uzaklaşılır ve toplumun bütününde insan haklarının ve çıkarlarının korunduğu bir yapıya doğru dönüşüm olur. Sözlük anlamı olarak incelendiğinde birkaç kelimedenden öteye geçemeyen demokrasi kelimesi "siyasal denetimin doğrudan doğruya halkın ya da düzenli aralıklarla halkın özgürce seçtiği temsilcilerin elinde bulunduğu, toplumsal ve ekonomik

durumu ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimi" olarak tanımlanıyor. Fakat bu kelime hukuk kavramıyla yan yana getirilerek asıl anlamına inildiğinde ise anlam daha da derinleşiyor. Halkın sesi oluyor demokrasi, toplumsal eşitlik oluyor hukuk, adalet oluyor, birlik oluyor, özgürlük oluyor, ses oluyor daha da önemlisi yaşam oluyor insanlara.

Yan yana gelince bu kadar kuvvetli görünen hukuk ve demokrasi kavramları kadar önemli bir mesele daha var aslında, hukuk karşısında eşitlik. Hukuk kurallarıyla sağlamca temellendirilmiş adalet sistemi için yasalardan daha kuvvetli bir güç var. Hiçbir yürütme ve yargı ile sağlanması mümkün olmayan bir güç. Tarih boyunca yüzlerce kez yazılıp değiştirilmiş birbirinden farklı binlerce hukuk kuralından, demokrasiyi en iyi yürüten devletlerin bile ulaşamayacağı bir güçten bahsediyoruz. İnsanın kendine dönüp bakınca ancak görebileceği, yazılı kurallarda arayarak bulamayacağı... Tarihin başlangıcından bu yana gelen yüzlerce farklı toplum, medeniyet ve inanış; kültürler bütünü, değerler karmaşası derken bırakın yüzyıl öncesinden bugüne gelmeyi bugünden yarına kadar bile gidemez inanılmayarak temellendirilmiş bir hukuk devleti. İnsan eşitliği, adaleti, barışı, özgürlüğü önce kendi değerlerinde bulabilir. Dünyanın öbür ucuna farklı bir dile, farklı bir tarihe gitseniz bile değişmiş bulacağınız onca şeyin yanında aynı kalan tek şey; her insanın kendine dönüp baktığında bulduğu gerçekler ve doğrular olacaktır ve bu yolla demokrasi de adalet de hukuk da önce her bir insanın yüreğinde ve bilincinde sağlanacaktır. Bu yüzden insanın kendine dönüp sorması lazım "Ben ne kadar adaletli ve insan haklarına ne derece saygılı bir bireyim?" diye.

Kaynakça:

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-129-1650>
<https://www.haberturk.com/demokrasi-ne-demektir-demokrasinin-ozellikleri-ve-degismez-ilkeleri-nelerdir-hbrt-2759401>
<https://muratyayinlari.com/storage/catalogs/0690347001540890367.pdf>
https://insamer.com/tr/toplum-ve-hukuk-iliskisi_2339.html
<http://erdoganmustafa.org/hukuk-ve-adalet-2/#:~:text=Hukuk%20ve%20adalet%20ili%C5%9Fkisi%20kendisini,giderilmesi%2C%20tamir%20ve%20tel%C3%A2fi%20edilmesidir.>
https://www.google.com/search?q=hukuk&sxsrf=ALeKk03C7tdosWfMfMzeCyL6Vesu22WN-sA:1623002723450&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiym7OmzIPxAhUJhv0HHciBA9AQ_AUoAXoECAIQAw&biw=911&bih=417#imgrc=tU-7nOGCpDfY-KM

https://www.google.com/search?q=hukuk&sxsrf=ALeKk03C7tdosWfMfMzeCyL6Vesu22WN-sA:1623002723450&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiym7OmzIPxAhUJhv0HHciBA9AQ_AUoAXoECAIQAw&biw=911&bih=417#imgrc=Ycv-9nYxz8mjjTma

I.DÜNYA SAVAŞI'NDA GÜVERCİNLER

Murat Deniz ÇELİK, 143622, 11/E

İnsanoğlunun var oluşundan bu yana gerçekleşen savaşlarda, orduların yararlandığı her hayvan farklı nitelikleri sayesinde çarpışmalarda görev almıştır. Kimisinin hızı kimisinin gücü kimisinin ise zekâsı, çarpışan iki taraftan birini üstün kıldı. Ancak hareket halindeki birlikler ile karargâh arasındaki iletişim yöntemleri, zamana ve uzama bağlı olarak değişmekte, söz konusu değişim ise askeri birlikleri konuşlandırmakla yükümlü karargâh mensuplarının işini zorlaştırmaktaydı. Mesaj iletimi için yakın mesafelerde sıkça tercih edilen yaya ulakların yanında, atlı habercilerin varlığı da bilinen tarihsel bir gerçektir. Lakin en eski zamanlarda dahi yetiştirilen ve muhaberenin bel kemiği konumundaki güvercinler, özellikle habercilik işinden sorumlu yegâne canlılardı.

Güvercinlerin haberleşmede bir araç olarak kullanımları antik çağlara dayanmaktadır. "Posta Erleri", "İlk Hava Postacıları" gibi birçok takma adı olan bu hayvanlar, radyo ve telsiz sistemlerinin henüz icat edilmediği dönemlerde istihbaratı sağlayan temel unsurlardı. Nitekim M.Ö. 6. yüzyılda yaşamış Pers Hükümdarı II. Kiros, imparatorluğunun çeşitli bölgeleriyle haberleşmeyi sağlamak için güvercinlerden yararlanmıştı. Eski zamanlardaki görevlerinin haricinde Yakın Çağ'a gelindiğinde dahi, güvercinler vazgeçilmezdi. 19. yüzyılın sonlarında cereyan eden 1870-71 Fransa-Prusya Savaşı'nda, kuşatılmış Parisliler şehir dışına mesajlar iletmek için haberci güvercinlere başvurular. Dört aylık kuşatma boyunca 150.000 resmi belge ve 1 milyonun üstünde mektup bu şekilde aktarıldı.¹ Güvercin kullanılarak gerçekleşen mesaj iletimi, 1. Dünya Savaşı'na giden yolda ülkeler için güzel bir örnek teşkil etmekteydi.

Haber aktarımında rol alan güvercinler, Büyük Savaş'a katılan hemen her ülkenin cephede bulunduğuna zaruri birer elemana dönüşmüştü. Elektromanyetik dalgalar aracılığıyla sinyal veren radyo henüz yeni bir icattı ve telekomünikasyon sistemleri halen gelişim aşamasındaydı. Bilakis posta güvercinlerinin kullanımı, haberleşmenin en az altyapı gereksinimine sahip aynı zamanda en sessiz yöntemiydi. Ortalama saatte 40 km yol alabilen bu kuşlar, 100 km'ye kadar da çıkabiliyordu.² Özellikle, karar değişikliklerinin cephedeki kuvvetlere hızlı iletilmesinde veya düşman askerlerince kapana kısıtlanmış birliklerin kurtarılması gibi acil durumlarda üstlerine düşen görevi yaptılar.

Yoğun ihtiyaç nedeniyle savaş boyunca 200.000'in üstünde güvercin kullanıldığı hesaplanmıştır.³ Lojistik destekleri esas olarak kara kuvvetlerine yönelikti fakat donanma gemileri ve muharebe uçakları da batma veya iniş gibi ani gelişebilecek durumlara karşı güvercin taşıyordu.⁴ İletilmek istenen mesajlar genelde güvercinin ayağına takılmış alüminyumdan kapsüllere konuluyor, güvercinlerin resmîyeteki kayıtlarını teşhis edebilmek için bileklerine tutturulmuş kimlik halkalarına ve kanat altına yerleştirilen damgalarına bakılıyordu.⁵

Haberci kuşların barınması içinse özel olarak imal edilen "güvercinlikler" yapılmıştı. Pek çoğu motorlu taşıtlardan üretilen prefabrik bannaklardı ve bir kısmı mobil olan güvercinliklerin yanında sabit olanları da mevcuttu.⁶ Sabit güvercinlikler hem siperde ve karargâhta kendilerine ayrılan özel bölmelerde bulunduruluyor hem de cephe hattından birkaç kilometre geride tutulabiliyordu. Mobil olanları savaşan askerlerin ihtiyacı doğrultusunda çatışma alanına hareket ettiriliyordu. Posta güvercinleri için tahsis edilen araçların, 90 ilâ 120 kuşu barındırabildiği hesaplanmıştır.⁷ Daha sık kullanılan hareketli güvercinlikler, bilhassa kuşların savaştaki ihtiyaç anında yer değiştirmeye alışması için farklı bölgelere taşınmış⁸ ve günlük eğitim uçuşları yapılmıştı. Güvercinin doğal dönüş içgüdüğü çeşitli yöntemlerle desteklenmişti.⁹ Sonuç olarak iki üç günlük egzersiz ve alışma sürecinden sonra güvercinler, kolayca evlerine geri dönebildi.

Güvercinler, hayati öneme sahip mesajları taşımak için idealdi. Boyutlarının görece daha küçük

3 Suriano, *a.g.e.*, s. 21.

4 İngiltere Kraliyet Donanması'nın çalışanları ve sık sık Manş ve Kuzey Denizlerini geçmek zorunda kalan İngiliz pilotları için özel olarak güvercinler kullanılmıştır. Özellikle, telsiz sistemlerinin ağır olması uçakların havada kalma süresini kısaltmaktaydı. Bu nedenle acil durumlarda haberleşmek için güvercinlere başvuruldu.

5 Pöppinghege, R (2014), *Tiere im Ersten Weltkrieg: Eine Kulturgeschichte*, Rotbuch Verlag, Berlin, s. 68.

6 İlk yıllarda hareketli güvercinlikler atların çektiği omnibus olarak faaliyetlerini gösteriyordu ancak sonrasında motorize arabalara dönüştürüldüler.

7 Suriano, *a.g.e.*, s. 58.

8 Pöppinghege, *a.g.e.*, s. 68.

9 Başka bir bölgeye sevk edilip, orada sevdiği yiyeceklere alıştırdıldıktan sonra kendi yerlerine iade edilen güvercinlerin, belirli zaman sonra o bölgelere bir şekilde uğradığı görülmüştür.

1 Cooper, J (2000), *Animals in War*, Corgi, London, s. 97.

2 Suriano, M.A (2017), *Animals in the Great War*, Associazione culturale Se, Bologna, s. 58.

olmaları ve karada hareket eden ulakların veya taşıyıcı köpeklerin karşısına çıkan arazilerin gökyüzünde olmayışından dolayı, güvercinleri kullanan ordular avantajlı çıktı. Mesajların iletilme oranları, kuşların sahip olduğu üstünlüğü açıklamaktadır. Savaş boyunca 100.000'den fazla posta güvercini kullanan İngiltere, göndermeye çalıştığı mesajların %95'ini alıcıya iletebilmişti.¹⁰ Benzer biçimde, Fransızların Somme Nehri yakınlarındaki muharebelerde kullandığı 4000 güvercininden sadece %2'si salındıkları yere geri dönmemişti. Açığa çıkan bu küçük oranı da, vurulan veya gaz saldırısı sonucu yaralanan kuşlar oluşturmaktaydı.¹¹ Dört yıl süren çarpışmaların öncesinde, rezervlerinde pek çok kuş barındıran Almanya savaş boyunca toplam 120.000 güvercini askeriyesinde kullandı.¹² Nitekim Alman Ordusu 19. yüzyılın sonundan itibaren 15 farklı merkezde askeri amaçlı güvercin yetiştirmekteydi.¹³ İşgal altındaki Kuzey Fransa ve Belçika topraklarında bulunan tüm sivil güvercinler kayıt altına alınmakta, aksi takdirde ordu aracılığıyla el konulabileceği gibi öldürülebilmekteydi de. Öyle ki, güvercinleri izinsiz besleyen veya evlerinde saklayan sivil vatandaşlara 50 Frank para cezası kesilmekteydi bu yüzden birçok kişi kuşlarını ortadan kaldırmak zorunda kalmıştı. Başka ülkelere kaçabilen güvercinler şanslıydı çünkü evlerin çatısına sığındıkları takdirde, açlıktan mustarip ve ceza için ödeyecek fazladan parası olmayan yerel halk tarafından taşlanmaktaydılar.¹⁴

1914 yılının sonlarından itibaren ilk olarak Batı Cephesi'nde etkisini hissettiren siper savaşı başlangıçtaki birbiriyle bağlantılı yüzey kazıntıları görünümünden çıkarak, derin ve karmaşık savunma sistemlerine dönüşmüştü. Sürecin beraberinde getirdiği yoğun bombardıman ve kasıtlı olarak haberleşme istasyonlarına düzenlenen baskınlar, iletişimin aksamasına yol açtı. Resmi yazışmaların ve en saklı mesajların dahi iletiminde güvercinlerin kullanıldığı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla bütün ülkeler, ordu mensubu güvercinlerini korumak için çalışmalar düzenlemesinin yanında, karşı tarafın iletişimini aksatmak ve gizli tutulan yazışmalardan haberdar olmak amacıyla da güvercinleri hedef aldı. Almanya'da, 1894 senesinde hazırlanan "Savaşta Taşıyıcı Güvercinlerin Korunması ve Taşıyıcı Güvercin Trafiklerine Dair Kanun", 1914 Ağustosunda yürürlüğe girdi.¹⁵ Kampanyalar doğrultusunda pek çok posta güvercini toplanmış, bakım çalışmalarını yapacak askerler uzman rehberler aracılığıyla bilgilendirilmişti.¹⁶ Benzer çalışmalar yürüten İtilaf Devletleri, mevcudiyetinde barındırdığı sömürgeleri sayesinde farklı dünya ülkelerine daha fazla erişimi vardı. Özellikle Britanya, tedarikini sağladığı güvercinler ile savaşın sonlarına doğru bu canlılardan etkin bir biçimde yararlanan ülkeler arasındaydı. Alınan sıkı tedbirler kapsamında, Kraliyet Savunma Yasası'na bağlı olarak herhangi bir posta güvercinini vurma teşebbüsünde bulunan kişi £100 veya 6 ay hapis cezasına çarptırılmaktaydı.¹⁷ Askerlerin uçan gü-

vercinleri doğrudan öldürmeleri ise biraz güçtü. 100 km hıza ulaşan bir kuşu havada hareket halindeyken vurabilmek iyi nişancıların dahi yapmakta zorlandığı bir görevdi. Mermilerin boşuna harcandığını gören birlikler, güvercinlerin doğal avcısı konumundaki şahinleri cepheye getirterek sorunu çözmeyi amaçlamışlardı.¹⁸

Yalnızca bir iletişim aracı olmayan güvercinler, gelişen teknolojiyle birlikte karşı tarafların birbirlerini gözetlemek için kullandıkları casusları aynı zamanda. Kayışlarla hayvanın göğsüne bağlanan otomatik kameralar, savaş hazırlığı yapan tarafların karşı kuvvetin askerlerini nasıl konuşlandırdığını bilmek veya taarruz edilecek alanın coğrafi koşullarını tanımak gibi amaçlara hizmet etmiştir. Havadan çekilen fotoğraflar, keşif uçaklarının kullanılmadığı durumlarda oldukça yararlıydı.¹⁹ Güvercinleri kullanarak fotoğraf çekme tekniği, Alman bir eczacı olan Julius Neubronner'e aittir. 1907 yılında geliştirdiği teknikte, esasen minyatür kameraların üstünde durmuş, güvercinlerle birlikte daha sonra denemişti. Pek çok mobil güvercinlik tasarımının da öncüsü kabul edilmiştir.

Hem halk içerisinde hem de sarayda kuşların yetiştirildiği bilinen Osmanlı ise yüzyıllara meydan okuyan bir güvercin kültürüne sahipti. Nitekim kelime olarak "güvercin" Türkçenin ilk sözlüğü kabul edilen Divanü Lügati-türk'te de geçer. Osmanlı Devleti'nde bir saray hayvanı olarak yaşayan güvercinlerin varlığı bilinmekte ve İmparatorluk'un döneminden bugüne elliden fazla güvercin ırkının miras kaldığı tahmin edilmektedir.²⁰ Osmanlı'nın son dönemlerinde güvercinler hakkında kaleme alınmış yayınlarda, posta güvercini kullanarak yapılan haberleşmenin Doğu ve İslam kültüründe yaygın olarak kullanıldığı belirtilmekte ve batıların çeşitli bilimsel icatlarında olduğu gibi bunu da doğu medeniyetlerinden öğrendiği vurgulanmaktadır.²¹ Tahta çıktığında, önceki dönemlerden kalmış mevcut güvercinleri yeterli bulmayan ve farklı türdekileri çiftleştirerek yeni türler elde etmeyi amaçlayan Sultan 2. Abdülhamit, öncelikle sağlıklı güvercin sayısını artırmak için uğraşmıştır. Bizzat Sultan'ın çabaları ve yoğun çalışmalar neticesinde 1902 yılında "Askerî Muhâbere Güvercinleri Nizamnâmesi" yayımlanarak bir posta güvercin şubesi tesis edilebildi. Nizamnâmenin ilk maddesinde ifade edildiği üzere güvercin tesisinin amacı, istihkâm noktaları ile haberleşme yollarında aksaklık yaşayan karakollar ve denizde bulunan gemilerin merkezlerle iletişim kurabilmelerini sağlamaktır.²² Nitekim 1. Dünya Savaşı'nda İmparatorluk'un haberleşmede posta güvercinlerinden faydalanma çabalarının sürdüğüne dair hadiseler var olmakla birlikte, Osmanlı Devleti daha çok posta

[com/watch?v=2leiBvx9zOs](https://www.youtube.com/watch?v=2leiBvx9zOs)

18 George, I ve Jones, R.L (2006), *Animals at War*, Usborne Publishing, Londra, s. 43.

19 Pöppinghege, a.g.e., s. 90.

20 Üneri, S (2018) İki kanat bir kuyruk, o da başına buyruk, Atlas Tarih Dergisi, 51.sayı, s. 121.

21 Güllü, R.E (2020), *19-20. Yüzyıllarda Avrupa'da ve Türkiye'de Askerî Posta Güvercini Kullanımı*, Belleten, C. LXXXIV, S. 301, s. 1175-1218. Erişim adresi: <https://belleten.gov.tr/tammetin/2832/tur> (29.01.2021)

22 *Askerî Muhâbere Güvercinleri Nizamnâmesi* (1318), Dâire-i Askeriyye Matbaası, İstanbul, s. 2-9.

10 Cooper, a.g.e., s. 103.

11 Cooper, a.g.e., s. 100.

12 Pöppinghege, a.g.e., s. 93.

13 Pöppinghege, a.g.e., s. 67.

14 Cooper, a.g.e., s. 103.

15 Pöppinghege, a.g.e., s. 115.

16 Pöppinghege, a.g.e., s. 64.

17 Simple History, (2018), *Carrier Pigeons (World War I)*, Erişim tarihi: 29.01.2021, Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=2leiBvx9zOs>

güvercinlerine karşı kendini korumaya çalışmıştır.²³ Özellikle, 1917 yılında meydana gelen bir olayda İngiliz destekli bir Yahudi örgütünün kullandığı posta güvercin şans eseri Osmanlı birliklerinin eline geçmiş, uzun bir zamandır İngiltere'nin Ortadoğu Coğrafyasındaki tebaalarla benzer yolla iletişime geçtiği anlaşılmıştı. Yaşananların Osmanlı makamlarınca tespit edilmesiyle birlikte posta güvercinlerine karşı önlem çalışmaları daha da artırılmıştır.²⁴

"Modern Çağ" olarak adlandırılan 20. yüzyıla gelindiğinde dahi güvercinlerin haberleşmede tercih edilmesi, insanlık tarihinde bu kuşların neden eksik olmadığını kanıtlamaktadır. 1. Dünya Savaşı'nda kullanılan teknolojik cihazların yanında özel bir değere sahiptiler. Nitekim öncesinde yapılan çalışmalar sonucunda temel iletişim ağı olarak düşünülen telsiz ve telefon hatlarının konumları radyogonyometre aracılığıyla saptanabileceği gibi haberleşme hatlarını oluşturan kablolar bir sabotaj sonucu kopabiliyor veya bombardıman neticesinde parçalanabiliyordu. İrtibat hizmetindeki güvercinler taşımakla yükümlü oldukları mesajları canları pahasına da olsa iletmiştir. Lakin muhabere birliğinin cesur elemanları olan

23 Güllü, a.g.m.

24 Alkan, N (2017), *Ortadoğu'da Casuslar Savaşı: NİLİ*, Kronik Kitap, İstanbul, s. 74-75.

güvercinler, savaş süresince ve sonrasında insanların duyarsızlığına en çok kurban giden hayvanlardandı. Savaş boyunca tıpkı köpeklerde olduğu gibi at baytarları aracılığıyla bakımları sağlanabilmişti ve zehirli gaz saldırıları veya gıda eksikliği gibi türlü sorunlara karşı da dayanmaları gerekiyordu. Günler boyunca düzgün yemek yiyememiş askerlerin kuşlara saldırdığı vakalar da sıkça görülmekteydi. Bu nedenle ordu tarafından saldırıları engellemek için güvercinliklerin yakınına bekçiler konuşlandırılmıştır. Muharebeler bittiğinde hayatta kalabilenler çeşitli müzayedelerde iyi bir kâr olarak satılığa çıkarıldı.²⁵ Tüm savaşın belki de en yürek burkan olaylarından birisi de 8 Ekim 1914 sabahında Belçika Güvercin Teşkilatı'nın Komutanı Denuit' in, Almanların eline geçmemesi için Anvers'deki güvercinlikleri ateşe vermesidir. Dünya üzerindeki güvercinler arasında en değerlilerinden kabul edilen 2500 güvercin, gözleri yaşlarla dolu komutanın tuttuğu meşaleyle canlı canlı yanar.²⁶ Bir "baş" sembolü olarak nitelendirilen güvercinler, savaşın yarattığı kaotik atmosferin trajik bir ironisidir.

25 Pöppinghege, a.g.e., s. 121.

26 Cooper, a.g.e., s. 103.

KAYNAKÇA

Alkan, N. (2017). *NİLİ: Ortadoğu'da Casuslar Savaşı*. İstanbul: Kronik Kitap, 74-75.

Askerî Muhâbere Güvercinleri Nizamnâmesi. (1318). İstanbul: Dâire-i Askeriyye Matbaası, 2-9.

Cooper, J. (2000). *Animals in War*. London: Corgi Books.

George, I. ve Jones, R.L. (2006). *Animals at War*. Londra: Usborne Publishing.

Güllü, R.E. (2020). 19-20. Yüzyıllarda Avrupa'da ve Türkiye'de Askerî Posta Güvercini Kullanımı. *Bellekten*, 84(301), 1175-1218. Erişim adresi: <https://belleten.gov.tr/tam-metin/2832/tur> (29.01.2021)

Pöppinghege, R. (2014). *Tiere im Ersten Weltkrieg: Eine Kulturgeschichte*. Berlin: Rotbuch Verlag.

Simple History. (2018). *Carrier Pigeons (World War I)*. Erişim tarihi: 29.01.2021. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=2IeiBvx9zOs>

Suriano, M.A. (2017). *Animals in the Great War*. Bolonya: Associazione culturale Se.

Üneri, S. (2018). *İki kanat bir kuyruk, o da başına buyruk*. *Atlas Tarih Dergisi*. 51.sayı, 121.

I. DÜNYA SAVAŞINDA OSMANLI İMPARATORLUĞU VE İTTİFAK DEVLETLERİ PROPAGANDA POSTERLERİ ANALİZİ VE KULLANIM SEBEPLERİ

Arda TOPALAKÇI, 143658, 11/A

Osmanlı İmparatorluğunda 1. Dünya Savaşı Sırasında Propaganda Faaliyetleri

Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşına İttifak Devletleri yanında İtilaf devletlerine karşı çıktığında savaşta savaştan diğer tüm devletler gibi kendi askeri tertiplerinin yanında propaganda çabasını da başlatmıştır. Bu çabanın Osmanlıda da başlamasının ana sebeplerinden ve en önemli etkenlerinden biri ise İtilaf devletlerinin savaş sırasında Osmanlı da dahil olmak üzere İttifak devletlerini hedef alan propaganda kampanyalarına bir cevap vermek, bu kampanyalarla yerel bir çaba organize ederek mücadele etmektir. Durum her ne kadar böyle olsa da savaş sırasında Osmanlı Devleti savaştan diğer devletlerle karşılaştığında bu devletlerin kaynak veya ekonomik güç seviyesinin altındadır. Bu seviye farkı Osmanlı Devleti'ni diğer alanlarda kısıtladığı gibi Avrupa devletlerinin Propaganda kampanyaları ile yarışabilecek bir propaganda çabası tertip etme konusunda da ciddi derecede kısıtlamıştır. Buna rağmen Osmanlı Devleti içinde devlet tarafında veya sivil bir şekilde organize edilmiş propaganda çabasına katkıda bulunan organizasyonlar oluşumu görülmüştür. Bu organizasyonlara verilebilecek en iyi örneklerden biri Osmanlı Devleti tarafından da desteklenen Müdafaa-i Milliye Cemiyeti tarafından çıkarılan "Harb-i Umûmî Panoraması" başlıklı kitapçıklardır. Kitapçığın çıkarılma amacı ilk sayıda, "Osmanlı Devleti'nin de yer aldığı müttefik devletlerin savaştığı cephe hakkında doğru bilgiler vermek ve albüm satışlarından elde edilen gelirleri savaşmakta olan Türk askerlerine ulaştırmak" olarak belirtilmiştir. Osmanlı Devleti'nin bir diğer önemli propaganda başarısı ise Harbiye Nezareti tarafından yayımlanan

Harp Mecmuası'dır. (10) Mecmuanın ilk sayısı Kasım 1915'te (Teşrin-i Sâni 1331) yayımlanmıştır. Her sayının kapak sayfasında yıl ve sayı numarası yazılıdır. 15 günde bir yayımlanması planlanan mecmua, yaklaşık üç yıl çıkmaya devam ederek yayın hayatını Haziran 1918'e kadar sürdürmüştür. İlk sayıları düzenli bir şekilde çıksa da sonraki sayılarda birkaç aylık kesintiler olmuştur. Mecmuanın yayın hayatı 27. sayısı ile sona ermiştir.

Harp Mecmuası 1. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Harbiye Nezareti tarafından bizzat yürütülmüştür ve en önemli propaganda çabalarından biridir. Kendi başına İtilaf devletlerinin Osmanlı karşıtı propaganda ve karalama kampanyasına karşılık Harbiye Nezareti tarafından alınmış bir duruş ve bu negatif propaganda faaliyetlerine verilen bir

de tasvir edilen ana olay İngiliz Ordusunun teslim oluşudur. Çizimde İngiliz askerleri yaralı, zayıf ve düzensiz bir şekilde resmedilirken Osmanlı askerleri güçlü ve düzenli bir şekilde resmedilmiştir. Bu tasvir tarzının amaçladığı en önemli şeylerden biri düşman tarafı güçsüz göstererek postere bakanlarda cesaret ve güven duyguları uyandırmaktır. Posterde bir diğer göze batan detay ise posterin sol alt kısmında toplanmış olan tüfeklerdir. Bu tüfekler tahminen yenilgiye uğramış İngiliz ordusundan alınmıştır. Tüfeklerin resim içinde bulunmasının ama amacı İngiliz teslimiyetini temsil etmektir.

Osmanlı-Alman Müttefikliği ve İttifak Devletleri

Alt taraftaki kartpostal tasviri İttifak Devletleri arasındaki Müttefikliği ve silah arkadaşlığını temsil eder. Kartpostalın altında Almanca "Kardeşler halkı olmak istiyoruz" yazmaktadır. Kartpostalda soldan sağa sırasıyla bir Avusturya-Macaristan askeri, bir Osmanlı askeri ve bir Alman askeri resmedilmiştir. Askerlerden her biri kendi İmpara-

torluklarının bayraklarını tutmaktadır. Bu üç asker ortada klasik mimariye sahip, bel uzunluğunda ve etrafında süslemeler olan bir meşalenin üstünde el ele vermektedir. Üstünde iç içe geçmiş üç halka bulunan mermer sütun İttifak devletleri arasındaki müttefikliği temsil eder. Mermerin üstünde yanan ateş ise dekorasyonlarla beraber savaş ve galibiyeti temsil eder. Kartpostalın genel anlamda temsil ettiği şey ittifak ve kardeşlik sayesinde İttifak devletlerinin 1. Cihan Harbinde galibiyete ulaşacağıdır. Kartpostalda her ne kadar eskiden beri Osmanlı ve Avrupa kültürlerinde bulunan müttefiklik ve kardeşlik duygusu tasvir edilmiş olsa da 1. Dünya Savaşı katılan tüm devletlerin savaşa bakış açılarını sonsuz kadar değiştirmiştir. 1.Dünya savaşından önce (her ne kadar bu son yüzyılda yavaşça değişmeye başlamış olsa da) pek çok insanın savaş ve muharebelere bakış açısı yıkım ve ölümden ziyade gurur ve şandır. Savaştan önce pek çok insan savaşmayı süvari birlikleriyle beraber düşman hatlarına hücum etmek olarak görse de savaştan sonra savaşa gidip dönen askerlerin büyük kısmı sonsuz siperlerde ölmeyi ne gururlu ne de şanlı olarak görmektedir.

İttifak devletleri İtilaf devletleri ile karşılaştırıldığında, İtilaf devletlerinin aksine zorunluluk değil ancak gönüllükler neticesinde oluşmuştur. İttifak Devletleri'nin savaşa girme sebeplerinde ortak ve en önemlisi bu devletlerin hepsinin çıkarlarının itilaf devletleri tarafından baltalanmasıdır. Bulgaristan'ın savaşa ittifak devletleri tarafından katılmasının sebebi 1.Balkan Savaşı sırasında Osmanlı Devletinden aldığı ancak 2. Balkan Savaşında diğer balkan ülkelerine kaptırdığı toprakları bu balkan ülkelerinden geri almaktır. Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun ana katılma sebebi (aynı zamanda savaşın da resmi anlamda başlama sebebidir) Arşidük Franz Ferdinand'ın Saraybosna'da bir Sırp nasyonalist tarafından suikasta uğratılmasıdır. Bu suikastın ardından Sırbistan sorumlu tutulmuştur ve Sırların Avusturya-Macaristan tarafından verilen ultimatomu kabul etmemesiyle 1. Dünya Savaşı resmen başlamıştır. Tabiki de bu savaş mazeretinin arkasında yatan ana sebeplerden biri Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun Osmanlıdan tam anlamda yeni bağımsızlığını kazanmış balkanlarda daha fazla güç ve Nüfuza sahip olma amacıdır. Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun sınırları göz önünde bulundu-

bulduğunda nüfuz ve sınırlarını genişletebileceği tek yön de balkanlardır. Bunun sebebi balkanlar dışında sınırdış olduğu ülkelerin Rus Çarlığı, Romanya, İtalya ve Alman İmparatorluğu olmasıdır. Avusturya Macaristan imparatorluğunun tıpkı Osmanlı gibi iç bölünmüşlüğü de göz önünde bulundurulduğunda güçsüz ve küçük balkan devletleri dışında sınırdış olduğu ülkelerle uzun soluklu bir savaşı göze alamamaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu ve Alman İmparatorluğunun savaşa girme sebepleri ise silah arkadaşlarında biraz daha karmaşıktır. Alman İmparatorluğunun 1.Dünya savaşına girmesinin resmi sebebi Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile savaştan Önce de var olan ittifaklardır. Bunun altında yatan sebepler ise biraz daha farklıdır. Alman İmparatorluğu siyasi birliğini her ne kadar İtalya hariç diğer ülkelere göre yüzyıllar geç tamamlamış olsa da birliğini tamamladıktan sonra bu devletler seviyesine yetişmesi Almanya'nın yalnızca 40 yılını almıştır. Alman İmparatorluğu her ne kadar Britanya ya da Fransa gibi küresel Avrupa imparatorluklarının potansiyel ve endüstriyel gücüne sahip olsa da Almanyanın bu devletleri tam anlamıyla geçmek ve kendi küresel hegemonyasını oluşturmak için bu devletleri yolundan çekmelidir. Almanya ve Almanya'yı oluşturmuş militarist Prusya kültürü Almanya'nın bunu başarmasının tek

yolunun kan ve çelikten geçtiğini düşünmektedir. Alman İmparatorluğuna göre Avrupa'nın lideri konumuna gelmek ve diğer Avrupa devletlerinin hepsinde güçlü olmak Almanya'nın tezahür kaderidir. Almanya'nın savaşa girmekle peşinde olduğu şeyler sınırlarını genişletmek, yeni koloniler elde etmek ve Avrupa'nın tartışmasız süper gücü olmaktır.

Osmanlı'nın savaşa girme sebebi ise Almanların aksi yönünde bulunmaktadır. Osmanlı savaşa girmeden önceki yıllarda çok uzun süre Avrupa basını tarafından Avrupa'nın yaşlı ve hasta adamı olarak tasvir edilmiştir. Yaşlı adam tasviri her ne kadar bir dereceye kadar doğru olsa da (Osmanlı hanedanı ve devleti Avrupa'da varlığını kesintisiz yaklaşık 700 yıl sürdürmüş nadir devlet ve hanedanlıklardan biridir) hasta adam tasviri Avrupa'nın Osmanlıyı kötülemesinden başka bir gerçeklik taşımamaktadır. Osmanlı İmparatorluğu her ne kadar Avrupa'nın Milli İmparatorlukları kadar birleşmiş durumda olmasa da Asya'da ve Afrika'da bulunan diğer devletler göz önüne alındığında Osmanlı halen güçlü, en azından bağımsızlığına sahip durumdadır. Osmanlı'nın savaşa asıl girme sebeplerinden en önemlisi ise geçmiş yıllarda kaybettiği toprakları geri almaktır. Osmanlı İmparatorluğu da (tıpkı Bulgaristan gibi) Balkan savaşlarında ciddi anlamda toprak kaybetmiştir. Burada Osmanlı'nın Bulgaristan'dan ana farkı ise Bulgaristan'ın kaybettiği toprakları 1. Balkan Savaşlarında (1912-1913) Osmanlı'dan almış olmasıdır. Osmanlı ise tamamen kendi topraklarını kaybetmiştir. Eğer balkanların Osmanlı'nın kuruluşundan beri Osmanlı yönetiminde olduğu da göz önünde bulundurulsa Balkan Savaşlarında verilen toprak kayıplarının Osmanlı'da ne kadar önemli bir etkiye sahip olduğu anlaşılabilir. Balkanların yanında Osmanlı'nın bir diğer amacı da kendi topraklarına göz dikmiş durumda olan Britanya ve Fransız devletlerinden korunmaktır. Bu savaşı kazanmak Osmanlı'nın kendi sınırlarında bulunan Mısır gibi Avrupa kolonilerini geri almasının yanında İngiliz ve Fransız sömürge tehdidinin altından da kalkması anlamına gelmektedir. Bütün bunların yanında savaşa katılan tüm ülkelerin ortak hataları ise savaşı fazla zayıfa almalıdır. 1.Dünya savaşı sonunda milyonlarca insan ölecek, kaybeden imparatorluklar yıkılacak ve kazanan imparatorluklar da dağılma sürecine girecektir. Osmanlı devletinin

savaşa girerken göz önünde bulundurmadiğı en önemli şey de budur. Savaşa girmek ve savaşı kazanmanın ödülleri her ne kadar Osmanlı imparatorluğu için önemli olsa da savaşa girerken Avrupa'nın diğer devletleriyle girilecek uzun soluklu bir harbin Osmanlı Devleti'nin kırılgan yapısına ne derecede etkileri olabileceğı göz önünde bulundurulmamıştır. Osmanlı-İttifak devletleri müttefikliğini gösteren propaganda posterlerinin ana amacı posterleri görenlere müttefik ülkelerin gücünü ve güvenilebilir olduğunu tasvir etmektedir. Savaş döneminde savaşan ülkelerin özellikle de 1.Dünya Savaşı gibi savaşlarda beraberinde savaşılan ülkelere güvenebilmek, askerlerin silah arkadaşı olma ihtimali olan ama farklı din ve dinlere sahip olan insanlara muharebe alanlarında güvenebileceklerini bilmeleri gerekmektedir.

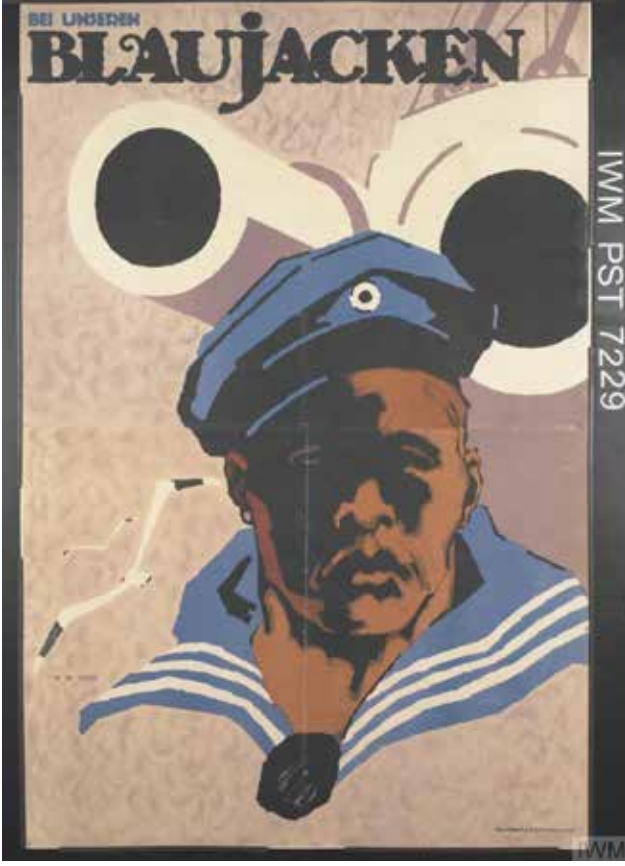
Alman İmparatorluğunda 1.Dünya Savaşı Sırasında Propaganda Faaliyetleri

Alman İmparatorluğunun savaşa girerken propaganda bakış açısından ana problemleri Osmanlı'ninkilerden farklıdır. Almanya savaşa girdiğinde askere alma hızında ciddi problemler yaşamamış, askeri ekipman tedariki açısından hiçbir rakibinin gerisine düşmemiştir. Ayrıca, savaşa girildiğinde Almanya'nın nüfusu tüm Avrupa halkları arasında eğitim açısından en eğitimliler arasında yer almaktadır ve bu da savaşın başında Alman propaganda çaba ve kampanyasının siviller tarafından yürütülmesi konusunda bir problem yaşanmadığı anlamına gelmektedir. Savaş başladığında Almanya'daki sosyalist, monarşist ve nasyonalist gruplar savaşı desteklemekte, Alman soylular Kayser'e sadakat konusunda problemler yaşamamaktadır. Almanya savaşa girdiğinde halk desteğı açısından zaten diğer devletlerle karşılaştırıldığında en iyi durumlardan birine sahiptir. Bunun pek çok sebebi arasında verilebileceklerden biri de Alman İmparatorluğunun ordu geleneklerine bağlılığı ve Prusya Krallığından getirdiğı militarist geleneklerdir.

Alman İmparatorluğunun propaganda faaliyetleri ve halk desteğı ile ilgili problemleri savaşın başından ziyade savaş başladıktan sonra başlar. Bu konuda ilk darbe Alman ordusunun Fransa'yı işgal uğruna Belçika tarafsızlığını ihlal edip Belçika'ya girmesidir. Almanların tarafsız devletlere karşı uyguladıkları bu tür düşmanca politikalar

Alman halkının savaş konusundaki görüşlerini etkiler, savaşta Alman halkının gözünde oluşmuş Almanya'nın savunmacı tarafta bulunduğu ve savaşmakta haklı olduğu fikrini zedeler. Almanya'nın bunun karşısında izlediğı strateji "Burgfrieden" in ideolojileştirilmesidir. Burgfrieden konsept olarak orta çağda, Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğu içinde bulunan bir yasadır. Yasanın amacı belirli bir dönem için bir senyör ve bu senyörün topraklarında kişisel kavga ve tartışmaların yasaklanmasıdır. Bu konseptin 1.Dünya Savaşı Almayasındaki uygulamasını ise ülke içinde dağılmakta olan ve gittikçe savaşa destekleri azalan politik grupların yeniden savaş başındaki gibi fikren birleştirilmeye çalışılmasıdır. Almanya'nın savaşta bir diğer problemi ise savaştaki en ağır yükü taşıyan ülke olmasıdır. Almanya her ne kadar Osmanlı ve Avusturya-Macaristan gibi müttefiklere sahip olsa da savaşın başından itibaren doğu sınırında Ruslarla, batı sınırında ise Fransız ve İngilizlerle mücadele vermektedir. Bu iki cephede savaşmak ve savaştığı güçlü ülkeler de göz önünde bulundurulduğunda Almanya diğer savaşçı devletlere göre daha çok asker ve ekipman kaybeder. Bu kayıpların yanında Almanya'nın ağır endüstrisinin büyük kısmının da savaş çabası için kullanılmaya başlaması Alman ekonomisini ve beraberinde halkı moral ile savaşa karşı olan bakış açısını iyi etkilememektedir. Alman halkının morali ve savaşa bakış açısı, Almanya'nın savaş ilerledikçe artan asker ve ekipman ihtiyacı ile ters orantılıdır. Almanya'nın savaşın başından sonraki propaganda çabasının büyük kısmı da bu problemleri çözmeye yönelir. Tüm bunlarla beraber savaşın Almanya açısından en önemli olan batı cephesinin savaşın büyük kısmı neredeyse hiç ilerlemeden ağır kayıplar verdirilmesi de iki tarafın orduları için de ağır moral sorunlarına dönüşür. Alman propaganda çabası bu doğrultuda savaşın büyük kısmı insanları savaş ekonomisine yatırım yapmaya, askere katılmaya ve savaş ile Almanya'nın galibiyetine karşı olan inançlarını kaybetmemeye doğru itmeye çalışmıştır. Bunun yanında Almanyanın düşmanlarına karşı karalama kampanyaları ve Almanya'nın müttefiklerine karşı göz boyama kampanyaları da Alman propaganda çabasında önemli yet tutmuştur.

Alman İmparatorluk Donanması "Kaiserliche Marine"

Alman İmparatorluğu birleştiği andan itibaren Avrupa'daki Fransa ve Britanya gibi diğer emperyalist güçlere bir rakip olmuştur. Almanya her ne kadar ağır sanayi bakımından Avrupa'nın en gelişmiş devletlerinden biri olsa da ekonomisini küresel emperyalist güçlerini seviyesine taşıyabilmesi için ihtiyaç duyduğu şey denizaşın kolonilerdir. Almanya'nın denizaşın koloniler elde etmekten kuruluşundan 1.Dünya savaşının başına kadar vermiş olduğu mücadele her ne kadar takdire şayan olsa da Almanya'nın koloni imparatorluğunu bir İngiliz veya Fransız seviyesine

taşımakta yeterli olmamıştır. Kayser II. Wilhelm altında Alman İmparatorluğu tarafından denizaşın kolonilerin elde edilmesi ve elde edildikten sonra elde tutulabilmesi için en önemli faktörlerden birinin güçlü bahriye kuvvetine sahip olmak olduğu fark edilmiştir. Eğer Almanya'nın koloni ve küresel bir imparatorluk kurma yarışındaki hedeflerinden birinin Britanya İmparatorluğuna rakip bir seviyeye yükselmek olduğu da göz önünde bulundurulsa güçlü bir Alman donanmasının Almanya için önemi kolaylıkla anlaşılabilir. Sol tarafta bulunan poster Almanya'nın bahriye hırslarını adeta temsil eden bir posterdir. Posterde Almanca "Mavi ceketlerimizle" yazmaktadır. Mavi ceket Alman bahriye personeli için bir metafordur. Posterin amaçladığı şey Alman donanmasının propagandada kullanılarak hem donanmada görev almak için gönüllü olan insanların sayısını arttırmak hem de Almanya'nın kurulduktan sonra 40 yıl içinde hızla ancak takdire şayan bir şekilde kaliteyle kurduğu Alman donanmasını bir propaganda aracı olarak kullanarak posterini gören Almanlara gurur ve moral aşılaktır. Posterde resmedilmiş denizcinin arkasında ise muhtemelen dönemin denizcilik teknolojisi açısından harikalar olan dretnotlarına ait ağır toplar bulunmaktadır. Bu dretnotlar yani zırhlı savaş gemileri 1.Dünya Savaşı öncesi dönemde süregelmiş Alman-İngiliz donanma yarışının sonuçlarındandır. Bu yarış Almanya'nın kendi açık denizler donanmasının İngiliz donanmasına eş değer olması için başlattığı bir silahlanma yarışı olarak da görülebilir. Alman İmparatorluk donanması bu sebeplerden ötürü Almanya'nın denizaşın kolonilerinin yanı sıra Alman propaganda çabası için de kritik önem taşımaktadır.

Kaynakça

1. ÜNAL, Uğur. *Birinci Dünya Savaşı. Birinci Dünya Savaşı. İstanbul, Türkiye : Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017.*
2. *Imperial War Museums. [Çevrimiçi] 2020. https://www.iwm.org.uk/collections.*
3. Parrott-Sheffer, Chelsey. *Encyclopedia Britannica. Britannica Web Sitesi. [Çevrimiçi] 2008. https://www.britannica.com/biography/Henry-Kissinger/additional-info#history.*
4. Brose, Eric. *International Encyclopedia of the First World War. Arms Race prior to 1914, Armament Policy. [Çevrimiçi] 8 Ekim 2014. https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/arms_race_prior_to_1914_armament_policy.*
5. *The Historical Archives of the Sacred Congregation of Propaganda. Roach, Kevin J. 1968, The Journal of Pacific History, s. 171-174.*
6. Jowett, Garth S. *Propaganda & Persuasion. Montana, ABD : SAGE Publications, 2019.*
7. *Britannica, The Editors of Encyclopaedia. Britannica Encyclopedia. Thomas Nast. [Çevrimiçi] 20 Temmuz 1998. https://www.britannica.com/biography/Thomas-Nast/additional-info#history.*
8. *Dimensions of illiteracy, 1750–1850. SCHOFFIELD, R. S. 1973, Explorations in Economic History, s. 437-454.*
9. *Savaş ve Propaganda: Birinci Dünya Savaşı'nda Alman Propagandası. Kaşığıuşun, Ali. 2014, International Journal of History, s. 157-176.*
10. *Nezareti, Osmanlı Harbiye. Harp Mecmuası 1.Sayı. İstanbul, Osmanlı İmparatorluğu : Osmanlı Harbiye Nezareti, 1915.*
11. *Ortaylı, İlber. Birinci Harp'te Çanakkale Savunması: Büyük Direniş Gelibolu'da Başladı. 2020, Atlas Tarih, S. Online Dergi. https://www.atlasdergisi.com/gundem/buyuk-direnis-gelibolu-da-basladi.html*
12. *Guettel, Jens-Uwe. German Expansionism, Imperial Liberalism and the United States, 1776–1945. Cambridge : Cambridge University Press, 2010.*
13. *Ray, Michael. Britannica Encyclopedia. Balkan Wars. [Çevrimiçi] 1 Ekim 2020. https://www.britannica.com/topic/Balkan-Wars.*
14. *Peşte'de 18 Mart Coşkusu. İşcen, Yetkin. 2014, Türk-Macar Dostluk Derneği, s. Online Dergi. http://www.turkmacar.org.tr/peste-de-18-mart-coskusu/*
15. *Stein, Oliver. German Soldiers in the Ottoman Empire, 1914-1918. Making War Mapping Europe. https://www.mwme.eu/essays/germanottoman/_Stein_German_Soldiers_O_Emp/index.html.*
16. *Ther, Vanessa. Propaganda at Home (Germany). International Encyclopedia of the First World War. 8 Ekim 2014. https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/propaganda_at_home_germany*
17. *Krumeich, Gerd. Burgfrieden/Union Sacrée. International Encyclopedia of the First World War. 11 Ekim 2016.*
18. *Çeşitli. Financing War with War Bonds. German Federal Archives, Google Arts and Culture, 2021. https://artsandculture.google.com/culturalinstitute/beta/exhibit/QLLu76RI*
19. *Kelly, Patrick J. Tirpitz and the Imperial German Navy. Indiana, ABD : Indiana University Press, 2011.*
20. *Royde-Smith, John Graham. World War 1, Britannica Encyclopedia. [Çevrimiçi] 2020. https://www.britannica.com/event/World-War-I*
21. *Cornwall, Mark. International Encyclopedia of the First World War. Propaganda at Home (Austria-Hungary). [Çevrimiçi] 25 Nisan 2019. https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/propaganda_at_home_austria-hungary.*
22. *Scheer, Tamara. International Encyclopedia of the First World War. War Surveillance Office (Austria-Hungary). [Çevrimiçi] 4 Nisan 2018. https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/war_surveillance_office_austria-hungary.*
23. *Pogány, Ágnes. International Encyclopedia of the First World War. War Finance (Austria-Hungary). [Çevrimiçi] 8 Ekim 2014. https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/war_finance_austria-hungary.*
24. *BÜYÜK OSMANLI ORDUSUNUN MUKADDES BAŞKUMANDANI V. SULTAN MEHMED HAN HAZRETLERİ / HARP MECMUASI*
25. *HARP MECMUASI SAYI 4, YIL 1, (SAYFA 7-8)*

KARAYİP KORSANLARI

Batur USLUCA, 143624, 11/E

Tutarlı olarak gişe rekorları kıran film serisi "Karayip Korsanları" erken 18. yy' da Atlantik ticareti üzerinde terör estiren ürkütücü korsan kişilikleri gülünç ve cana yakın karakterler olarak popüler kültüre kazanmıştır, ancak gerçekte korsanların akibeti mutlu bir son değildir.

Neden Karayipler?

Karayipler Amerikan kıtasına giren/çıkan neredeyse bütün ticaretin geçtiği doğal limanlarıyla, tropik adaların oluşturduğu bir merkezdir. Örneğin Porto Riko'nun çevirisi "zengin liman"dır. Bu sebepten dolayı tıpkı Venedik'in Doğu Akdeniz ticaretinde söz sahibi olmak için yüzyıllarca Kıbrıs ve Girit adalarına tutunması gibi Batı Avrupalı kolonici devletler de Karayipler'in tek sahibi olmak için uzun mücadeleler vermişlerdir.

Neden 1710lar?

18. yy merkantilist ekonominin bittiği yüzyıldır. Merkantilist ekonomi Yeni Dünya'nın egzotik mallarının sömürülüp Avrupa kıtasında sıfır veya sınırlı işlem gördükten sonra satılmasıdır. Şeker ve tütün direkt tüketirken pamuk kısmen işlenir, altın ve gümüş dolaysız gelir sağlar. 1715'te İspanyol Veraset Savaşı'nın sona ermesiyle İngiltere'nin desteklediği İspanyol ticaretini bölen korsanlar meteliksiz ve amaçsız kalır. Korsanlık yapmak için izinleri yoktur ama boş durmak için fazlayıdır.

Benjamin Hornigold, Bahamalar'daki Nassau Adası'nı bir üs olarak seçip korsanlığa başlar. Sevgilisinin ailesine kendini kabul ettirmek için zenginlik arayışına giren Sam

Bellamy ve onun başarısından etkilenip bir ortaklığa giren Paulsgrave Williams da korsanlığa yatırım yapar. 23 Temmuz 1715'te İspanyol Kolonileri'nden altın ve gümüş dolu hazine filosu anakaraya yol alır. Fırtınaya yakalanıp batır ve İspanyol İmparatorluğu'nu batmaya yaklaştıır. Jamaika Valisi Hamilton bunu fırsat bilip, korsan, varlıklı köle ve şeker kamışı plantasyonu sahibi Henry Jennings'e, hazineyi yağmalayan korsanları yağmalamasını önerir, bu macerada kendisine Charles Vane adında sadist bir sorgucu edinir. İspanyol Amerikası'na ayak basıp, hazineyi geri toplamak için kurulan kampı soyup rütbeli askerleri öldürürler. Bunun üzerine savaştan kaçınmak isteyen İngiltere'nin Jennings ve Vali Hamilton için tutuklama emri birkaç

ay sonra Karayipler'e varır. Nassau'ya Anne Bonny adında bir kadın ve kocası da varır. Edward Thatch, Hornigold'un mürettebatına katılır. Bir kaçak olan Jennings adaya vardığı anda bir liderlik çatışması başlatır ve adadan Hornigold'un gemisini çalarak ayrılır. Batmış hazineden pay bulamayan Sam Bellamy ve Paulsgrave Williams ilk defa bir İngiliz tüccar gemisine saldırır. Sonra ikili, güven kazanmak amacıyla Jennings için silahlı bir Fransız gemisine saldırır, birlikte ikinci gemilerini soyduktan sonra Jennings'in hazinesini çalıp yelken açarlar. Jennings kandırılmış halde Nassau'ya geri döndüğünde Hornigold tansiyonu düşürecek bir konuşma yapar. Ada hakkında vizyonunu paylaşmasıyla Nassau Korsan Cumhuriyeti kurulur. Her türlü yağma eşit olarak paylaşılacak, çoğunluğun rızasıyla cezalar verilecek, demokratik bir karar sonucu kaptanlar görevden alınabilecektir. Ayrıca adada kölelik olmayacaktır ve pek çok eski köle korsan olacaktır.

İngiliz gemilerinin avlanmasının yaygınlaşmasına rağmen ülkesine ihanet etmemekte kararlı kalan Hornigold, gördüğü her gemiyi soyan Bellamy'nin gölgesinde kalıp, demokratik bir şekilde kaptanlığını kaybeder. Korsanlar başarılarıyla cesaretleri artan korsanlar köle gemilerini de avlamaya başlar. Bu gelişme dünya ekonomisini tehdit ettiği gibi Londralı köle ve plantasyon sahibi zengin parlamento üyelerini de çileden çıkarır. Bellamy ve siyahilerin de bulunduğu mürettebatının "Whydah" adında devasa bir köle gemisini almasıyla İngiliz Palamentosu Karayipler'deki korsan varlığını kazınması için Kaptan Woods Rogers'ı görevlendirdi. 26 Nisan 1717'de gemisi karaya çarpar ve Bellamy ölür. Edward Thatch sifilis hastası olur, kendini tabancalarla süsler, sakalına maytap takar ve "Karasakal" adını alır. Rogers'ın korsanları bölmede nihai fikri bir af bildirgesidir. Hornigold, Nassau'ya gelen İngiliz temsilciyle anlaşmaya çalışır. Jennings teklifi kabul eder ve Vane isyana teşvikten tutuklanır. Vane'in tutuklanması Hornigold'a kalan en küçük güven kırıntısını ortadan kaldırır. Vane adadan kaçır ve kendi gemisiyle denizdeki sivil tüccarlara terör estirir. Adanın umutsuz vaka olduğuna karar verilince temsilci Kaptan Pearse New York'a kaçır ve Vane Nassau'yu devralır. Williams adadan kalıcı olarak ayrılır. Karasakal, yağmaladığı malları Kuzay Karolina valisine ucuzdan satar.

Rogers emrine atanan bir filotillaıyla

adayı ablukaya alır, Vane teklif olma teklifine bir gemiyi ateşe verip Rogers'ın üzerine sürmekle cevap verir. Rogers, Nassau Valisi atanır ve Hornigold'u, Vane'i avlamaya gönderir. Vane, Fransız Tacı'nın finanse ettiği bir gemiye ulaşır. Geminin üstün ateş gücünden korkup kaçmasıyla mürettebatı, kaptanı görevden men eder. Eşi Anne Bonny'ı satan Jack Rachem, kaptan olur fakat karsını geri alamaz ve kaçarlar. Karasakal takipçisinin zor durumundan yararlanmaya çalışıp çıkmayacağı bir çatışmaya girer. Karasakalın ölmeden 5 kurşun ve 20 kılıç darbesi aldığı söylenir. Sağkolu "Kara Sezar" gemiyi barutla beraber havaya uçurmayı deneyip başarısız olur. Vane idam edilir, Jennings plantasyon sahibi olarak emekliye ayrılır. Williams korsanlığa Doğu Afrika'da devam eder, Hornigold'un tekrar korsanlığa başladığı rivayet edilir fakat kendisi ortadan kaybolur. Bonny ve Rachem yakalandığında Jack saklanmayı deneyip başarısız olur fakat Anne Bonny hamile olduğu gerekçesiyle idam edilmez.

Bu şekilde işsizlik ve şöhret arayışı içinde 1 yıl içinde yeni dünya ticaretini neredeyse iflas ettiren korsan efsaneleri, Nassau Korsan Cumhuriyeti'yle birlikte tarihe karışır.

Kaynakça:

1. *Post Spanish Succession Period* - <https://goldenageofpiracy.org>
2. *Cod: A Biography of the Fish that Changed the World* – Mark Kurlansky
3. *Raiders and Rebels: The Golden Age of Piracy* – Frank Sherry
4. *Villians of All Nations: Atlantic Pirates in the Golden Age* – Marcus Rediker
5. *The Last Days of Blackbeard* – Smithsonian Magazine
6. *Symbiosis: Trade and the British Empire* – Kenneth Morgan
7. "The Lost Pirate Kingdom"
8. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Edward_Teach.jpg
9. <https://sunrisenaturalsales.wordpress.com/territory/simple-caribbean-map/>

KÖSEM SULTAN

Miray AKTAN, 132089, 11/R

Kösem Mahpeyker Sultan, tahmini olarak 1590 yılında doğmuştur. Ölene kadar Osmanlı Devleti'nin yönetiminde önemli bir rol almıştır. Halk arasında Kösem ismi ile nam salmıştır. Anlamı, koyun sürüsünün önünde giden koçu temsil eder. Saray'da ise Mahpeyker denirmiş nedeni ise, pürüzsüz güzel bir cilde sahip olduğunu belirtmek içindir. Kendisinin doğduğu yer ve etnik kökeni hala bir gizem içindedir.

Kendisi Osmanlı döneminin en erken ölen ancak en güçlü; validelerinden, sultanlarından ve yöneticilerinden biridir. Dönemin genç padişahı olan Sultan I. Ahmed'e takdim edilmiş, aşık bir çift olmuşlardır. Sultan I. Ahmed'in hasekisi olmuş, sonraki yıllarda ise, taht varisi olarak erkek çocuk doğurduğu için daha da öne çıkmıştır. Kösem Sultan'ın güzelliği adeta Afrodite'ye benzetilirmiş, bu güzelliğinin yanında kurnaz ve birçok konuda yetenekli olan Sultan I. Ahmet'in ikinci veya üçüncü hasekisi olmasına rağmen asla onun gözünden düşmemiştir. Venedik elçisi Simon Cantarini'nin yazdıklarından; "Güzel, kurnaz, birçok yeteneği olan, mükemmel şarkı söyleyen, I. Ahmed'in çok sevdiği, ama devlet işlerini konuşmayacak kadar dikkatli davranıldığı bir haseki" sözleri ile aslında Kösem Sultan'ın gelecekte bulunacağı eylemleri

hakkında bir ipucu vermektedir. I. Ahmed'in ölümcül humma hastalığına tutulması üzerine, oğullarını saltanata hazırlama yolunda çeşitli faaliyetlere girişmiştir.

Kösem Sultan'ın devlet işleyişinde, gerçekleştirmesine yardım ettiği en büyük yenilik kardeş katliamını önlemek için Ekber ve Erşed siteminin getirilmesidir. Ekber ve Erşed sistemi, padişah seçiminde daha önceki gibi güçlü ve yetkin olan şehzadeyi değil, şehzadelerin yaşça en büyüğü ve bilgisinden yana yapılı; diğer şehzadeler öldürülmez. Kösem'in bu sistemi bu kadar çok savunmasının nedeni ise, kendi şehzadelerinin öldürülmesini istememesidir. Fakat bu sistem, çok daha kötü sonuçlar doğurmuştur. Sistem şehzadelerin sancağa çıkmasını engeller, şehzadeler odalarına kapatılarak, bütün dünya ile ilişkileri kesilmiştir. "Lala'lar" tarafından iyi bir eğitim görememişler ve sonuç olarak bütün gelişmelerden mahrum bırakılmışlardır. Hatta bazıları bu zor koşullar altında akli dengesini kaybetmiştir. Yeteri kadar eğitim alamadıkları için Osmanlı Devleti yönetim ve diplomatik açıdan zayıf kalmıştır. Böylece sultanlar ve valideler yönetimde eskisinden çok daha fazla söz sahibi olmuştur.

Dönemin sıkıntılarında biri olan, isyanlar ve ayaklanmalar yüzünden devletin otoritesi, zorbarların ayaklarının altına alınmıştır. Bir gün, zorbarlar Babüssade (Saadet Kapısı) önünde ulema ve kapı kullarını tehdit ederler ve iktidarı ele geçirdiklerinde ilk önce Kösem Sultan'dan başlayacaklarını belirtirler. Bunun üzerine, Kösem Sultan ruhsal bir düşüş, bir çöküntü içine girer ve bu tepkiler ilerde Kösem Sultan'ın eylemlerini yönlendirir.

Kösem sultan, doğrudan saltanatı yöneten bir valide değildi onun yerine oğullarını yönlendirerek, saltanatı yönetmiştir. Taht sahibi olan Sultan İbrahim, annesini devlet işlerine çok dahil etmemeye çalışmıştır. Öyle ki, bunun farkında olan Kösem Sultan, Sultan İbrahim'in gözden düşmesine çok fazla tepki gösterememiştir. Sonraki zamanlarda, Sultan İbrahim tahttan indirilir ve yerine Şehzade IV. Mehmed getirilir. Sultan İbrahim'i hücrelerden birine kendi elleriyle hapseder, kilidine kurşun döktürür ve oğlunun katline göz yumar. IV. Mehmed'in tahta çıkması, Kösem Sultan'ın devlet işlerinde gücünü geri toplamasına ve güçlenmesine yol açar. Sonuç olarak Kösem Sultan dört padişah döneminde en etkili kişi olduğu için o dönem herkes ona "vâlîde-i muazzama" demiştir.

Kösem'in dönemindeki bir diğer nokta ise; rüşvettir. Devletin güvenliliği için validelelere adanan "paşmaklık" hasırların gelirleri ile; ağaların, ulemanın ve dalkavukların olumsuz seslerini susturuyordu. Kösem aldığı rüşvet ve hediyelerle sandığı dolduruyor sonrasında askerin başındakilerine ulemaya dağıtıyordu. Her ne kadarda devletin otoritesinde bir parçalanmaya götürse de, kısa süreliğine devletin güvenliğini sağlıyordu.

Dünyanın birçok yerinde kraliçeler yönetime yön verdiği gibi Osmanlı'da da valideler, sultanlar yani; kadınlar yön vermiştir. Kösem

Sultan bulunduğu dönem ve bazı talihsizlikler yüzünden ömrünü tam olarak tamamlayamamıştır ve bir saray baskını sırasında Kuşçu Mehmed'in kordonu ile boğularak öldürülmüştür.

KAYNAKÇA

"Mahpeyker Kösem Sultan'ın Hikayesi Nedir? Kösem Sultan Kimdir?" *Sözcü Gazetesi*, 13 Nov. 2015, www.sozcu.com.tr/2015/gunun-icinden/gercekte-kosem-sultan-kimdir-iste-mahpeyker-valide-sultani-hayati-982932/.

Ortaylı, İ. (2011a), *Kösem Sultan Kadınlar Saltanatı Ondan Sorulurdu. Atlas Tarih*, (8): 44-52.

Dakdevir, Elif. "Kösem Sultan Kimdir? Ekber Ve Erşed Sistemine Etkisi: Ders: Tarih." *Ders*, 29 Nov. 2019, derstarih.com/kosem-sultan/.

https://www.sozcu.com.tr/spor/futbol/bremer-sv-bayern-munih-macinda-tarihi-skor-6613774/?utm_source=dahafazla_haber&utm_medium=free&utm_campaign=dahafazlahaber

<https://www.internethaber.com/kosem-sultan-kimdir-nasil-oldu-evlat-katili-kosemin-olay-hayati-1571451h.htm>

YENİ DOĞAN GÜNEŞ

Gülce Selin GEREK, 132193, 10/P

Geçtiğimiz yıl kaç kişi Patıgan bayramını kutladı? Peki ya Koçagan? Bu bayramların ne olduğunu biliyor muyuz? Kaçımız isimlerini daha önceden duydu? Yukarıda söylediğim bayramlar unutulmuş Türk bayramlarından. Bu yazımda da unutulmuş başka bir Türk bayramından söz edeceğim.

Bayramımızın ismi Nardugan. "Yeni doğan güneş" anlamına gelmektedir. Türkler, Güneş'e mitolojide 'Nar' ismini vermişlerdir. Türk atasözlerindeki 'Nar gibi yanıyor', 'Nar gibi kızardı' sözleri aslında 'Güneş gibi yanıyor veya kızardı' anlamındadır. Türkler'e göre güneşin doğuşu, yeni yıl döngüsü olarak kabul edilmiştir. Yılın en uzun gecesi ve kış gündönümü gecesi olan 21 Aralık'ta kutlanır. Türkler eskiden beri 22 Aralık'ta gündüzün geceyi yenmesini bir zafer olarak nitelendirmiş ve bu zaferi akşam ağacı altında kutlamışlardır. Eski güneşi simgeleyen bu gecede Kuzey Yarım Küre'de günler kıaldıkça küçülür ve 22 Aralık'ta kış gündönümü ölür. Karanlık ve kötü güçler tarafından mağlup edildiğine inanılır. 23 Aralık'ta yeni güneş doğar. Nardugan Bayramı aslında Güneş'in doğuşu bayramıdır.

bağlanması bu Türk geleneğinden gelmektedir.

Bu Türk bayramının kültürleri etkilediğine inanan birçok tarihçi vardır. Bunlardan birisi Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'dır. Muazzez İlmiye Çığ, bu günkü Noel bayramının kökenlerinin, Türk kültür ve geleneklerinden esinlendiğini savunmuştur.

Bu derece köklü bir kültürümüz varken buna sahip çıkmamamız gerçekten çok üzücü. Kültürümüzü korumak ve yaşatmak, milli bilincimizi geliştirmek ve ilerletmek açısından çok önemlidir. Milli duyguları olmayan bir ulus ayakta kalamaz. Bu nedenle biz Türk gençleri kültürümüzü ve tarihimizi okuyup araştırmalı ve ona sahip çıkmalıyız. Çevremizdeki diğer insanları da bilgilendirmeliyiz. Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün de dediği gibi "Kültür, zeminle orantılıdır. O zemin milletin seçiyesidir."

Kaynakça

- <https://en.wikipedia.org/wiki/Nardoqan>
- <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/turklerde-nardugan-bayrami-nedir-ayaz-ata-kimdir-hayat-aga-ci-nedir-322575h.htm>
- <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/yasam-haberleri/yilbasinin-kokeni-nardugan-bayrami/>
- <https://www.cnnturk.com/yasam/yilbasinin-kokeni-nardugan-bayrami>
- <https://www.milliyet.com.tr/gundem/yilbasinin-kokeni-nardugan-bayrami-6105715>
- <https://www.avrupagazete.co.uk/noel-baba-diye-bizlere-yutturulanin-asli-ayaz-ata-ve-nardugan-makale,260889.html>

Türkler, 22 Aralık öncesinde bu bayrama hazırlanmak için temizlik yapar, yeni ve temiz elbiseler giyerlerdi. Tannı Ülgen'e sunulmak üzere armağan hazırlanır ve en yüksek tepede akşam ağacı altında dualar ederek armağanlarını sunarlardı. Törene, bölgenin en bilge ve yaşlı kişisi en görkemli elbiselerini giyerek liderlik

ederdi. Bu yaşlı ve bilge kişiye verilen ad Türk toplumlarında farklı adlarla anılsa da genel yargı Ayaz Ata denildiğidir. Ayaz Ata'nın yaşlı olmasından dolayı torunu yaşında bir kız ona yardımcı olurdu. Bu kız ise Kar Kız olarak isimlendirilirdi. Bu törende önceden bezler hazırlanır ve tören sırasında akşam ağacına bağlarlardı. Bu bezler veya ipler genelde koyun/keçi yününden yapılırdı. Bu bezlerde motif olarak da hayat ağacı işlenirdi. Türklerdeki bu gelenek, İslamiyet'in kabulünden sonra da devam etmiştir. Önemli insanların mezarlarına veya bu mezarların yakınındaki ağaçlara bezler

PATRONA HALİL İSYANI -HAMAMDAN SARAYA YOLCULUĞU-

Murat Deniz ÇELİK, 143622, 11/E

Patrona Halil İsyanı, Pasarofça Muahedesi (1718) itibariyle takribi on iki sene süren Lale Devri'ndeki sözde sulh ve sükûnet ortamının sonunu getiren ve 1730 senesinde cereyan eden ayaklanmadır. 28 Eylül - 25 Kasım 1730 tarihleri arasında Osmanlı'nın gündeminde kalan bu ayaklanma neticesinde; padişah değişikliğine gidilmiş, sadrazam da dâhil pek çok devlet görevlisinin hayatına mal olunmuş, İstanbul'a inşa edilen çeşitli sarayların ve köşklerin yıkılmasına neden olunmuştur. Etkisi derinden hissedilen ayaklanmaya genel itibariyle halk kitleleri katıldığı ve "ayaktakımı" olarak adlandırılan kesim destek verdiği için bir "halk devrimi" gibi gözükmeye rağmen Patrona Halil İsyanı, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme ve çöküş süreçleri içerisinde sıkça tekrarlanan iktidar mücadelesini, Avrupa'nın üstünlüğünü kabul ettikten sonra yapılmaya çalışılan yeniliklerin halk tarafından benimsenmediği takdirde ne denli tehlikeli olabileceğini ortaya koymaktadır. Makalede çoğunlukla İsyanın göz ardı edilen veya es geçilen nedenlerine odaklanılacağı

gibi gözü yükseklerde olan "basit bir mace-raperestin"¹ alt kademelerden sultana direktif verdiği bir konuma yükselişine de değinilecektir. Bu doğrultuda Horpeşteli Patrona Halil'in hayatı eşliğinde, 18. asrın ilk yarısında yaşanan Lale Devri'nin sonlarına doğru İstanbul'un sosyokültürel vaziyeti ve aynı dönemde Osmanlı'nın çöküntüye uğrayan iç yapısı aktarılacak; ayaklanmanın çıkmasındaki asıl sebepler, otorite boşluğunda önü kesilemeyen isyanın yayılması ve sonuçları irdelenecektir.

Sultan Üçüncü Murad devriyle başlayan reayadan askeriyeye geçiş, ilerleyen dönemlerde Osmanlı Devleti'ndeki yeniçeri ocağının düzenini bozmuş ve devletin askerî seferlerine olumsuz açıdan yansımalarına vesile olmuştur. Öyle ki, askerlik dışında başka bir meşgaleyle uğraşmaları yasak olan yeniçeriler; evlenmeye, ticaret yapmaya, çeşitli zanaatlarla ilgilenmeye başlamıştı. Halil İnalçık Hoca'nın ifadesiyle yeniçeriler şehirleşmiş ve "yerel sosyoekonomik hayata katılımlarıyla kent toplumunun bütüncül bir parçasını oluşturmaya" başlamışlardı.² Bu husus dikkate alınırca süreç içerisinde yeniçerilerin halkı temsil eden bir kuruma dönüştüğü müşahede edilir.³ Osmanlı'nın dış siyasette izlediği izolasyon politikası ve Avrupa'yı küçük gören tavırları, çağı yakalamasına olanak vermemiş ve imparatorluğun maliyesini zora sokmuştu. Uzun süren savaşlar ve dönem içerisinde halktan alınan ağır vergiler, homurdanmaların artmasına ve isyan teşebbüslerine neden olmaktadır. Telaklik, kayıkcılık, tüccarlık gibi bilumum esnaflıkla meşgul olan yeniçeriler⁴ halkın durumunu görmekte ve çektiği sıkıntılara şahitlik

1 Taner Timur, *Osmanlı Çalışmaları, İlk Feodalizmden Yarı Sömürge Ekonomisine*, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 1996, s.126.

2 Yaşar Burak Uslu, *Sona Yaklaşırken Yeniçeri Düzeni: Yeniçeri Nişanı Sökülmez*, Atlas Tarih Dergisi, S.53, İstanbul, 2018, s.58.

3 Melih Şabanoğlu, *Sultan II. Osman Vakası: İlk Padişah Katli, Dönüşüm Acısı*, Röp. Baki Tezcan, Atlas Tarih Dergisi, S.64, İstanbul, 2020, s.47.

4 Reşad Ekrem Koçu, *Yeniçeriler*, Doğan Kitap, 5. Baskı, İstanbul, 2019, s.299.

etmekteydiler. Halktan hemen her kesimin uğrak noktalarından kahvehanelerde ve hamamlarda devletin bozulmuş maliyesi sıkça tartışılmakta ve çözüm olarak fikir önerileri getirilmekteydi. 18. asrın başına kadar süreç devam etmiş, mevcut sorunlar ve tartışmalar katlanarak artmıştı. Arnautluk'un (günümüzde Yunanistan) Horpeşte Kasabası'nda doğan Patrona Halil, tam da sıkıntıların o zamana kadar görülmemiş düzeyde olduğu bir zamanda dünyaya gelmiştir.

Evela ele alınması gereken konu, ihtilalinden önce Arnaut Halil'e "Patrona" lakabının hangi kasıttan verildiğidir. Donanma içerisindeki Kaptanıderyanın kullandığı sancak gemilerinden ilkinde "Kapudâne", ikincisine "Patrona", üçüncüsüne ise "Riyâle" adı verilir.⁵ Patrona Kalyonunun mürettebatında belirli süre çalışan Halil, bundan mütevellit "Patrona" lakabıyla anılmaktaydı. Gençliğinde denizcilikle uğraşan Patrona; hırslı, gözü yükseklerde olan bir leventti. Bir keresinde gemideki askerleri galeyana getirerek giriştiği isyanda yakalanmış ancak sonradan salıverilmişti. Olayın ardından denizcilik işini bıraktı ve başka işlerle uğraşmaya başladı. Akabinde Yeniçeri Ocağı'nda 17. Orta mensubu olarak göreve geldi lakin Niş'te ve Vidin'de çıkan ayaklanmalara katılarak hakkında infaz hükmü çıkartıldı. İki vakada da şansı yaver giden Patrona, paçayı yırtarak gizlice Payitahta geçmesini bildi.⁶ İstanbul'da bulunduğu süre zarfında çeşitli işlerde vakit harcadı, bir dönem tellak olarak Beyazıt Hamamı'nda çalışması yakın çevresinde ün yapmasına ve konuşmacı yeteneği sayesinde esnaf üzerinde söz sahibi olmasına olanak tanıdı. Halktan kesimlerle sağlanan bu yakınlık ve kazanılan küçük çaplı ünler yeniçerilerin dikkatini çekmiş ve ayaklanma esnasında tıpkı kendileri gibi yeniçeri olan Patrona Halil ve eclafına katılmalarına vesile olmuştur.⁷ Aynı dönemde, Şark cephesinde İran'la yapılan muharebelerden istenilen sonuçların alınamaması, üstüne üstlük Veziriazam İbrahim Paşa'nın İran'la gizli sulh yapma peşinde olduğu dedikoduları, İstanbul'daki gayri memnunların kin ve öfke alevini harmanlayan körük görevi görmüştü.⁸

Bilhassa Pasarofça Muahedesinin (1718) imzalanacağı dönemden itibaren sadrazamlık makamında bulunan, görevde kaldığı süre zarfına Türk yazar ve vakanüvisleri tarafından "Lale Devri" adının bahşedildiği bir sükûnet(!) dönemi yaşatan İbrahim Paşa; 1730 ihtilalinin baş mümessillerindendir.⁹ Sadaretinin ilk dönemlerinde devlet içerisinde ciddi iktisadi, kültürel, sosyal ve ilmi alanlarda yenileşme çabaları sarf eden İbrahim Paşa, ilk Türk matbaasının açılması, Batılı anlamda kimyasal ilaç tedavisi (aşı) uygulayan hekim sınıfının oluşturulması gibi devrim niteliğindeki yeniliklerin de öncüsü konumundaydı. İlaveten Türk yapı sanatının güzel eserlerinden sayılan saraylar, yalılar, köşkler imar ettirmişti.¹⁰ Görüldüğü üzere bahsi geçen yeniliklerde devlet erkânı ve yakınındakiler asıl rolü oynarken, yenileşme bir halk hareketi neticesinde doğmamıştır.¹¹ Şüphesiz yapılan dönüşümler ve geliştirme adına atılan adımlar belli bir sürenin ardından lükse kaçtı; devlet hazinesinde israfa sebep oldu.¹² Harp masrafları ve vergilerle maddi sıkıntıdaki aşağı ve orta tabaka halk, günden güne fakirleştiğinden yanı başında yapılan gösterişe kinle bakacak, modern çağın Avrupai gelişmelerini takip edecek ahvali kendisinde bulamayacaktı.¹³ Elbet ki halkın derdi son dönemlerinde iyice "çırağan eğlenceleri" ile "helva sohbetleri" ne dalmış, zevküsefa içerisindeki İbrahim Paşa ve yarânı tarafından işitilmedi. Neticede ekseni laikliğe kaydığı iddia edilen yenilikler, ileriki asırlar için devletin çeşitli alanlardaki yetersiz alt yapısına kaynak teşkil etse de kapıya dayanmış ayaklanmada ihtilalcilerin, kurulduğu günden bu yana İslami yönetim anlayışını muhafaza eden Osmanlı'da, devlet erkânını dine ihanetle suçlamalarına; İstanbul halkının ise Saray-ı Hümayun kapısına asılan Sancak-ı Şerif altına sığınacakları yerde "beş altı nefer baldırı çıplak ve eclafının peşine takılması" na vesile olmuştur.¹⁴

Şüphesiz bu noktada, ihtilalin çıkmasına ön ayak olan ve keyfi idare döneminden pay kapma peşindeki devlet büyüklerine parantez açmak gerekir. Tarihte hiçbir ihtilal yoktur ki tek başına halkçı güçler

5 İdris Bostan, *Riyâle*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.35, İstanbul, 2008, ss.141-142.

6 Abdülkadir Özcan, *Patrona İsyanı*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.34, İstanbul, 2007, s.189.

7 Koçu, *a.g.e.*, s.299.

8 Koçu, *a.g.e.*, ss.296-297.

9 Timur, *a.g.e.*, ss.125-126.

10 Koçu, *a.g.e.*, s.295.

11 Tufan Gündüz, *Osmanlı Tarihi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, ss.385-388.

12 Özcan, *a.g.m.*, s.189.

13 Koçu, *a.g.e.*, ss.298-299.

14 Koçu, *a.g.e.*, ss.298-303.

tarafından çıkarılsın, aşağı tabakanın tek başına işbirliğiyle etki alanı genişletilebilsin. Mutlak surette gereken, tarihsel dönemlerde kısmı değişikliklere uğramakla birlikte, devletin siyasetinde söz sahibi olan yönetici zümreye mensup simalar veyahut sosyoekonomik alanda rol oynayan sermayedarlar gibi otoritelerin, geniş halk kitlelerini yönlendirmesi ve harekete geçirmesidir. Ancak bahsi geçen koşullar sağlandığı takdirde bir ayaklanma tarihsel süreç içerisinde kalıcı mertebeye ulaşabilir. Nitekim 1730 ihtilali, Osmanlı Devleti içerisindeki iktidar çekişmesine, "siyaset sosyolojisi" açısından bir örnek teşkil etmektedir.¹⁵ Nevşehirli İbrahim Paşa'nın iktidarını sağlamlaştırmak adına rakiplerini, nüfuzlu ailelere mensup şahsiyetleri uzaklaştırması ve boşalan yüksek mevkilere kendi yakınlarından atamalar yapması politik gerilimi arttırmıştı.¹⁶ Sadrazamın iki damadı, şeceresi Köprülü ailesine uzanan Kaptanıderyâ Mustafa Paşa ile Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa arasında yaşanan rekabet bu gerilimin asıl nedenlerindendi. İbrahim Paşa'nın, küçük damadı konumundaki Mehmed Paşa'yı desteklemesi ve sadrazamlık makamına göz koyan Mustafa Paşa'nın vaziyeti idrak etmesi çatırdamaların başlangıcı olmuştu.¹⁷ Çeşitli kurumlara yaptığı bağışlarla taraftar toplamayı hesap eden Mustafa Paşa hedefine ulaşmak için birtakım entrikalar düzenlemiş öyle ki bir isyan tertiplemeye bile girişmişti. Önceden bir tanıdığı olan Horpeşteli Patrona Halil'i teşvik ederek isyanın hazırlığı görevini kendisine verdi.¹⁸ Lakin Mustafa Paşa'nın ikiyüzlü politikası daha sonrasında kendisinin Kaptanıderyâlık makamından azledilmesine, isyancılar ve ulemanın baskıları neticesinde Sultan III. Ahmed'in, kayınpederi İbrahim Paşa ve Sadaret Kethüdası Mehmed Paşa ile birlikte kendisini idam ettirmesine neden olmuştur.¹⁹

Lale Devri'ni kapayacak olan ihtilal, kapalı kapılar ardında gizli planların evvelden yapılmış olduğu, buhranlı günler geçiren şehir halkı içinse sonu hayal

- 15 Timur, *a.g.e.*, s.126.
 16 Özcan, *a.g.m.*, s.189.
 17 Özcan, *a.g.m.*, s.189.
 18 Timur, *a.g.e.*, s.126.
 19 Özcan, *a.g.m.*, s.190.

edilemez beklenmedik bir hadise olarak 28 Eylül 1730 Perşembe günü patlak verdi.

Aynı günün sabahında önceden planlanmış ve örgütlenmiş bir şekilde harekete geçen ihtilalciler, ilkin Büyük Kapalıçarşı'yı hedef bildi. Naralar atarak, ellerindeki kılıçları ve tuttukları bayrağı göstererek esnafa kepenk kapattırdılar; siftah yapmamış çarşı esnafını gerisin geri evine yolladılar. Erkânında fikir birliğine varamayan ve tereddüde düşen İbrahim Paşa, bir avuç "ipsiz hezele" olarak gördüğü Patrona Halil'i ve ayaktaşlarını ilk günden dağıtma fırsatını tepti.²⁰ Nitekim ertesi günün ilk ışıkları görüldüğünde gidişat tersine döndü. Evvela tersaneli, sonrasında yeniçeri, sipahiler derken askeriyenin birlikleri birer birer ihtilalcilere katıldı. Kısa sürede tüm İstanbul'a yayılan isyan dalgası başladığı günün ertesinde asilerin şehrin kontrolünü ele geçirmesine olanak verdi. Halkı yaşanan dehşet atmosferi altında sindirmek isteyen isyancılar, 29 Eylül günü bir fetva çıkarttı ve camiler ile mescitlerin kapatılması sağlandı. Ezan okunması ve ibadethanelere namaz için gelinmesi yasaklanan 1730 senesinin 29 Eylül Cuma günü, tarihlere "İstanbul'da fetihten buyana ezan okunmayan tek gün" olarak geçmiştir.²¹ Başta sadaret makamında bulunan Damat İbrahim Paşa'nın ve toplamda 37 devlet görevlisinin kellesi istenmiş, cesetleri teslim alınınca da asiler tarafından sokaklarda ibretiâlem için gezdirildi.²² Pek çok defa tekrar ettiği üzere, isyancılar istediklerini

20 Koçu, *a.g.e.*, s.302.

21 Koçu, *a.g.e.*, s.304.

22 Koçu, *a.g.e.*, s.305.

alınca tatmin olmadılar; otorite boşluğunun yarattığı serbest hareket tarzı gözlerinin hırs bürümesine neden oldu. Canlarının güvenliği için bizzat Sultan Ahmed Han'ın "kendisini" istediler. Bahane olarak da teslim edilen cesetlerin arasında İbrahim Paşa'nın olmadığını, onun yerine Sadrazamın kürkçübaşısının öldürüldüğünü ileri sürdüler.²³ Hiç tereddüt etmeden tahtından feragat eden Sultan Ahmed, yeğeni Şehzade Mahmud'u kendi eliyle tahtına oturttu, ona biat etti.

Süreç içerisinde İstanbul'daki birçok yapı zarar gördü, köşkler ve saraylar yağmalandı, mahallelere baskınlar düzenlendi. Böyle fırsatları ganimet sayan ihtilalin ayak takımının, pek çok tarihi eser ve sanatsal yapı ile birlikte devrin sembollerini barındıran "Sâdâbâd'daki 120'den fazla köşk ve kasrı" yıktığı kayıtlara geçmiştir.²⁴ Başlarda herhangi bir yetki veya devlet makamı almadan devletin yapısını denetlemeyi kafalarına koyan isyanın elebaşları, zaman geçtikçe birer birer yüksek mevkilere kondu. İbrahim Paşa döneminde yaptırılan debdebeli saraylara, konaklara çıktılar. Yaklaşık bir ay boyunca Patrona Halil, sık sık Etmeydanı karargâhından ayrılıp silahlı vaziyette emrindeki neferleriyle Padişahın huzuruna varıp isteklerde bulunmaktaydı. Gerçekleşen "devrim" in ardından ilk on dört gün boyunca bütün dükkânların kapalı kalması sıkıntıdaki esnafın işini zorlaştırmış üstüne üstlük her geceyi yağmacıların baskınına uğrayacakları korkusuyla geçiren şehir halkı, ihtilalden zararlı çıktığını fark etmişti.²⁵ Bilahare zemini sallanmaya başlamış Yeniçeri Ocağı'ndaki disiplinsizlik ve düzensizlik 1730 isyanının ardından katlanarak artmıştı. Kapıkulu asker ocaklarının kayıtlarına birkaç gün içinde yüz binden fazla adamı yazdırdılar, ocağa giren başbozuk alaysızları ulufeye bağlattılar.²⁶ Çığırından çıkan ahvale yeniçeriler de şahitlik etmekte, halk kitlelerinde olduğu gibi kendi içlerinde hoşnutsuzluklarını dile getirmekteydiler. Hükümdarlık şerbetini tadan ve fazlasını isteyen Patrona ise padişaha "Sadaret Kaymakamlığı" görevine kendisinin getirilmesi gerektiğini ilettiler.²⁷ Otoritesini sağlamlaştırmak isteyen 1. Mahmud, nihayetinde asilerin ortadan kaldırılması gerektiğine hükmedip güvendiği adamlarına bir plan hazırlattı. 25 Kasım 1730'da

genel gündemli Divanhümayun toplantısı yapılacağını ve Patrona Halil ile birlikte tüm erkânını da davet edeceğini belirten Sultan, Halil'in onayını aldı.²⁸ Toplantı günü muhafızlarından ayrılan Patrona ve beraberinde getirdiği silahlı fedailerıyla yoldaşları, yapılan ani baskınla öldürüldü. İsyân ertesinde İstanbul sıkı bir denetim altına alınmış, ayaklanmaya sebep olan çoğu Arnavut asıllı asiler cezalandırılmış,²⁹ bundan gayri İstanbul hamamlarında Arnavutların çalışmaları yasak edilmiştir.³⁰

Sonuç olarak, kendi çıkarlarını ve yandaşlarının kazancını gözeterek Patrona Halil'in başlattığı isyan, bir halk devrimi niteliğinden uzaktır. Halil, yapılan yeniliklerden rahatsız olan yeniçeri kesiminin ve iktidar peşindeki saray adamlarının seçtiği bir kukla görevini üstlenmiştir. Lale Devrini sona erdiren ve pek çok devlet görevlisini hayatından eden Patrona Halil İsyanı, yapılan yeniliklerin saray adamlarına yaradıklarının, halk tarafından benimsenmediği takdirde bu yeniliklerin kalıcı olamayacağını kanıtlar.

28 Mehmet Münir Aktepe, *Patrona İsyanı (1730)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1958, s.174.

29 Özcan, *a.g.m.*, s.192.

30 Aktepe, *a.g.m.*, s.180.

KAYNAKÇA

Aktepe, M. M. (1958). *Patrona isyanı (1730)*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Bostan, İ. (2008). *Riyâle. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.35, 141-142.

Gündüz, T. (2012). *Osmanlı tarihi el kitabı. Grafiker Yayınları*.

Koçu, R. E. (2019). *Yeniçeriler (5. Baskı)*. Doğan Kitap.

Özcan, A. (2007). *Patrona isyanı. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.34, 189-192.

Şabanoğlu, M. (2020). *Sultan II. Osman vakası: İlk padişah katli, dönüşüm acısı*. (Röp. Baki Tezcan). *Atlas Tarih Dergisi*, S.64, 47.

Timur, T. (1996). *Osmanlı çalışmaları, ilkel feodalizmden yeni sömürge ekonomisine (2. Baskı) içinde (125-126)*. *İmge Kitabevi*.

Uslu, Y. B. (2018). *Sona yaklaşırken yeniçeri düzeni: Yeniçeri nişanı sökülmez! Atlas Tarih Dergisi*, S.53, 58. https://tr.wikipedia.org/wiki/Patrona_Halil_%C4%B0syan_%C4%B1

https://tr.wikipedia.org/wiki/Patrona_Halil_%C4%B0syan_%C4%B1#/media/Dosya:Jean-Baptiste_van_Mour_003.jpg

23 Özcan, *a.g.m.*, s.190.

24 Özcan, *a.g.m.*, s.191.

25 Koçu, *a.g.e.*, s.308.

26 Koçu, *a.g.e.*, s.307.

27 Özcan, *a.g.m.*, s.191.

PEARL HARBOR KOMPLOSU

Derin ENGÜR, 132538, 10/F

7 Aralık 1941: Japonya İmparatorluğu, Amerikan donanmasının Hawaii'deki Pearl Harbor Üssü'ne saldırı düzenledi ve II. Dünya Savaşı'nın en trajik olaylarından olan Hiroşima'ya ve Nagazaki'ye atom bombalarının atılmasına "neden oldu". Amerika sadece Japonya'nın saldırısına tepki mi vermişti? Yoksa yakın tarihte bir 11 Eylül günü ve sonrasında yaşananlar gibi, olayları kendi lehine kullanabilmek için manipüle etmiş ve aslında tam istediğini almış olabilir miydi?

1940'da Amerika Birleşik Devletleri'nde seçim oldu. Cumhuriyetçilerin adayı Wendell Wilkie Amerikan halkının savaşa karşı görüşünü bildiğinden "Hiçbir genç Amerikalıyı savaşa ölmesi için göndermeyeceğim." dedi. Seçilecek olan Franklin D. Roosevelt'in cevabı ise Amerikan kamuoyunun görüşüne rağmen hükümetin yaptığının özeti idi: "Ben de hiçbir genç Amerikalıyı savaşa ölmesi için göndermeyeceğim. Tabii gerekmedikçe."(1). İşin aslı şudur ki, Amerika Bir-

leşik Devletleri, Pearl Harbor'a olası bir saldırının gelmekte olduğunu çok önceden biliyordu. Bu yazıda, değerli yazar Erol Mütercimler'in "Siyasal Cinayetler" kitabından da yararlanarak, Pearl Harbor saldırısının arka planında olanları ve olası sonuçlarını değerlendirmeye çalışacağım.

Saldırdan önce 1932'de ve daha sonra 1938'de 152 uçakla olası bir Pearl Harbor saldırısının tatbikatları yapılmıştı. Roosevelt 1940'da Pearl Harbor'a donanmanın gönderilmesi emrini vermiş, buna "üssün uçak akını ve torpido saldırılarına karşı korunmasız olduğu" nedeniyle iki kez karşı çıkan Amiral Richardson'ı görevden alıp yerine Amiral Kimmel'i getirmiş ve böylece ABD ilk bariz "hata"sını yapmıştı.(2) Japon İmparatorluğu'nun üst düzey kurmayları, ABD'nin savaş gücü açısından kendilerinden çok daha üstün bir durumda olduğunun ve onları mağlup etmenin neredeyse imkânsız olduğunun farkındaydı. Yapabi-

lecekleri tek hamle ellerindeki sürpriz unsurunu, kısa zamanı etkili kullanıp ABD'ye hızlı bir şekilde saldırıp, onların gücünü olabildiğince etkisiz kılmaktı. 5 Kasım'da İmparatorluk Genel Karargâhı, bütün hazırlıkların Aralık ayı ortasına kadar tamamlanması emrini verdi ve büyük saldırı planı tamamlandı.

ABD'nin Pasifik'teki planı savunmaya dayanıyordu. Bu nedenle savaşa yol açacak davranışlardan kaçınma esas alınmıştı. İmparatorluk Karargâhı'nın tanıdığı süreye rağmen Japon saldırı filosu bütün hazırlıklarını Kasım ayı ortalarında tamamlamış ve harekete hazır hale gelmişti. 26 Kasım günü sabah 6'da hücum kuvveti komutanı Koramiral Nagumo komutasındaki filo hareket emri aldı, rotaları ise Pearl Harbor'dı. Bu açık bir saldırı emri değildi aslında. Amerikalılarla anlaşma sağlanması ihtimalinde filo hemen geri dönecekti ancak anlaşma ihtimali tamamen bir hayal olduğundan bu bir saldırı emri olarak da düşünülebilirdi. Filo; 6'sı uçak gemisi olmak üzere, 28 gemiden ve bu 6 uçak gemisindeki 414 tane uçaktan oluşuyordu. Bu 414 uçağın; 360'ı baskın için görevlendirilmiş, kalanı ise uçak gemilerinin savunulmasıyla yükümlendirilmişti. Filo sessizlik içinde ilerliyor ve telsiz susması kullanıyordu. Her ne kadar Amerikan telsiz dinleme servisleri bu numarayı anlasa da artık çok geçti. 1 Aralık'ta Japonya, ABD'ye savaş ilanını bildirdi.

Pearl Harbor aslında iyi kurgulanmış bir baskın da olsa, bu saldırıyı "komplo" yapan çok sayıda özelliği vardır. Öncelikle ABD'nin amirallerini henüz değiştirmiş olması ve yeni gelen Amiral Kimmel'in saldırı anında alanda değil, bir golf oyununun ortasında olduğu düşünülürse ABD'nin amiral seçimi çok net bir şekilde sorgulanacaktır ve komplonun arkasında Başkan Roosevelt'in payı akla gelecektir. ABD bu kritik saldırı öncesinde çok büyük "hatalar" yapmıştır. Amerikalılar aslında Japonya'nın donanma şifresini çözmüş ve 27 Kasım'da Pasifik'teki 4 askeri komutanlığı olası bir Japon saldırısı hakkında uyarmıştı ancak en riskli alandaki bölgeler Honolulu ve Filipinler uyarını ciddiye almamıştı. Amiral Kimmel ise Japon diplomatlarının yurtdışındaki bütün kod ve belgeleri imha etme emri aldığını öğrenmiş ama merkeze bildirme ihtiyacı duymamıştı. Böylece ikinci fırsat da değerlendirilememiş oldu. 6 Aralık'ta özel danışman Harry Hopkins ilk darbeyi vurmak yerine Japon saldırısına izin verilmesinin üzücü olduğunu belirttiğinde Roosevelt, "Hayır, biz bunu yapamayız. Biz demokratik ve barışçıl bir halkız." diye yanıtladı. Roosevelt'in sadece ilk aşamada iki yüz on bin sivilin ölümüne sebep olan atom bombaları düşünüldüğünde Amerika'nın "barışçıl ve demokratik" olduğunu unuttuğu akla gelebilir. 7 Aralık'ta saldırı Başkan'a bildirildiğinde verdiği cevap ise "Olamaz." oldu. 7 Aralık Pazar Günü'nün ilk saatlerinde Amerikan filosundaki gemilerde erlerin %97'si, subayların ise sadece %60'ı bulunmaktaydı.

Şimdi ise, 7 Aralık gününde kaçınılan fırsatlardan bahsedelim. Saat 03.42: Condor mayın gemisi subayı okyanusta bir periskop görür ve bunu üstlerine bil-

dirir. Okyanus taransa da bir şey bulunamaz ve yanlış alarm olarak kayda geçer. Oysaki denizaltı şüphesi doğrudur. Saat 04.42: Yeni bir denizaltı bildirilir ama karargâh önem vermez. Saat 06.30: Yeni bir denizaltı görülür ve batırılır, bu Japonların hepsi batırlacak olan 5 mini denizaltısından biridir. Bu olaya rağmen savaş alarmına geçilmemiştir ve bir önemli fırsat daha kaçırılmıştır. Saat 07.02: Oahu Adası'nın ucundaki radar istasyonu kapanmak üzeredir. Birden ekranda bir sürü nokta belirir. Bu sırada usta bir çavuş bir acemi ere radar eğitimi vermektedir ve bu nedenle Japonların tüm hava filosu tesadüfen fark edilir. Bu inanılmaz tesadüften yararlanılmamış ve bir fırsat daha kaçmıştır. Bundan 18 dakika sonra Karargâha "132 milde birçok uçak" uyarısı verilmiştir. Karargâhın cevabı ise, 7 Aralık sabahındaki ABD'nin tutumunu özetler şeklindedir: "Boş verin." Limandaki gemiler uyarılmalarına rağmen, hava saldırısına karşı savunmasız bir şekilde yana dizilmişler, uçaklar ise "sabotaj" ihtimaline karşı ortada toplanmış adeta açık hedef haline getirilmişlerdi.(3)

Sonuç olarak, 4,575 Amerikan askeri ve görevlisi, 68 sivil hayatını kaybederken; Amerikan filosunun, 8'i önemli savaş gemisi ve 5 uçak gemisiyle birlikte 19 gemisi batırılmış ve yaklaşık 350'ye yakın uçağı yok edilmiştir. Japon İmparatorluğu ise Pearl Harbor'da daha önce de bahsettiğim gibi 5 mini denizaltısını, 29 uçağını kaybederken; baskına katılan gemilerinden sadece Ushio, baskından sağ çıkabilmiştir. Japon güçlerinden 1 asker yakalanırken, 129 Japon askeri öldürülmüştür.(4) Sadece baskındaki fatura neredeyse 5,000 insanın hayatını kaybetmesi olurken Amerika kendini rahat toparlamış ve asil acı faturayı milyonlarca sivil ödemiştir.(5) Amerika bir ülkeye daha "barış ve demokrasi" getirerek savaşı kazanmış ve gelecekteki soğuk savaşa ilk adımlarını atmıştır.

KAYNAKÇA:

- (1): <https://www.youtube.com/channel/UCQLt-nn35UkyİpdBI4rdxDBw>
- (2): Erol Mütercimler, *Siyasal Cinayetler*" syf: 152
- (3): Erol Mütercimler, *Siyasal Cinayetler*" syf:153-159
- (4): <https://www.census.gov/history/pdf/pearl-harbor-fact-sheet-1.pdf>
- (5): https://en.wikipedia.org/wiki/Atomic_bombings_of_Hiroshima_and_Nagasaki
<https://www.univision.com/noticias/estados-unidos/el-despiadado-ataque-de-japon-a-pearl-harbor-la-tragedia-que-empujo-a-eeuu-a-entrar-de-lleeno-en-la-segunda-guerra-mundial-ataque-guerra-bombardeo-victimas-estados-unidos-japon-1941-fotos>

RÖNESANS DÖNEMİ VE OLAĞANÜSTÜ SANATI

Suzan R. HOFSTEDE, 121615, 10/S

Rönesans Dönemi, Avrupa için bir "altın çağın" başlangıcıdır. Bu "yeniden doğuş" akımı, ilk önce İtalya'da başlayıp sonradan tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Bu dönemde, "cehalet" ortadan kaldırılmaya ve "skolastik düşüncenin" yarattığı kasvetli baskıdan kurtulmaya çalışılmıştır. Bunun için bilime ve en çok da "sanata" önem verilmiştir.

Rönesans Dönemi'nin en sevdiğim yanı sanat... Bu sanat kavramını; müzik, resim, moda, mimari ve daha birçok başka estetik eseri kapsamaktadır. Sanatın gelişmesine katkıda bulunan pek çok önemli isim vardır. Bu kişiler hem sanat ile uğraşmışlardır hem de bilimsel faaliyetlere devam etmişlerdir. Bu nedenle, günümüzdeki hem bilimsel hem sanatsal gelişmelerin büyük bir bölümünü onlara borçluyuz.

• Resim

Dini baskının azalmasıyla birlikte hem bilim hem de sanat alanlarında çalışmalar daha rahat yapılabilmiştir. Bilimde anatominin gelişmesi, resim ve heykeltçilik konularına katkıda bulunmuştur. Örneğin Leonardo Da Vinci'nin "Son Akşam Yemeği" ya da "Mona Lisa" tablolarını tanımayan yoktur. Raffaello'nun (Raphael

Sanzio) "Atina Okulu" eseri de oldukça ünlüdür. Giotto, Michelangelo, Brueghel, Botticelli, Uccello Tiziano ve Ghiberti gibi daha birçok ünlü isim de Rönesans Dönemi'ne tab-

lolarıyla katkıda bulunanlar arasındadır.

• Heykeltçilik

Heykeltçilik, resim ve mimarinin gelişiminden etkilenmiştir. Heykeller sadece sokakları süslemekle kalmayıp yapılara da estetik görünüm sağlamaktadır. Rönesans Dönemi heykellerinde özellikle din ve mitoloji ön plandadır. Bu açıdan henüz tam olarak skolastik düşüncenin etkisinden çıkmadığı görülmektedir. Heykeltçilikle uğraşan en ünlü sanatçılar arasında Ghibert, Donatello ve Michelangelo bulunmaktadır.

• Müzik

15 ve 17. yüzyıllar arasında görülen Rönesans Dönemi'nde müzik de çok önemli bir yere sahiptir. Bu dönemin ilk bestecisi Dufay olarak kabul edilmektedir. İlk opera denemelerini yapmıştır ve çok sesli müziğe büyük bir katkıda bulunmuştur. Müziğin, heykeltçilikten ve mimariden etkilenilerek değiştiği düşünülmektedir.

Müziğin de gelişimi esnasında din baskısından ve skolastik düşünce etkisinden kurtulmaya başladığını görmekteyiz. Dini amaçlar dışında da müzik yapılmaya başlanmıştır ve "özgür düşünce ile yaratıcılık" ikilişi bir kez daha ön plana geçmiştir. Rönesans Dönemi'nin önemli bestecileri arasında Dufay, Monteverdi, Gesualdo, Gombert, Palestrina sayılabilir.

- **Mimari**

Rönesans Dönemi'nin göz alıcı mimari eserlerini de unutmamak gerek... Rönesans mimarisi, antik çağlardaki kültürün yeniden canlandırılması gerektiği fikri ile oluşmuştur. Eski Yunan ve Roma kültürleriyle sentezlenerek yapılan bu binalar gerçekten muhteşem görünmektedir. Rönesans mimarisinin kurucusu Flippo Brunelleschi olarak kabul edilmektedir.

Mimari eserlerde çoğunlukla taş ve mermer kullanılmıştır. Bu ortaya çıkan "yeni" mimari sadece dini yapılarda değil, daha pek çok farklı amaca hizmet eden binalarda da kullanılmıştır. Bu durum, "skolastik düşüncenin" etkisinden çıkıldığını göstermektedir. Rönesans Dönemi'nin en ünlü mimarları Michelangelo, Andrea Palladio, Donato Bramante, Flippo Brunelleschi ve Giorgio Vasari'dir. Bu dönemde inşa edilen birçok kütüphane, katedral, şato, saray ve müze vardır. Bu eserlerin büyük bir çoğunluğu İtalya'da bulunmaktadır.

- **Moda**

Bu döneme ait giysilere gerçekten bayılıyorum. Dönem filmlerinde de sıklıkla karşılaştığımız şık ve abartılı kıyafetler Rönesans ile başlamıştır. Karpuz kollara, kabank eteklere, kare şeklinde yakalara ve kadife kumaşlara hepimiz az çok aşinayız. Yeniliklerin çağı olan bu dönem modayı ciddi anlamda etkilemiştir. Kabank eteklere sahip bu muhteşem elbiseler sonradan bluz ve etek olarak ikiye bölünmüştür. Rönesans Dönemi'nde yaşamayı, sadece bu elbiseleri giyebilmek için bile olsa çok isterdim...

- **Edebiyat**

Rönesans edebiyatında "hümanizm" ön plandadır. İnsanların özgürlüğünü savunan bu akımı ilk Dante başlatmıştır. Sonradan Petrarca, Boccaccio, Cervantes, Tasso ve Ludvico Ariosto da bu akımın etkisiyle eserler yazmıştır.

Sonuç olarak, Rönesans Dönemi'nin yenilikçi, özgür düşünce akımı ve skolastik düşünceden kurtulma çabasıyla hem bilim, hem de sanat çok gelişmiştir. Günümüzün eserlerinin temelini, o dönemde ortaya çıkan yapıtlar ve eserler oluşturmaktadır. Özellikle resim, heykeltçilik, mimari, moda, edebiyat ve müzik gibi alanlarda önemli gelişmelerin temelini oluşturmuşlardır.

KAYNAKÇA

1- <https://ronesans-resim-sanati.nedir.org/> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

2- <https://www.tarihlisanat.com/ronesans/> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

3- <https://www.bilgiustam.com/ronesans-muzigi/> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

4- <https://www.yildizentegre.com/tr/agacin-izinde/yeniden-dogusun-mimariye-dokunusu-ronesans-donemi> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

5- <https://www.turkedebiyati.org/ronesans-edebiyati/> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

6- <https://edebiyatvesanatakademisi.com/heykel-sanat-uygarliklar/ronesans-nedir-ve-heykelciligini/19177> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

7- <https://onedio.com/haber/ronesans-in-bilmeniz-gereken-10-en-unlu-resmi-412394> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

8- <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/716814> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

9- http://nazkeskinn.blogspot.com/2013/02/moda-tarihi-ve-donemleri_14.html (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[1]

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Furun.n11.com%2Fhediye-lesya%2Fmona-lisa-tablosu-a4-a3-a2-a1-a0-kagit-ahsap-poster-P441530292&psig=AOvVaw17HOV2ilTppWoUxf0cWhIK&ust=1608698525444000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCLj8nrzj4O-0CFQAAAAAdAAAAABAK> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[2]

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Flistelist.com%2F7-maddede-ronesans%2F&psig=AOvVaw0i6g6gBCO2Os-3SaSuFU56&ust=1608665886900000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTC-Pi91srp3-0CFQAAAAAdAAAAABAD> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[3]

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.oxxo.com.tr%2Fblog%2Fheykeltiras-michelangelo%25E2%2580%-2599nun-4-unlu-heykeli&psig=AOvVaw1i-f5GO-EI4cEGX6uBkTTJF&ust=1608665786548000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCJ-Ce6J3p3-0CFQAAAAAdAAAAABAD> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[4]

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fkarnavalsanat.com%2Fblog%2Fgenel%2Fmuzik-tarihinde-barok-donem%2F&psig=AOvVaw2UmWsbFIDIRmA6i0ZISRI-v&ust=1608665369821000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCMCRiJbo3-0CFQAAAAAdAAAAABAD> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[5]

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fkarnavalsanat.com%2Fblog%2Fgenel%2Fmuzik-tarihinde-barok-donem%2F&psig=AOvVaw24Z2SL90nbvk20W549IZqr&ust=1608665056510000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCMDtm-MTm3-0CFQAAAAAdAAAAABAJ> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[6]

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Ftr.aliexpress.com%2Fitem%2F32382510831.html&psig=AOvVaw34FRx-MIkBlDVJqF7H3x5wc&ust=1608665197194000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCI-DHx4Xn3-0CFQAAAAAdAAAAABAJ> (Erişim tarihi: 21.12.2020)

[7]

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fkurumsalyonetim.org%2Fsilvil-toplum-bibliyografyasi-projesi%2F2419&psig=AOvVaw2ZT0NbRxKUDXLBfFA8IA-zu&ust=1609685551901000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCOis5prA_e0CFQAAAAAdAAAAABAJ (Erişim tarihi: 21.12.2020)

SESSİZ ÇIĞLIKLAR

Beren ÖZKÖK, 90037, 10/B

Sanat; bir toplumun tüm sosyal, kültürel, ekonomik ve dini yaşayışının somutlaşmış hali, bir nesneye yansıtılmış bir görüntüsüdür. Aynı bir ayna gibi sanatçı, kendini ve içinde yaşadığı toplumu eserine yansıtır. Bu eserler de yüzyıllar bile geçse bünyesinde barındırdığı tüm duyguları, düşünceleri, ruhu insanlığa geri yansıtır. Geçmişimizi görmemizi, o dönemin insanlarını anlamamızı ve bu süreçteki değişimin sebeplerini anlamamızı sağlar.

Edebiyat yazılı olabildiği gibi sözlü olarak da yapılabilir. Bir zamanlar, göçebe toplumlarda genellikle sözlü olarak yapılan edebiyatın bu şekilde yapılma sebebi bu toplumların okuma yazmalarının geç gelişmiş olmasıdır. Bunun nedeni ise yazılı kaynakların saklandığı kütüphanelerin olmamasıdır. Bu noktada geçmiş eserlerin, kültürün yaşayışına etkisi net bir şekilde ortaya koyulur.

İlk çağ uygarlıklarından özellikle de Antik Yunan'da bilim, sanat, felsefe ve edebiyat oldukça gelişmiştir. Bu uygarlığın Dünya bünyesinde kattığı kaynaklar karanlık Orta Çağ Avrupası'nda kimi zaman yakılarak yok edilmiş, kimi zaman gizliden gizliye okunmuştur. Bilgi sahibi insanlar kilisenin bu dönemdeki baskısıyla, cadı unvanı verilerek yakılmış, boğdurtulmuştur.

VENÜS'ÜN DOĞUŞU

Ancak bu yüzyıllar Dünya'nın her yerinde bu kadar cehalet, korku ve kargaşa içinde geçmemiştir. İslam Uygarlıkları, İlk Çağ uygarlıklarının bu eserlerinin çevirilerini yapmış, bu çevirileri İslam'a uygunluğundan bağımsız bir şekilde saklamış ve çalışmaları geliştirmiştir. Yeniçağ'da da Rönesans yani "yeniden doğuş" bu eserlerin, kültürlerin ticaret ve savaşlarla etkileşime girmesi ile mümkün olmuştur.

İslam Uygarlıkları tarafından İlk Çağ Avrupası'ndan alınıp çevirisi yapılan eserler bu sefer İslam Uygarlıklarından alınarak Avrupa dillerine çevrilmiş ve bu eserler tekrardan doğdukları topraklarda geri kazanılmışlardır. Bu, yazılı kaynakların önemi bir kere daha ortaya koyan tarihi bir gelişmedir. (12)

ATHENA OKULU

Rönesans'ta resim alanında birçok gelişme olmuştur. Bunlardan en önemlisi sanata perspektifin gelmesidir. Bu döneme kadar eserler 2 boyutlu şekilde yapılmışlardır. Ancak Rönesans ile birlikte sadece bilgiler yeniden doğmamış aynı zamanda yeni biçimler de, daha önce hiç görülmemelerine rağmen oluşmuştur.

ADEM'İN YARATILIŞI

16yy'da Rönesans resmi, İtalya dışında da popülerleşmeye başlamıştır. Rönesans'ın başlarında çeşitli sanatçılar önem kazanmış, bu akım bu bireyler sayesinde gelişmiştir. Bu isimlere örnek olarak Sandro Botticelli verilebilir. Venüs'ün Doğuşu ve İlbahar eserleri Rönesans'ın en önemlileri arasındaki yerlerini alır. Raphael de Athena Okulu adlı eseri ve birçok diğerleriyle öne çıkar. Michealangelo'nun kendini daha çok bir heykeltıraş olarak gördüğü düşünülse de Sistine Şapel'deki Son Hüküm ve Adem'in Yaratılışı gibi eserleri oluşturmuş ve Rönesans'a damgasını resim alanında da vurmuştur. (13)

SON HÜKÜM

İLKBAHAR

Rönesans heykelinin doğuşunun Lorenzo Ghiberti ile olduğu düşünülmektedir. Michelangelo da dönemin en önemli heykeltıraşlarındandır. Bernini ve Donatello da öyledir. Üç sanatçı da Davut heykeli yapmıştır. Bu heykellerdeki en önemli ayrıntı sanatçıların da ilahiyata bakışlarını ifade etmektedir. Michealangelo'nun Davut heykeli daha büyük boyutlarda ve ilahi gözüktür, ancak Bernini'nin eseri daha insansı ve daha dünyadan gözüktür. Donatello'nun Davut'u insan ölçülerindedir, mermerden yapılmıştır. Yapımına 1408'de başlanmıştır. 1 metre 91 cm yüksekliğindedir. Michealangelo'nunki 4,36-5,14 ölçülerindedir. 1501-1504 yılları arasında yapılmıştır. (14)

MICHELANGELO

BERNİNİ

DONATELLO

Rönesans'ta tüm sanat türleri gibi müzik de değişim göstermiştir. Rönesans müziğinin dönüm noktalarından biri 1501 yılında gerçekleşti. Bu zamana kadar müzik eserleri elle kopyalanmıştı ya da kulak ile öğrenilmişti. Ottaviano Petrucci adı verilen Venedikli basımcı polifonik müzik eserlerinin derlemesini yaptı. Bu sayede her ne kadar pahalı olsa da daha çok insan müzik ile tanıştı. Bu dönemde Viola de Gamba adlı yaylı enstrüman çıktı. Bu dönemde eserler daha çok dansa yönelik bir biçimde yazıldı. Yeniden doğuş ile birlikte Yunan Uygarlıklarının eserleri de incelendi ve sözcükler ve şiirlerle müzik ilişkisi daha yoğun hale geldi. Şarkı söyleyen bireyler ud ve benzeri enstrümanlarıyla kendilerine eşlik ederlerdi. (15)

Dans ve müzik hep iç içe olan kavramlardır. Her ikisi de bireylerin kendilerini hareketle ifade edişidir. Müzikte bu hareketlilik tellerle gerçekleşirken dansla vücutla gerçekleşir. Her ikisi de sergilenmekten çok sunulurlar. Bu yönleriyle heykellerden resimlerden ve yazılı eserlerden ayrılırlar. Bu özellikleri, toplumun katı kurallardan sıyrıldığına ve bir anlığına bile olsa kendilerini saf olarak ifade edişidir. Elbette ki danslar da şarkılar da öğrenilir ancak sunuş her seferinde diğerlerinden bağımsız, özgündür. Bu yönüyle dans da müzik de sunuluş anlarında oluşan bu özgün yapılanmaların çizdikleri yolda ilerler ve yeni koreografiler yeni müzik eserleri bu yapılanmaların halktan aldığı olumlu ya da olumsuz geri dönüte göre ilerler.

Rönesans'ta dans da müzikle birlikte gelişim göstermiştir. Rönesans'ta dans ikiye ayrılır: halk dansları ve kort dansları. Halk dansları herkes tarafından yapılabilmekteyken kort dansları tamamen eğlence, sanat ve sunum amaçlı olarak yapılır. Bu durum eğitimli dansçıları gerektirir. Rönesans dansları balolara benzer. Yavaş danslardan daha hızlılarına, iki kişilik olanlardan daire şeklinde bir grupta yapılanlara, danslar çok çeşitlilik gösterirdi. (16)

Mimari insanlığın yerleşik hayata geçişinden beri hayatlarımızda çok önemli yer tutmakta. İnsanlık ortaya çıktığında mağaralarda yaşamaya başladı ancak insanlar mağaralarından çıkıp tarımla uğraşan medeniyetler haline geldiklerinde yerleşik hayata geçiş oldu. Mimarının kökeni barınmadır, insanoğlu yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek, soğuktan ve hayvanlardan korunmak için kapalı alanlarda saklanmıştır. Medeniyetlerin gelişmesi ile birlikte mimari temel bir ihtiyacı karşılamayı da geçip insanda haz uyandıracak bir konuma gelmiştir.

Rönesans'a kadar da estetik anlamda gelişim sergilemiş ve sanat bu dönemde daha da gelişmiştir. Göğe yükselen ve kutsal hava estiren, geniş camları olan, altın yaldızlarıyla resimlerle ve verniklerle süslenmiş kiliseler, Katolik kilisesinin insanları kendi içine daha da çok çekmesini sağlamış onları dine daha da çok bağlamış, kilisenin bu dönemlerde yitirmekte olduğu ancak hala var olan gücünü ortaya koymuştur.

Duvarlarda ve girişlerdeki oymalı heykeller, tavanlara yapılan resimler, geniş kubbeler ve yüksek sütunlarıyla bu dönemin mimarisi süslü ve etkileyicidir. Bu dönemde büyük bahçeler, alanlar ve bunlara yerleştirilmiş büyük çeşmeler dikkat çeker. Bu büyüklük, özellikle de kiliselerde, insanların kendilerinin Tanrı karşısındaki küçüklüklerini fark etmesi amacıyla yapılmıştır.(17)

Kaynakça

Kitap: Wölflin, H. (2018). Rönesans ve Barok (1. Basım)
<https://www.britannica.com/art/Renaissance-art>

FOTOĞRAFLAR

1. <https://okanb.com/post/177088139956/the-school-of-athens>
2. <https://www.canvastar.com/sandro-botticelli-venus-un-dogusu>
3. <https://www.arhipo.com/tr-tr/adem-in-yaratilisi-michelangelo.html>
4. <https://www.tripsavvy.com/vatican-after-hours-tour-1548128>
5. <https://resimbiterken.wordpress.com/2014/08/07/sandro-botticellinin-la-primavera-eseri/>
6. <https://smarthistory.org/bemini-david-2/>
7. http://www.thecipher.com/viola_da_gamba_cipher-6.html
8. <http://leelaromanportfolio.weebly.com/dance-in-the-renaissance.html>
9. <https://myhousemylifebrazil.com/renaissance-dance-in-europe/>
10. <https://www.pikist.com/free-photo-xcdlo>
11. <https://www.pinterest.com/pin/320248223472248721/>

BİLGİ

12. <https://www.encyclopedia.com/arts/educational-magazines/renaissance-literature>
13. <http://www.essential-humanities.net/western-art/painting/renaissance/>
14. <https://courses.lumenlearning.com/boundless-arthistory/chapter/renaissance-sculpture/>
15. https://www.metmuseum.org/toah/hd/renm/hd_renm.htm
16. <https://courses.lumenlearning.com/music/chapter/renaissance-dances-e/>
17. <https://courses.lumenlearning.com/boundless-arthistory/chapter/renaissance-architecture/>

ZERDÜŞTLÜK TARİHİ

Atay Alp EMİR, 132450, 9/B

Zerdüştlük Dininin Yapısı

Zerdüştlük dini ilk ortaya çıktığında dünya genelindeki uygarlıklar ve devletlerde tek tanrı inancı, çok tanrı inancına nazaran yaygın değildi ve sadece "Ateizm", "Tengricilik" gibi tek bir kültüre hitap eden az sayıda tek tanrılı din vardı. Zerdüştlükten önce de İran topraklarında çok tanrılı bir din hüküm sürmekteydi, bundan dolayı Zerdüştlük, o zamanlar İran'daki çoklu tanrıculığa karşı çıkararak, tek tanrıculuk inancını ön plana çıkarmıştır.

Zerdüştlük ise tek tanrılı bir din olmasının yanında yine ender bir durum olan, düalist bir dindir de. Düalizmi tek kelime ile açıklamak gerekirse "ikicilik" diyebiliriz. Şimdi;

"Ama sen zerdüştlük hakkında tek tanrılı bir din dememiş miydin?" diyebilirsiniz, İslami yorumlara göre zerdüştlük tek tanrılı bir din olmasına rağmen sonradan düalist bir özellik kazanmıştır ama bu bir yorum ve tartışmaya kesinlikle açıktır. Burada asıl incelememiz gereken durum ise Zerdüştlük tek tanrılı bir din de olsa, anlam ve içerik olarak düalisttir, iki farklı tema ele alınır, "İyilik" ve "kötülük".

Zerdüşte göre dünyadaki kavganın felaketin sebebi de budur. Ana Tanrı Ahura Mazda'dır ve sıfatı "Aklın Gücüdür", bir tane de kötülük tanrısı vardır adı Ehri-men'dir (Bazı dillere Ahriman olarak çevrilmiştir.). Bu dine inananların, her zaman iyiyi seçmesi ve bu yolda ilerlemeleri gerekir.

Bakacak olursak diğer tek tanrılı dinlerle benzerliklerini bulduk bile; mesela İslam, Hristiyanlık ve başka dinlerde de görülen Şeytan ve Tanrı kavramları ve bunların arasında geçen savaş. Zerdüştlük dininde insanlar "aklı" "iyi" "doğru" "güzel" tarzı kavramları seçmeli ve kötülük ile mücadele etmeli, günümüzde de bu se-

naryo gerçekten çok tanıdık gelmekte. Aşağıdaki resimlerde Ehri-men ve Ahura Mazda'yı görmekteyiz.

Zerdüştlüğün felsefesi, ana fikri

Zerdüştlükte hesaplaşma yani ahiret inancı bulunmaktadır (Bu da yine diğer popüler tek tanrılı dinlerde rastladığımız bir durum). İnsanlar daha önce de değindiğim gibi Ahura Mazda'nın yolundan yani aklın ve iyiliğin yolundan ilerlemekte yükümlüdür. Bu dine inanlar, öldükten sonra dirilip Ahura Mazda'nın huzuruna çıkılacağı ve orada sorgulanacağına inanırlar. İlginç başka bir düşünce ise şudur ki, Zerdüştlük insanların dünyayı koruması gerektiğini düşünür ve dünyanın insan kalıntılarıyla bozulmaması gerektiğine inanırlar. Bu da çoğu tek tanrı inancında görülen mezar ve sonraki hayat ideolojilerine aykındır. Ölü bedenleri mezara defnetmezler ve doğanın bir parçası olması için bırakırlardı.

Doğal elementleri kutsal sayarlar ve bu elementler (su, toprak, hava, ateş) kirletilmekten korunur. Yani anlayacağınız doğa ve dünyayı korumaya çok önem verirler, çevreci bir dindir. Bu elementlerden biri olan ateş, ışık gibi görülür o yüzden ayınlar ve ibadet esnasında yanlarında ateş bulundurulardı ki aydınlığa yakın olsunlar.

Nietzsche'nin ağızından Zerdüştlük ve Zerdüştlükler

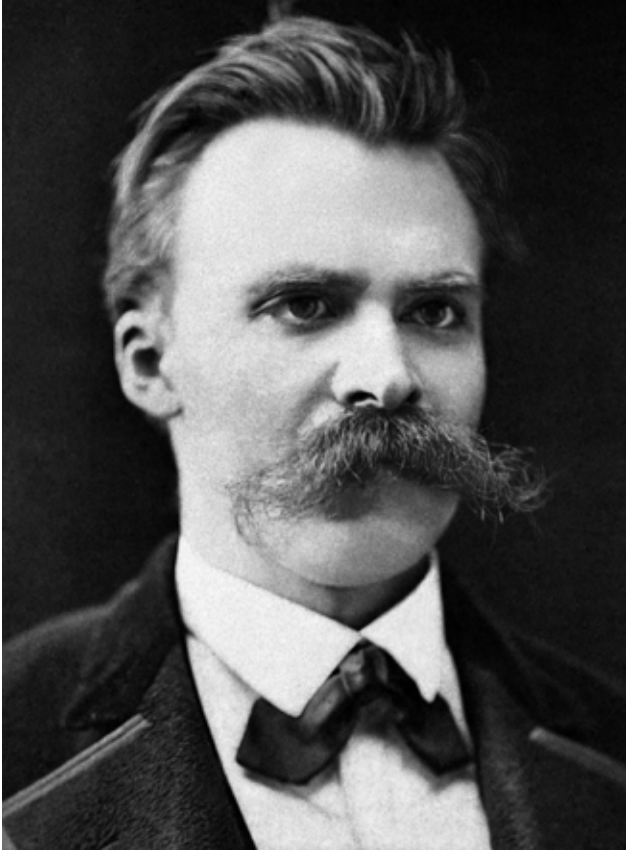
Zerdüştlük inancı çoğu yazar ve düşünürlerin de ilham kaynağı olmuştur, insanlar bu dini araştırmış, merak etmiş ve bazı yorumlarda bulunmuşlardır. Nietzsche ise "Böyle Buyurdu Zerdüştlük" kitabıyla insana dokunan ince sözler söylemiştir, bunlardan bazıları şunlardır:

" Zerdüştlük uyanmış, ne yapar şimdi uyuyanların arasında?"

Böyle Buyurdu, Zerdüşt Friedrich Nietzsche
Çok anlamlı bir sözdür ve ünlü filozof Nietzsche bu sözüyle Zerdüşt aydınlandı, artık bilinçli ve etrafında olanların farkında, akılcı etrafındakiler ise cahil ve her şeyden habersiz, demeye çalışmıştır. Aslında denilecek çok şey var ama özetle bu...

"Çünkü bence dürüstlük kadar değerli, dürüstlük kadar az bulunur şey yoktur."

Böyle Buyurdu Zerdüşt, Friedrich Nietzsche
Yine burada Zerdüştlerin en önemli unsurlarından biri "dürüstlük" e vurgu yapılmaktadır.

Bu kitaptaki bir sürü çarpıcı, ince aynı zamanda bir o kadar açık mesajların bulunduğu sözler vardır ve kanaatimce kesinlikle okunulması gereken kitaplardan birisidir.

Zerdüşt kimdir?

Zerdüşt ve Mazdeizm, zerdüştlük, tarihi hakkında günümüze o kadar az bilgi ulaşmıştır ki bazı kesimler Zerdüşt diye birinin olmadığını bile düşünür, onlara göre bu sadece bir efsaneden ibarettir ama çoğunluk Zerdüşt'ün yaşamış olduğu kanaatindedir çünkü zamanında böyle büyük etkilere neden olmuş bir din sadece efsaneler ve yalanlar üzerine kurulmuş olmaz.

Öte yandan Zerdüşt'ün yaşamış olduğunu düşünenler ise bu sefer yaşadığı bölge ve zaman dilimi hakkında kararsızlardır, bilim insanları ise M.Ö 6'nci yüzyılda yaşadığını öne sürmektedir ve ben de yazımda bu

bilgiyi ele alıyorum. Aynı zamanda net bir bilgi olmakla beraber Doğu İran ve çevresinde yaşadığı düşünülmektedir.

Zerdüşt'ün hikayesi de yine rivayetlere dayanmaktadır, bunlardan ilginç olan bir tanesini inceleyelim:

"Zerdüştü rivayetlerine göre Zerdüşt beş oğullu bir ailenin ortanca oğludur, üç kere evlenmiştir ve eşlerinden üçü de kendisinden çok yaşamışlardır. Ayrıca yine bu geleneklere göre Zerdüşt'ün anası on beş yaşında bir bakire iken, bir ışık huzmesinin ziyaretine uğrayarak hâmile kalmıştır. Babasının ismi Puruşaspa, anasının ismi ise Dughahova'dır."

Bu olaya bir çoğumuzun aşına olduğuna eminim. Hz. İsa ve annesi Meryem'in de buna çok benzer bir hikayesi vardı. İncil'e göre Hz. Meryem eşi olmayan bakire bir kadındı ama İsa'ya hamile kalmıştı. Bu durum Mazdeizm'in diğer kültürlerle olan etkileşimine ve diğer dinlere olan etkisine örnektir.

"Rivayetlere göre Zerdüşt 30 yaşında Peygamber olmuştur, diğer dinlerin Cebrail'ini tekabül eden Vohumenah, Zerdüşt'ün yanına gelerek ona dünyadan el çekmesini öğütlemiştir. Zerdüşt Vohumenah'tan sonra diğer bütün meleklerle de görüştüğünden sonra Ahura Mazda'nın huzuruna çıkmıştır. Ahura Mazda ile yaptığı görüşmeden sonra Zerdüşt, dinini yaymak için vaizlerine başlamıştır."

"Ahura Mazda ile yaptığı görüşmeden sonra elinde Avesta ile dönen Zerdüşt'e, batıl dinde olanlar eziyet etmek istemişlerse de Avestayı okuduğunda şeytanlar bile ondan aman dilemişlerdir. Zerdüşt yıllarca âriler içerisinde gezdikten sonra nihayet tekrar Bel'h'e dönmüştür. Bu sırada Bel'h'de Güştasb Şah hüküm sürmektedir. Şah, Zerdüşt tarafından dine davet edilir. Güştasb, bu teklifi, kendi ruhanileri ile Zerdüşt'ü birlikte imtihan ettikten sonra Zerdüşt'ün kazanması halinde kabul edeceğini bildirir. Zerdüşt bütün bilgileri yener. Ancak bu defa diğer bilginler Zerdüşt'ün sihirbaz olduğunu ileri sürerek onu zindana attırılar. Bu sırada şahın atı hastalanır ve memleketin bütün hekimlerinin gayretlerine rağmen iyileşmez. Zerdüşt ileri süreceği bazı şartların kabulü halinde hayvanı iyileştireceğini Şah'a bildirir. Şartlar, Şahın oğlunun ve karısının Zerdüşt'ün getirdiği dini kabul etmesi ve Zerdüşt'e hile yapıp onu sihirbaz gibi gösteren ruhanilerin öldürülmesidir. Bu sırada Şahın babası ile kardeşi de şiddetli bir hastalığa yakalanmışlardır. Zerdüşt Avesta'dan bir dua okuyarak bunları iyi eder. Kral Güştasb (Vistaspa) sözünü tutarak yeni dini kabul eder ve bu yeni din, böylece fütuhat sayesinde süratle yayılır."

Zerdüştlüğün diğer kültür ve inançlarla etkileşimi

Ben, bu yazıda çoğu tarihçi gibi Zerdüştlüğün M.Ö 6'nci yüzyılda ortaya çıktığını ele aldığımı söylemiştim. Bundan yaklaşık 100 yıl sonra M.Ö 515 yılında İran'da kurulan Pers İmparatorluğu Zerdüştlüğü resmi dini olarak kabul etmiştir. Pers İmparatorluğunun toprakları Bulgaristan'dan Pakistana kadar uzanıyordu. Aynı zamanda Dünya nüfusunun %5'i bu top-

Pers İmparatorluğunun yıkılışının ardından M.Ö 224 yılında kurulan İran tarihinin en önemli imparatorluklarından biri olan Sasaniler bölgeye hâkimiyet kurmuşlardır. Birçok yönüyle Sasani dönemi, Pers medeniyetinin en önemli başarılarına tanıklık etmiş ve İran'ın Müslümanlar tarafından fethedilmesi ve İslamlaşmasından önceki son büyük İran İmparatorluğu olmuştur. Yani Zerdüştlüğün neredeyse saf ve öz halini barındıran son devlet olmuşlardır (Zerdüştlük ve İslam birbirleriyle kültürel etkileşime girince bu değişecektir.)

raklarda yaşıyordu. Ulaşım ve haberleşme ne kadar günümüzden çok daha alt seviyede olsa da bu rakam böyle bir dinin yayılması için yeterli.

MÖ 331'de Büyük İskender İran'ı istila etti ve Büyük Kyros'un kurduğu Akhaemenid İmparatorluğu'na son verdi. Yeni bir Pers hanedanlığı yönetimi ele geçirmeye kadar İran toprakları beş yüz yıl boyunca başka imparatorlukların yönetiminde kaldı.

Sasanilerin yükselişi Roma İmparatorluğunun yıkılışına denk gelir. Kuruluş tarihinden yıkılışına kadar Bizans ile (Doğu Roma İmparatorluğu) mücadele veren ve zamanında Şam, Kudüs, Mısır gibi Bizanslılar için önemli olan bölgeleri ele geçiren Bizans'ı bozguna uğratan Sasani İmparatorluğunun yıkılışı 632 yılında kanlı rakipleri olan Bizanslılar tarafından değil Orta Doğudan gelen Arap orduları tarafından oldu.

Zerdüştlük İran kültürüne büyük bir egemenlik kurmuştur ve o kültürü komple etkilemiştir. Öyle ki Pers ve Sasani İmparatorluğunun yıkılışının ardından bölgeyi ele geçiren diğer İslam devletleri bu kültür tarafından ya asimile edilmişlerdir ya da bu kültürden büyük oranda etkilenmişlerdir.

Zerdüştlüğün diğer dinlere, kültürlere ve dünyaya etkisi

Mazdeizm kimilerine göre dünyadaki ilk tek tanrılı inanç olarak kabul edilmektedir ve diğer tek tanrı inancına sahip dinlerle de belki de bu durumdan ötürü benzerlik göstermektedir çünkü diğer dinler de bu dinin yapısı ve kültüründen etkilenmiştir.

Zerdüş'ten bahsettiğim bölümde değindiğim üzere annesi bakireyken hamile kalmıştır ve bu durum yine Hz. Meryem ile benzerlik göstermektedir öte yandan dinlerin yapılarını karşılaştırdığımızda ise İslam, Musevilik, Hristiyanlık ve daha nice tek tanrılı dinlerde görülen bir anlayışa sahiptir: Ahiret için yaşamak.

Zerdüştlük için iki tip varlık vardı, iyi ve kötü yani bunu sevap ve günah olarak ayırabiliriz. Sevapların günahlarından fazlaysa Cennete gidersin eğer değilse kötü bir insansın yani Cehenneme gidersin, o yüzden kişinin bu hayatta iyi birisi olması lazım ki cennete gitsin.

Aynı zamanda şeytan ve melek anlayışının da yine Zerdüştlükten geldiği başka bir örnektir. Kutsal kitap indirme durumu ise yine ilk Zerdüştlükte görülmektedir ve daha sonrasında diğer dinlerde de bu görülmüştür. Peygamber ve ona vahiy indirilmesi durumu da diğerleri gibi yine bu dinde mevcuttur.

Son olarak çoğu tek tanrılı inançların da ana maddeleri yine ilk Zerdüştlükte görülmektedir, bu maddeler:

- Ahura Mazda'ya ibadet
- Meleklerle saygı
- Şeytanlara lanet

İsimler değişse de mantık ve sistem hep aynı kalmaktadır.

İran'ın Müslümanlar tarafından işgali sonucunda Zerdüş'te dinine inananların büyük kısmı Hindistan'a gitmişlerdir, günümüzde de Zerdüş'tlerin büyük bir kısmı orada yaşamaktadır. İran'da kalan Zerdüş'tler, oraya yerleşen insanların kültürlerini etkilemeye yetmiştir. Günümüzde Zerdüş'tlük popülaritesini kaybetmiş olsa da zamanında diğer dinleri kökünden etkilemiş olduğundan aslında çoğu tek tanrı inancına sahip dinlerin içinde varlığını sürdürmektedir.

Kaynakça

1. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Zerd%C3%BC%C5%9Ft%C3%A7%C3%BCl%C3%Bck>
2. <https://www.birgun.net/haber/gitti-saman-geldi-zerdust-83701>
3. <https://onedio.com/haber/14-maddede-zerdust-kimdir-zerdustluk-tek-tannili-dinleri-nasil-etkilemistir--442554>
4. <https://www.sozcu.com.tr/2016/gunun-icinden/zerdust-kimdir-zerdustluk-nedir-nasil-ne-zaman-nerede-ortaya-cikmistir-1252475/#:~:text=650%20y%C4%B1llar%C4%B1%20aras%C4%B1nda%20Pers%20%C4%B0mparatorlu%C4%9Fu,yazd%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20d%C3%B6rtl%C3%Bcklerinin%20toplana%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Avesta'd%C4%B1r.>
5. <https://listelist.com/zerdustluk-ne-demek/>
6. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/21533/mod_resource/content/1/Cahit%20Can%20-%20Zerd%C3%BC%C5%9Ft%C3%A7%C3%BCl%C3%Bck

7. <https://www.kenanyelken.com/zerdustluk-ve-dinlere-etkisi>
8. <http://www.3sutun.com/say2/zerdust.html>
9. Hayvanlardan Tannılara Sapiens / Yuval Noah Harari
10. İşte böyle buyurdu Zerdüş't/ Friedrich Nietzsche
11. https://tr.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Nietzsche
12. <https://www.antbilgi.com/pers-mparatorlu-ve-kulturel-yapisi/>
13. https://www.tarihiolaylar.com/img/tarihiolaylar/tarihi_olaylar_peagon-jpg_608718847_1510903427.jpg

2021 TÜBİTAK BAŞARILARIMIZ

Bu yıl 51.si düzenlenen TÜBİTAK Liseler Arası Proje Yarışması'na Sosyal Bilimler alanında katılım sağlandı. Yarışmada TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi Sosyal Bilimler alanında Değerler Eğitimi dalında üçüncülük ödülünü aldı.

Değerler Eğitimi dalında **Kıvanç Batu BİLGEN** "Yapay Zekanın Davranışsal Yönelimi ve Yol Açabileceği Etik Problemler" adlı proje ile üçüncü oldu.

Sosyal Bilimler alanında hazırlanan diğer TÜBİTAK projeleri aşağıda belirtilmiştir.

Sosyoloji TÜBİTAK Projeleri;

1. 12/T sınıfından 111227 numaralı **Öykü GÖKTUĞ** isimli öğrencimizin "Benim organım, senin hayatın" konulu TÜBİTAK projesine, öğretmenimiz **Özge AZAPÇI** rehberlik etmiştir. Öğrencimizin projesi bölge finallerine kalmıştır.

2. 11/C sınıfından 132241 numaralı **Elif CANDAN** isimli öğrencimizin "Serebral Palsili Çocuğa Sahip Annelerin Depresyona Yakınlığının Analizi" konulu TÜBİTAK projesine, öğretmenimiz **Özge AZAPÇI** rehberlik etmiştir.

3. 11/A sınıfından 143616 numaralı **Deniz ERGÜN** isimli öğrencimizin "COVID 19 Pandemisinin" 14-19 yaş aralığında yer alan ergenlerin üzerinde yarattığı etkilerin "aile ilişkilerine" ve "günlük hayat rutinlerine" yansımaları konulu TÜBİTAK projesine, öğretmenimiz **Müge DÖLEK** rehberlik etmiştir.

4. 11/Z sınıfından 111215 numaralı **Ece-naz TÜRE** ile 153737 numaralı **Doğa AKIN** isimli öğrencilerimizin "Pandemi Sürecinde Evcil Hayvan Sahibi Olup Olmamanın Bireylerin Duygu Durumları Üzerindeki Etkisini İnceleyen Bir Çalışma: Örnekleme Grubu 15-21 Yaş Aralığındaki Öğrenciler" konulu TÜBİTAK projesine, öğretmenimiz **Müge DÖLEK** rehberlik etmiştir.

Tarih TÜBİTAK Projeleri;

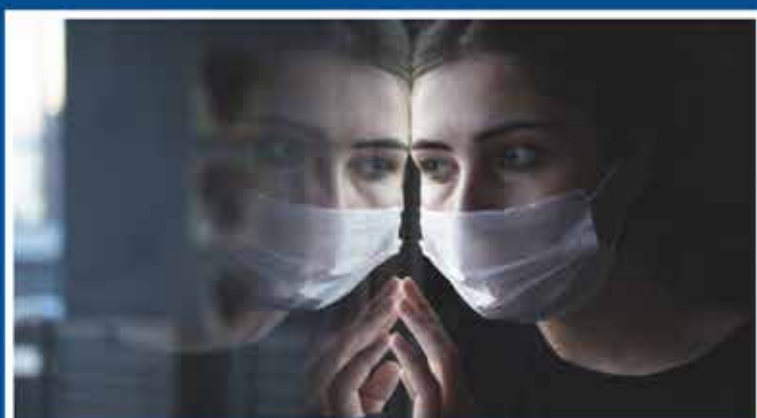
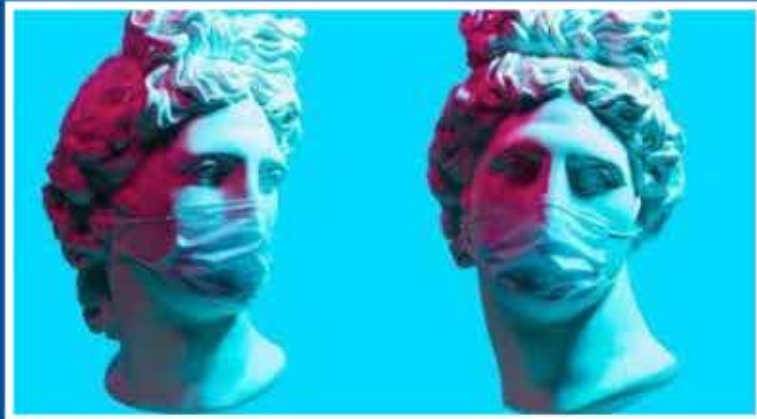
1. 11/A sınıfından 143658 numaralı **Arda TOPALAKÇI** isimli öğrencimizin "I. Dünya Savaşında Propaganda Aracı Olarak Posterler" konulu TÜBİTAK projesine, öğretmenimiz **Tümay TİMUÇİN** rehberlik etmiştir.

2. 11/C sınıfından 111414 numaralı **Arda OKÇU** öğrencimizin "Mimari Özellikleri ve İnsan Yaşamına Olumlu Yönleri ile Mardin Evlerinin Turizm Potansiyeli" konulu TÜBİTAK projesine, öğretmenimiz **Nevzat ÖZDEMİR** rehberlik etmiştir.

3. 11/E sınıfından 143622 numaralı **Murat Deniz ÇELİK** isimli öğrencimizin "I. Dünya Savaşı'nın Unutulan Ordusu: Hayvanlar" konulu TÜBİTAK projesine, öğretmenimiz **Rabia GÖYMEN** rehberlik etmiştir.

Değerler Eğitimi TÜBİTAK Projeleri;

1. 11/A sınıfından 143674 numaralı **Kıvanç Batu BİLGEN** isimli öğrencimizin "Yapay Zekanın Davranışsal Yönelimi ve Yol Açabileceği Etik Problemler" konulu TÜBİTAK projesine, öğretmenimiz **Mustafa DAL-KIRAN** rehberlik etmiştir. Öğrencimizin projesi bölge üçüncüsü olmuştur.

Medeniyet yolunda yürümek ve başarılı olmak, yaşamak için şarttır. Bu yol üzerinde duranlar veya bu yol üzerinde ileriye değil, geriye bakmak bilgisizliğinde ve gaffletinde bulunanlar, medeniyetin coşkun seli altında boğulmaya mahkumdurlar.

K. Atatürk

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI OKULLARI

Taşpınar Mah. 2800.Cadde No: 5 İncek 06830 Ankara
Tel: 0 (312) 586 90 00 • Faks: 0 (312) 586 90 37
www.tedankara.k12.tr • e-mail: info@tedankara.k12.tr